Partium

Irodalmi, művészeti és közéleti folyóirat

XXXV. évfolyam, 2. szám, 2026. nyár

SZERZŐINK

Albert-Lőrincz Márton (Marosvásárhely)
Ambrus József (Budapest)
B. Mihály Csilla (Örkény)
Balázs F. Attila (Felsőnyárád)
Béres Klára (Budapest)
Bertha Zoltán (Debrecen)
Bíró József (Budapest)
Bobory Zoltán (Székesfehérvár)
Boga Júlia (Kolozsvár)
Bokor-Szekeres Máté (Fót)
Bolovits Gábor (Sármellék)
Csák Gyöngyi (Budapest)
Debreczeny György (Budapest)
Dinók Zoltán (Kecskemét)
Farkas Arnold Levente (Pócsmegyer)
Fazekas István (Százhalombatta)
Janáky Marianna (Makó)
Fellinger Károly (Jóka)
Juhász Zsuzsanna (Budapest)
Kendi Dominik János (Nagyvárad)
Kocsis Csaba (Berettyóújfalu)
Kulcsár Attila (Nyíregyháza)
Kuti József (Pécs)
Lajtos Nóra (Debrecen)
László György (Türe)
László Zsolt (Székesfehérvár)
Lengyel János (Budapest)
M. Fehérvári Judit (Debrecen)
Mihályi Molnár László (Szepsi)
Mórotz Krisztina (Dénesfa)
Müller Dezső (Lázári)
Novák Velentin (Budapest)
Oláh András (Mátészalka)
Pósa Zoltán (Budapest)
Simek Valéria (Bakonycsernye)
Sipos Anna (Miskolc)
Sós Júlia Anna (Andornaktálya)
Szabolcs G. Alex (Nyíregyháza)
Száraz Pál (Nagyfödémes)
Szente B. Levente (Csekefalva)
Szerényi Tamás (Budapest)
Szöllősy Tibor (Vásárosnamény)
Törő István (Diósd)
Török Nándor (Budapest)
Vántus Ildikó (Nyíregyháza)
Vári Fábián László (Mezővári – Nyíregyháza)
Varga-Göcz Nikolett (Kraszna)
Varga Lili Tímea (Budaörs)
Véssey Ede (Dallas)
Virág-Horváth Erzsébet (Budapest)
Vitéz Ferenc (Debrecen)
Zilahy L. Ágnes (Székesfehérvár)
Zsirai László (Budapest)

Nemzeti Kulturális Alap

A kiadvány a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jött létre

A borítón **Mórotz Krisztina: „Tükröződés”** című alkotása látható.
A lapbelsőt **Mórotz Krisztina** című fotói díszítik

Főszerkesztő: **Oláh András** (Mátészalka)

Szerkesztők:
- **Szabó Krisztina** (Nyíregyháza)
- **Drohle Zsolt – weboldal** (Budapest)

Kiadja az **UART** (Unitárius Alkotók Társasága) Vásárosnamény

PARTIUM MŰHELY

Lapigazgató: **Dr. Felhős Dávid** (Budapest)

WEB: https://partiumonline.hu/

E-mail: olah.andras59@gmail.com

A kiadvány a Summa Pont Bt. gondozásában jelent meg.
Nyomdai előkészítés: Szabó Tamás

ISSN 1216-7525

Tartalom

SZÉPÍRÁS

Bíró József: Csillagok játszótársa (*vers*) ... 5
Vári Fábián László: Feslik a setét, Ha majd a halál (*versek*) ... 6
Kocsis Csaba: Az idő teszi a dolgát
(*Születésnapi beszélgetés Vári Fábián László költővel*) ... 8
Pósa Zoltán: Önreflexiók – 2. (*regényrészlet*) ... 12
Bobory Zoltán: Ima – 2025 (*vers*) ... 20
Mihályi Molnár László: Ördögűző, Hűség, Alkonyat,
Így múlik el… (*versek*) ... 22
Vitéz Ferenc: Seneca olvasása közben (*versek*) ... 24
Balázs F. Attila: A bőr alatt felejtett szilánk (regényrészlet) ... 28
Fellinger Károly: Apokrif, Anzix, Hagyaték (*versek*) ... 33
Szente B. Levente: A kökényről, mint olyan, Jelentések összefüggése,
Posztmodern reflexió – variáció egy témára (*versek*) ... 34
Novák Valentin: Géza kesztyűt húzott (*regényrészlet*) ... 37
Debreczeny György: a kék cápa (*vers*) ... 41
Zsirai László: Ecsettel rögzített pillanatok, Összkomfort,
Felejthetetlen (*versek*) ... 42
Fazekas István: Csak méltósággal, Magyar ír, Esti bölcselkedés,
Ének egy blues-témára (*versek*) ... 44
Farkas Arnold Levente: A hóhér halála (*próza*) ... 45
Lajtos Nóra: Bölcsességfogak (*vers*) ... 48
Lengyel János: Remény-szemek, Ember, Csoda (*versek*) ... 49
Janáky Marianna: Az úton a korlát magad vagy (*vers*) ... 51
M. Fehérvári Judit: Csöndgyűjteményem hangokat keres,
Felhőkbe öltözött nappalok (*versek*) ... 53
Juhász Zsuzsanna: Csináld!, Majdnem ráfáztam, Tanulja meg (*novellák*) ... 55
Törő István: Tavaszi áhítat, Tágas mindenség (*versek*) ... 58
László György: A lét szegélyén, Futás (*versek*) ... 59
Kuti József: A csend, Csak egyedül, Térdre hullva (*versek*) ... 61
László Zsolt: Külvárosi vagány, Páratlan kesztyű (*novellák*) ... 62
Kulcsár Attila: „A történelem az élet tanítómestere”,
Ars longa, vita brevis (*versek*) ... 66
Csák Gyöngyi: Semmilét, Az utolsó napon (*versek*) ... 67
Simek Valéria: Vallomás, Olyan csöndesség volt (*versek*) ... 68
Török Nándor: Szürkületben (*versek*) ... 69
Szerényi Tamás: Szíverősítő (*regényrészlet*) ... 71
B. Mihály Csilla: A magyarokhoz, Álomtalan, Cérnafűzött,
Hajnali séta (*versek*) ... 74
Sipos Anna: Túl késő, Az idő érintettségében, A játékidőnek vége (*versek*) ... 76

Boga Júlia: Aki én leszek ott (*vers*) 77
Szabolcs G. Alex: Nem a hosszútávfutó magányossága,
egy sprinter „blokkolása" (*novella*) 78
Véssey Ede: Egy tengelyen, Nézem az egyforma, A csendet hallgatni (*versek*) ... 81
Ambrus József: plakátvers, kettőslátás, vers a költészetben (*versek*) 83
Bolovits Gábor: A nők, akik szerettek, Nem az ész hiányzik belőled,
Üres szavak, üres emberek (*versek*) 86
Dinók Zoltán: Ernő nem nyugodhat meg… (*novella*) 88
Müller Dezső: Mindig, Úgy hömpölygök (*versek*) 90
Varga-Göcz Nikolett: Tükrök, Repedések, Önlékelés (*versek*) 91
Albert-Lőrincz Márton: Hérakleitosz igaza, rózsák, romantika (*versek*) 93
Mórotz Krisztina: Fosszília néne, Citromillat (*novellák*) 95

TANULMÁNY
Bertha Zoltán: „Ki viszi át" – „a túlsó partra"?!
(Adalékok a Nagy László-inspirációk történetéhez) 97
Virág-Horváth Erzsébet: Mítoszallúziók világai 107
Zilahy L. Ágnes**:** Írói véna 118

SZILÁNKOK
Mihályi Molnár László: A prígyelek 122
Béres Klára: Fazekas István méltatása 126
Pósa Zoltán: Nyolcvan éves Szondi György 129
Csák Gyöngyi: Firkák 133
Szöllősy Tibor: Becur bácsi házi pálinkája 136

SZEMLE
Oláh András: Áramszünet
(Lőrincz P. Gabriella: Ahogy a világra jöttünk c. kötetéről) 138

GYERMEKHANGON
Száraz Pál: A Kis Tücsök hangja, A nyuszi és a nyár (*mese*) 141
Vántus Ildikó: Álommanó és a betegség (*mese*) 145

KOPOGTATÓ
Sós Júlia Anna: Az ősz panasza (*vers*) 147
Kendi Dominik János: Emberi érzelmek (*vers*) 148
Bokor-Szekeres Máté: Otthon (*vers*) 149
Varga Lili Tímea: Kerestem, de nincsen az ágy alatt (*vers*) 150

HÍREK 152

SZÉPÍRÁS

BÍRÓ JÓZSEF

CSILLAGOK JÁTSZÓTÁRSA

(– *emlékezés Nagy Lászlóra* –)

:
hallhatom ugyanis visszazeng
verset deklamál tündérbűvölőt
:
aranyvesszővel rajzol hamuba
emberarcú embert teremtőt
:
i gé ző
hol na pot

Fotó: Mórotz Krisztina

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

FESLIK A SETÉT…

Sűrved a setét
éjjeli posztó,
az a szövőszék,
jaj, de magas!
A csillagménesnek
abrakot osztó
telihold fénye
ólomsugaras.

Héj, famulus,
a szomjúság támad,
s már egy hete
száraz a cseber!
Üres kupához
illik a bánat –
nem üzen Tokaj,
sem víg Eger.

Beregszász hegyei
megrontva ülnek,
hasznát elszívták
kóbor ördögök.
Ott most tablettás
lőréket szűrnek,
s az Úristen ege
hasztalan dörög.

Nem terem nékünk
malosa szőlő,
mustot sem ád,
mert nincs bakator.
Onthat itt áldást
májusi felhő,
bor nélkül iszonyú
gyászos a tor.

Lány lép szobámba,
palack a kezében,
sok leomló fürtje
vadfekete.
Rejtem a szívem
rácfeketébe,
de részegen villan
rám a szeme…

Már feslik a setét
éjjeli posztó,
rikolt a harsona-
hangú kakas.
Vakít a képernyőn
frissen hullt porhó,
s magas a kedvem,
ma újra magas!

HA MAJD A HALÁL

(Csokonai után – nagyon szabadon)

Eleget laktam már a földön,
legszebb ideje váltani.
Szörnyesen szűk e testi börtön,
rám nőttek falai, rácsai.

Teszteltem más dimenziókat,
s mind azt firtatták: ki vagyok?
Ki vagyok az életből rúgva,
lakaton ajtók, az ablakok.

Végül én angyal meg állat lettem,
s váltottam másszor is alakot.
Egy gulya négylábút megettem,
s meddőhányónyi salakot

hagytam magam mögött a kertben
a körték, szilvák, szőlők tövén.
Ím, ősz van. Tisztelegnek telten
a bogyók, de desztillált, tömény

szeszeket szeretni nincs már módom,
hiába izgattok, párlatok.
Fenn lengő hold! Nézd, mint kínlódom,
s ti, leányok, lassúdan járjatok.

Vagy hogy csak por meg pára lennék
Fürednek kies partjain?
E-mailben akkor hogy üzennék,
ha hiányoznának tagjaim?

S ha majd a halál mellém fekszik,
fog-e majd nekem kelleni?
Csak ne legyen túl hideg a lába,
s legyenek kedvemre mellei.

KOCSIS CSABA

AZ IDŐ TESZI A DOLGÁT

Születésnapi beszélgetés Vári Fábián László költővel

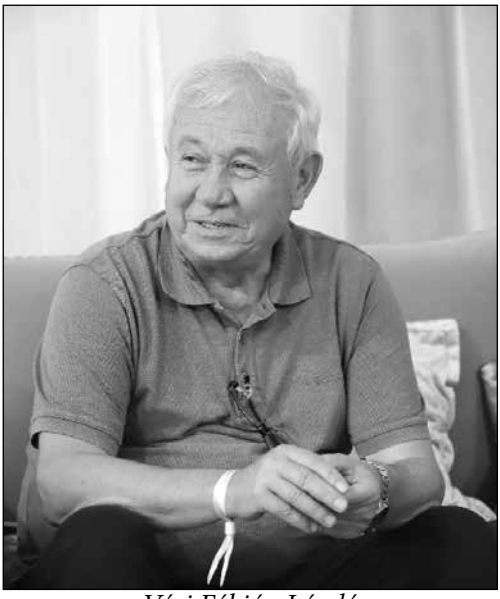

Vári Fábián László
(Szatmári Melinda fotója – 2025)

Kárpátalja szülöttje, Vári Fábián László, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, az MMA Irodalmi Tagozatának leköszönő vezetője 75. születésnapját ünnepli március 16-án. Számos rangos elismerés birtokosa. Olyan ikonikus versek jelzik a pályáját, mint az *Ady alkonya, Útban Törökország felé, Jég és korbács, Te magasba menekült, Mítosztöredék*… Prózája is egyedi – bizonyítják ezt életrajzi regényei, a *Tábori posta* és a *Vásártér*. Születésnapja alkalmából ellátogattunk Nyíregyházára és meggyőződtünk róla, hogy belakta ezt a várost. „Immár kész a leltár…"

– A 75 év szép kort jelöl, jelentős mérföldkő az ember életében. Kovács Vilmos, aki sok pályakezdő kortársának volt példaképe Kárpátalján, meghatározta az Ön pályakezdését is. Át tudták-e adni az ő szellemi örökségét a most felnövő nemzedéknek?

– Az irodalomtörténészek szerint gazdag, múltbeli hagyományai ellenére az új Kárpátalja magyar irodalma nagyjából a XX. század közepén kezdett kibontakozni. Születésére és fejlődésére erőteljesen rányomta bélyegét a régió újkeletű geopolitikai determináltsága. 1951-ben jelent meg Ungváron az első magyar nyelvű szépirodalmi kiadvány, Balla László *Zengj hangosabban!* című, korszaknyitónak is nevezhető, azonban a sztálini sémáktól és sztereotípiáktól erősen harsány verseskötete. Ezt kell tehát origónak tekintenünk, de valami furcsa, kapcsolt „termékként" ebben az évben kellett világra jönnöm nekem is. Így vagyunk most a kárpátaljai magyar irodalommal egyetemben hetvenöt évesek. Ugyanakkor a *Zengj hangosabban!* című kötet versei engem nem tudtak elbűvölni, ellenben Kovács Vilmos, a másik, ám valóban említésre méltó költő versei mellett hosszú időre leragadtam, akárcsak pályakezdő társaim valamennyien. Ha csak egyetlen versére is – a *Verecke* címűre –, a rokonszenv okára is választ kapunk. Legjobbnak, legigazabbnak tartott barátom, a néhai S. Benedek András ezt a művet *„a kárpátaljai magyarság túléléséhez szükséges – megtalált – varázsszövegnek"* nevezte. Csöppet sem túlzó ez a minősítés. Ez a vers mindmáig Kovács

Vilmos költészetének eszenciája, öröksége pedig a fiatalabb kárpátaljai írónemzedék számára is büszkén vállalható emberi és esztétikai magatartás. Furcsa is lenne, ha fiataljaink szakmai szervezete, a Marcsák Gergely által irányított Irodalmi Társaság nem Kovács Vilmos nevét viselné!

– A Kossuth-díj olyan állami elismerés, amit méltán nevezhetünk az életmű koronájának. Elismerései közül melyik az a másik kettő, amelyek szívének kedvesek?

– 1983-ban, még bőven a szocializmus idején kaptam az első elismerést, a Kilencek díját. A díjalapító költőcsoport, akiket ekkor részben már személyesen ismertem és költészetüket szerettem, ezt a díjat olyan pályakezdők ösztönzésére hozták létre, akiknek irodalmi útja hozzájuk hasonlóan, nehezen indult. Ettől kezdve – ha ritkábban is –, de sorra megtaláltak a nekem szánt elismerések, bár első verskötetem csak 1991-ben, negyvenéves koromban jelent meg Ungváron. A könnyebb, gyorsabb siker érdekében állhattam volna más világnézet szolgálatába, írhattam volna másként, más témákról, ehhez azonban köpönyeget kellett volna fordítanom, vagyis önmagamat kellett volna megtagadnom. Az én vers-vallomásaimat a rendszerváltozást követően sem szívesen rakták kirakatba a hatalom kultúra-felelősei, az olvasói visszajelzések azonban kárpótoltak minden nem kívánt elismerésért. A József Attila-díj (2003) valóban fontos volt szakmai továbblépésemhez, majd mindjárt utána, 2004-ben érkezett a Balassi Bálint-emlékkard. Ennek kimondottan örültem – ma is valóban hozzám illő díjnak tartom, de a többi közül kiemelni ezeket nem tartanám etikusnak. Hisz minden egyes díjnak megvan a maga szépsége, irányultsága, s az átadás körülményei más-más közönséggel, sajátos hangulatukkal emlékezetesek. Melyik kettőt hát a kilenc, illetve a húsz közül? – tehetnénk fel a drámai kérdést Jókaival, de ezzel csak egy zsákutca bejáratához érnénk, mert mindegyik gyermek, mindegyik díj egyaránt kedves.

– A kortárs irodalom olyan képviselője lett, akinek a verseit sokan éneklik a magyar nyelvterületen, sőt meglévő dallamra is ír olykor verseket. Mennyire tudatos a zeneiség a költészetében?

– Ebben a tekintetben viszonylag jól állok. 1981-ben a Gyulai Várszínház lírafesztiválján már elhangzott egy megzenésített versem, aztán 1987-ben Dinnyés Józseffel hozott össze a sorsom, aki több versemnek lett zenei nevelőatyja. A kérdés alaposabb megközelítéséhez Balassi Bálintot hozom fel példának. Az ő munkássága kiválóan szemlélteti, hogy a versek többsége már meglévő dallamokra íródott, de van rá példa, hogy a vers és dallam párhuzamosan, egymást alakítva születik. Ennek egyszerű, technikai magyarázata van. Aki gyakorolta, tudja, hogy a dallam ösztönös követése által szinte maguktól jönnek a verssorok, s ez a kettős hatás az olvasót is magá-

(Kocsis Csaba fotója)

(Kocsis Csaba fotója)

val képes ragadni. Én ajánlani tudnám minden szabadversíró pályatársamnak ennek a fegyelemtartó technikának a kipróbálását, akár a rímek nélkülözésével is. Megjegyzem, persze, hogy a nem elcsépelt, jól választott rímek és asszonáncok mindig a vers ékességei lesznek. Végül a kérdésre, hogy tudatos-e nálam a dallamkövető verselés, azt válaszolom, hogy inkább ösztönös.

– A verses kötetek után két prózai kötettel is jelentkezett, a* Tábori posta *és a* Vásártér *című önéletrajzi regényekkel. Mi késztette arra, hogy a prózában is megmutassa magát? Ha jól tudom, egyik lengyelül, a másik angolul is megjelent.

– Manapság kevés az olyan író, aki csak egyetlen műfajban dolgozik. A formát igen gyakran a téma határozza meg. Például az önéletírás, az emlékezés szövegáradatai szinte azonnal szétvetnék a lírai keretet. Mivel az én életemben is elérkezett a mesélés ideje, magamnak is meg kellett ismernem, ki kellett próbálnom a prózanyelv természetét és működését. A *Tábori postában* az általam dicstelennek ítélt szovjet katonaéveim emlékeit dolgozom fel, a *Vásártérben* pedig, ha már az előzőben bele-belekaptam a gyermekkor egy-egy epizódjába, nagyjából időrendbe szedve, szociográfiai háttérrel kínálom az olvasónak kora-gyermekkorom történeteit. A líra emelkedettségével szemben a próza mindig értelmezhetőbb, földönjáróbb, így más nyelvekre fordítása is sokkal egyszerűbb, szándék és anyagiak kérdése csupán. A *Tábori posta* lengyel nyelvű változatáról jöttek már visszajelzések, de az angol *Vásártérről*, amely viszonylag friss adaptáció, egyelőre még nincs visszhang.

– A berekfürdői írótábor visszatérő vendége már negyedszázada. Mit jelent az Ön számára a berekben Körmendi Lajos öröksége, az általa alapított írótábor?

– 2001 szeptemberében kaptam először meghívást az írótáborba. Megérkezvén nagyot néztem. Ha Körmendi Lajos hívását elfogadta Nagy Gáspár, Jókai Anna, Mezey Katalin és Oláh János, bizony, kivételesen jó helyre kerültem. Körmendi tudhatta, hogy az egybehívott hazai és a határon túli írók (Gálfalvi György, Ferenczes István, Fekete Vince) jótékony hatással lehetnek Berekfürdő és Karcag szellemi fejlődésére, s az áldott bereki víz hosszú időre képes megtartani, fürdő-polgárokká tenni a neves alkotókat. Lajos elképzeléseit az eltelt negyedszázad igazolta, Berekfürdő neve (immár antológia tanúskodik róla) bekerült az irodalomba. Az első alkalomról azonban még lenne emlékezni valóm. A derűs tábornyitást követően, kisasszony napjára szokatlanul hideg esők törtek a Berekre, az elköltözni még nem érkező sarjúfecskék dermedten potyogtak alá. De a java csak ezután következett. A negyedik napon, a füzesgyarmati japán múzeumból visszatérve elképedve hallottuk, hogy Amerikát terrortámadás érte, s a TV egyenesben közvetítette, mint lángolnak és omlanak össze New Yorkban a Világkereskedelmi Központ ikertornyai. Megváltozott a világ. Igazából ekkor, ezzel a

rettentő eseménnyel kezdődött az új évezred, de megnyugvást hozott, hogy nem tört ki újabb világháború. Így sem volt könnyű napirendre térni a történtek fölött. Az idő teszi a dolgát jó és rossz értelemben is. A tábor nagy halottainak nevét az egyre szaporodó emlék- és sírkövek őrzik a fürdő területén és a temetőben egyaránt. Az alapítók őrző szellemekké lettek, de helyük nem maradhat betöltetlen. A berekfürdői írótábor új lakói tudják, milyen nagyszerű költő és publicista volt Körmendi Lajos, de hogy embernek is kiemelkedő volt, azt csak egykori pályatársai tudják igazán.

– Sokakat meglepett, amikor a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának vezetője lett. Idén március 4-én lejárt a „mandátuma" és nem is kívánta megújítani. Hogyan tekint vissza az elmúlt négy évre?

– Én nem készültem tagozatvezetőnek, de tagtársaim egy része felkért erre a felelősségteljes feladatra. Egyáltalán nem bántam meg, hogy elfogadtam. Tagozatvezetői tevékenységem során alaposabban megismertem a tagozatot, s akit lehetett, igyekeztem bevonni a munkába. Az MMA-nak ugyanis működnie kell, s ez a működés az egyéni alkotómunka mellett a közösségi tevékenységről, a közönséggel való egészséges kapcsolatok helyreállításáról is szól. A fiatal tehetségek szakszerű támogatása érdekében számos minisztériumi kuratórium és bizottság meghívásának kell eleget tenni, a mandátumok lejártával pedig új tagokat delegálni, de a tagozat művészeti életének alkalmait (Élő folyóirat, Tavaszi és Őszi Irodalmi Gálák) is szervezni és működtetni kell, mégpedig egyre magasabb színvonalon. Örvendetes, hogy a közönséggel való találkozásaink a Pesti Vigadóban egyre nívósabbak és népszerűbbek, az irodalom pedig egyre biztosabb lépésekkel foglalja vissza jogos társadalmi tereit.

(Kocsis Csaba fotója)

PÓSA ZOLTÁN

ÖNREFLEXIÓK – 2.

BARNA MÁRTA, AZ IGAZ SZERELEM REGÉNYE (1973-1976)

Részlet és első közlés Pósa Zoltán készülő Önreflexiók 2. BARNA MÁRTA, AZ IGAZ SZERELEM TÖRTÉNETE című készülő önéletrajzi regényéből, ennek megírását a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) ösztöndíja teszi lehetővé, s amelynek első kötete az IdőJel kiadó gondozásában jelent meg a 2024-es Ünnepi Könyvhétre AZ NKA alkotói és kiadói támogatásával

FELEJTHETETLEN FELESÉGEMNEK, MÚZSÁMNAK, ALKOTÓTÁRSAMNAK BARNA MÁRTÁNAK (KUNMADARAS, 1955. MÁRCIUS 5-BUDAPEEST 2023 ÁPRILIS 20) ÉS FIAMNAK, PÓSA MÁTÉNAK SZERETETTEL AJÁNLOM

Írtam 2023-ban a vaskoron belüli remény országában, a keresztény-nemzeti Magyarhonban

BARNA MÁRTIKA BECENEVEI

Hogy is kezdődött a gyönyörű becenevek cunamija. A Piac (Vöröshadsereg) utca 77 szám alatti lakásunkban csengetnek. Márti kedvesen, féloldalra hajtott fejjel, kicsorduló szeretettel, szerelemmel mosolyog rám, kezében kis kosárka. Friss kalácsot, epret és lekvárt hozott vidéki szerelmének a nagyvárosból, Budapestről. Kiülünk a nagy konyhába, Márti kinyitja a lekváros kisbödönt. Kanalaz, majd én is követem példáját, de hirtelen elnézést kérek, amiért beleeszem a minifazokba.

Miért kérsz elnézést. Én is belekanalaztam.

De hát a tiéd – felelem.

Ő fölveszi az asztalról a kenyérvekni végét és tréfásan elkopogtatja a fejemen a felháborodását, amiért enyém-tiéd játékba kezdtem.

Ezt a műveletet mostantól kotócizásnak hívom – feleltem. Majd föltettem a lemezjátszóra a Rigolettóból a mantuai herceg közismert Az asszony ingatag kezdetű áriáját, s elkezdem énekelni:

A lekvár Mártié
Kis Barna Mártié
A pénz is Mártié
Minden csak Mártié
A lekvár s Márti
Márti s a lekvár
A lekvár, s Márti

Barna Márti
Mártíí
Mártíí Barna Márti.
Barna Mártikáé a lekvár.

Cúna, ajjasz nad disnó vad te, aki alázza, gyalázza, pocskondiázza, üres tarisznyába kotorázza a Kusmártát – mondja Bogyi, s közben mindketten fuldoklunk a nevetéstől.

Ez egy szép dal.

Ez egy aljas dal. Ez ed nadon, nadon allasz dal.

Arról szól, hogy Mártika Lekvártulajdonos, avagy Lekvártulaj.

S elkezdek egy másik dalt rögtönözni a Megy a gőzös, megy a gőzös Kanizsára dallamára. Meghajlok és az úgynevezett érzékeny művész arcot öltöm föl:

Ez egy dal! Az a címe, hogy SZÉP DAL. Miért szép? Mert Mártikáról szól:

Barna Márti, Barna Márti lekvártulaj
Barna Márti, Barna Márti Lekvártulaj
Lekvártuulaj
a Kis Márta
Lekvárt eszik krumplival a kicsi Márta
Lekvártuulaj
A kis Márta
Lekvártulaj, Lekvártulaj Barna Márta

Mártika, amikor félszájasan, fogaid kivillantva nevetsz, akkor tipikusan Habarica Sógorka vagy. A Habarica név Méhes György Óbejó című meséjéből származik. Na, ezt elfogadod aranyos névnek?

El, de a lekvártulajt nem.

S amikor csücsörítve nevetsz, akkor olyan vagy, mint egy édes kis Bogyó. Sőt, Bogyóasszony, Bodóasson, mi több, Bogyi.

Na, ez a Bogyóasszony, Bodóasson, Bogyi, mind nagyon aranyos.

Aztán a tévé elé ülünk, s egy gyerekműsorban valaki egy festőállványról énekel, mint a kicsinyeknek szánt legszebb ajándékról.

Bogyika, te egy tipikus, tündéri kis Festőállvány vagy.

Felpattanunk, táncpózban összefonódunk, s elkezdjük együtt mantrázni:

Festőállvány, Fastúállván, Fastúállván, Fastúállván

Márti egy kis festőállvány, ki maga tudja, hogy ki a bálvány – énekelsz Te. S közben nézzük magunkat a nagytükörben.

Nevetünk, s rögtönzök még egy dalt a Küldöm a levelem, Balogh Máriának című nóta dallamára:

Kicsi Barna Márta, Kicsi Festőállvány
Kicsi Lekvártulaj az én Barna Mártám
Habarica sógor
A kis Barna Mártány
A kis Barna Márta
Lekvárt hord a hátán
Lekvárt hord a hátán

Na, ez azért aljas dal, mert beletetted egyszerre és együtt az aranyos és az aljas neveket.

Termékeny délutánunk volt. Nahát, így kezdődött a becenévcunami. Majd folytatom, ahogy ténylegesen is történt.

Önreflexiós jövőbevillantás: Mátéval immár péntek óta együtt vagyunk Balatonföldváron. Jó is, rossz is. Nem várhatom tőle, hogy mindig együtt legyünk, így tegnap, 2023 május 24-én, szerdán elment Csopakra, s onnan tíz kilométeres túrát tett Veszprémig. Én már ezt nem bírnám, Márti sem, de egyedül rámtört egy olyan erős szorongás, ami a budaiakat is túlszárnyalta. Aztán megkönnyebbültem, s megírtam a Máté evangéliuma című Pasolini film teljes elemzését, s ahogy pénteken a kollégiumi nagykönyvtár igazgatója még biztat, s azt, ahogy hétfőn kiderült egy anyámnak írt kissé (affenét kissé, nagyon) képmutató püspöki levélből, hogy a református egyház az 1972-es párthatározat óta kialakult új bekeményítés, (mondjuk ki mai terminussal: a szürke Brezsnyev-Kádár korszak, A BREZSNYEV DOKTRINA sűrejének évadján) nem teheti meg, hogy egy bevallottan ellenzéki írót befogadjon.

Márti kimondta, amit mindketten nagyon jól tudtunk már korábban is, hogy számomra újra csak átmeneti megoldás lett volna, ha főállású könyvtártudóssá avanzsálok akárha a református egyház kebelében is. - Ugyanis te, Drága kis Pósim, nem csak intellektuális író vagy, hanem egy olyan empirikus tudásnak, primer tapasztalatnak is birtokosa, amit csak te, és egyedül csak te írhatsz meg. Éppen azt a démont kell írásba béklyózva megszelídítened, ami elveszejthetne. A Menekülés négy sávon életérzést, amely kiemelkedően tehetséges, átlagos, átlagon aluli képességű embereket arra késztet, hogy a valódi sorsuk elől egy pszeudovilágba meneküljenek. Ez hasonlatos, de több és más annál, amit Thomas Mann a Varázshegyben megír. A te nemzedéked legjobbjai tömegesen válnak az élet dezertőreivé, ám sokkal intenzívebb, erőteljesebb, s rapidabb módon önsorsrontó ritmusban, mint a Varázshegy szelíd létező-nemlétező betegségbe menekülő hősei. S nem csak úgy, primitív pszichofizikus tónusban, mint az amerikai egzisztencialistának is hívott beat költők-írók, kancsal névadód, Gregory Corso, Ginsberg, Ferlinghetti, Kerouac, mert ők belülről, mutatósan romló ok nélküli lázadónak vallják magukat, mint Dean Moriarity, az ***Ok nélkül lázadó*** című emblematikus beat-életérzés film főhőse, James Dean. **Mi okkal vagyunk lázadók,** hiszen most már nem csak a keleti elnyomó agresszivitása, hanem az ügyesen reánk szabadított, sunnyogva beszivárgó nyugati, amerikai narkománia, Fekete Gyula bácsit idézve: „az ösztönborzolgatásra szánt pszeudokultúra és álirodalom" szívós gerincpuhítása tesz bennünket már-már tehetetlenné, olykor éppen az inautentikus, önromboló lázadásban.

Nos, te alkalmas vagy arra, hogy rekonstruáld ennek a bonyolult makro- és mikrokozmosznak a hiteles filozófiáját, de a gyakorlati vetületét, a pszicho-fizikus szféráját is megírd. Sőt! Már meg is írtad, de vigyázz! Amíg egy irodalmi alkotás kéziratban létezik, az van is, meg nincs is.

Hogy érted ezt, Bogyi?

Vegyük például az egyik legjobb, ám sajnos, szinte tutira elkallódásra ítélt barátodat, Muraközy Lászlót, alias Longot. Te mondtad, hogy elkészített három remek regényt, s aztán valamiféle suicid elmezavar hatására nem csak a legépelt, hanem az írott

manuskripteket is elégette, saját bevallása szerint csak a **Zsákbanfutás** című novellát hagyta meg. Már csak a címükre emlékszünk, ugye, egy **Negyvenkilenc haladék,** kettő: **Nagyítás,** három: **Márdilis bolondja** – álkínai ellenregény**,** látod, annyiszor elmondtad, hogy megjegyeztem. Nos, ha empirikusak akarunk lenni, ezeket az embereket, a te Menekülés négy sávon című regényed Elátkozottak, alias Címzetes és titkos zsenik asztaltársaságaként, Epikureus disznóiként, Fizikusokként emlegetett három fő bandáját, sőt, a mi Bogaras béli újabb, tehát egy negyedik szellemi galeribe tömörült társainkat, a **Bogaras tanyasiak talonját** kell megörökítened. Én ott voltam, amikor Long ezt ki is mondta: Pósa, már csak te vagy talpon, legalább te írd meg a vidéken kallódó intellektuális pikareszk művésztársadalom kálváriáját, belevéve a kóklereket, az áltehetségeket is. Sőt, összességében úgy kell újjá teremtened enciklopédikus prózádban, verseidben a vidéki, majd a fővárosi magyar életet, hogy a teljes univerzum hű képmása, modellje legyen.

Ennyire szépen csak a kis Habarica tudja és tudta megfogalmazni.

Már megint túlzol, kicsike.

Nem, BOGYI IGAZI ZSENI KICSI ÉS SZÉP, DÉMONI ÉS MÓKÁS ASSZONYKA.

Még nem vagyok asszony!

Ne feledd, hogy házasságunk már áldást nyert Máriapócson attól a rokonszenves Legeza László plébánostól, lelkileg és Isten előtt már a feleségem vagy. Nemsokára hivatalosan is, hamarosan a nejem leszel és az én asszonyom leszel. Megyünk együtt Budapestre, Hernádi Gyula, vagy Kulcsár Szabó Ernő szerez nekünk állást. Te átmégy az Eötvösre, jól tanulsz. Pesti vagy, átvesznek minden további nélkül. Kiveszünk egy albérletet

Nos, egyet értek, de hogy ne legyen ez a terv is olyan légvár és élethazugság, mint a zseniálisan megírt szegedi kalandod, sikertelen szökési kísérleted volt, szabjunk egy határidőt. Szerintem én befejezem a harmadévet Debrecenben, te meg kibírod a tanév végéig Balmazújvárost. Ám szeptemberben így, vagy úgy, nem tudom hogyan, de el kell indulnunk a főváros felé.

Nos, ebben a szipákoló, lírai, legenda, alias szentekélete tónusban éltünk attól a perctől fogva (s ilyen idillben lebegve léteztünk ötven éven át), hogy kiderült, hogy immár a református egyház és Debrecen sem kér belőlem többet. Következnek a merész álmok, tervek, minden konkrétum nélkül, s költőien szikrázó, játékos, vagy önanalízisbe forduló csodás hétköznapok. Amikor megidézem őket, előttem vagy materiális értelemben is, drága szerelmem. Ám az átmeneti megkönnyebbülés után itt és most, a balatonföldvári kis házikóban, ahol minden oly gyönyörű, tiszta, HARMONIKUS, KOZMIKUS, s a Te üdítő egyéniségedet sugározza, hiszen minden azért tökéletes, mert Te komponáltad meg, megint úgy érzem, hogy nélküled nem bírom ki ezen a földön, elemi fájdalom tölt el és sírok minden romantikus póz nélkül, mert Radnóti gyönyörű Szavával: „nem tudok én élni se, halni se nélküled immár". Istenem, miért tetted ezt velem, talán azért, hogy ne Neked kelljen újra, most élesben átélned a kínt, amit az én 1986-os betegségem hónapjai alatt egyszer éreztél. Én önző módon akkor is boldog voltam a szorongásaim ellenére, amikor 13

hónapon át ápoltalak 2022 március 9-étől 2023 április 20-áig, Te édesem szenvedtél, egyre szörnyűbb fájdalmaid voltak. S most a Mennyben vagy és szüntelenül érzem, hogy vigyázol rám. Ám most nekem iszonyú, hogy odaát vagy, mert szeretném, ha visszatérnél, mint Eurydiké Orfeuszhoz, de hát ők is csak egy pillanatra találkoztak, ahogy mi az álmaimban. S mint egy őrült, olykor a kis budai azíliumunkban, de a földvári házikónk udvarán is azt üvöltöm: ***Mártika, kérlek, gyere vissza!*** Amikor rég elhunyt anyám, vagy valamelyik apám, nagyanyám, nagyapám látogat meg, tudat alatt altomban is érzem, hogy ők már odaát vannak, tehát valószínűleg álmodom. Te viszont valóságosan jelensz meg, álmomban, s úgy tudom, s érzem, hogy most velem vagy, élsz. Így az ébredés iszonyatos. Reggel a legszörnyűbb, legszívesebben föl sem kelnék, pedig tudom, hogy folytatni kell történetünket, folytatni kell, mert Te odaát azt akarod, hogy beteljesedjen közös sorsunk sikeres írói kiteljesedésemben, s hogy ne hagyjam cserben a fiunkat, Pósa Mátét, s szeretem az ő reám hajazó sajátos örökgyerekesen sármos bohémiáját is, mert ő a mi kisfiunk, bennünk van, mi is benne vagyunk. Istenem, segíts, adj erőt, hogy méltó legyek a Mennyek Országára, s arra, hogy Mártival újra együtt legyünk az Atya, a Fiú, a Szent Lélek kegyelméből. Ámen. És folytatom 1976 február végén történetünket, új hősökkel.

BUDA GYÖNGYE: A KÚT UTCAI MESEHÁZ
SZEMÉLYES MEGISMERKEDÉSEM A BARNA CSALÁDDAL,
LEENDŐ ANYÓSOMMAL, EGRI MÁRTÁVAL, APÓSOMMAL, BARNA PÁLLAL, SÓGOROMMAL, BARNA LÁSZLÓVAL ÉS NEJÉVEL, LOKODI ILONÁVAL

Nem halogathatjuk tovább, március első hétvégéjén Márti szülei meghívtak hozzájuk. Izgulok én is, az én drága Bogyóasszonyom lelkesedéssel leplezte szorongását, szerette volna értelemszerűen, ha elfogadjuk egymást, de tudomásomra hozta, hogy akkor is szeretni fog, ha a szüleire nem teszek jó benyomást, vagy esetleg utálnak majd.

Én a lelkem mélyén tudtam, Isten, Jézus, Szent Lélek háromsága megsúgta, hogy Márta lélekből mond most is igazat, ám ha kiderülne, hogy engem nem csak afféle alkotói, művészi megszállottság tesz afféle furamadárrá, hanem önzésből, pózból szándékosan provokálom a szüleit, akkor képtelen vagyok a valódi szeretetre. Magyarán, nem az a profetikus, krisztuskövező igehirdető íróköltő vagyok, mint akinek gondolt, akkor módosulhat az összkép. S ekkor éreztem azt, amit korábban senki másnál: ***az, hogy Márta szeret és én szeretem őt, az többet ér az egész életművemnél, a tehetségemnél, író voltomnál.*** S most is, könnyekkel áztatott reggeli párnámra szorított fejjel könyörgök Istennek: adja vissza őt, s én lemondok az irodalomról, inkább legyek dilettáns, csak folytatódjon boldogságunk, derüljön ki, hogy 2022 márciusában csak lidérces álom volt, hogy Márti végstádiumú, **áttételes,** vagy áttétes rákos beteg. Márti súgja odaátról: drágám, ez nem így működik, nem lehet két pozitív dolgot mérlegre tennünk nekünk, földi életünkben. Viseld a keresztedet és újra együtt leszünk. Írjál, írjál, de úgy, hogy ne betegíts le közben magadat. Amit tegnapelőtt a közös Máté evangéliuma élményünk megörökítése közben tettél, hogy míg kisfiunkMáté kirándult, te egész nap írtál, ne ismétlődjön meg többé. Nem szabad suicid akciókba bocsátkoznod, mert az öngyilkosság is halálos bűn a Szent Lélek ellen, ami nem más, mint Isten kegyelmének elutasítása.

Regényem jelenidejébe, 1976-ba visszatérve, pénteken az estipestivel, magyarán a délutáni expresszel robogunk Budapest felé, s közben Márti vigasztal, s elmondja újra és újra: a szülei jóhiszemű emberek, ha én nem provokálom őket, nem lesz köztünk életre-halálra folyó világnézeti csata, s az apja attól nem sértődik meg, ha normálisan, érveket érvekre halmozva vitatkozom vele. (Hát, akkor erre még képes voltam, nem voltam annyira idegroncs, mint itt és most.)

S az édesanyja, akivel bizonyára nagyon szeretni fogjuk majd egymást, zseniális empátiával, a múlt héten, amikor Márti előkészítette a látogatásomat, azt mondta: Úr-Isten, sejtem mit érezhet ez a szegény fiú. Megismerkedni valakikkel, akikről elképzelhető, hogy egy életen át el kell majd viselnie, bár ezzel nagyon előre szaladtunk, hiszen alig négy hónapja éltek együtt. Márti elmondta, hogy ő már nyolcadikosként megálmodta, hogy egy zseniális alkoholista íróval, költővel él majd együtt, s Pósinál megvan az a remény, hogy nem lesz alkoholista, most legfeljebb iszákos.

Aztán minden megy, mint a karikacsapás. A Nyugatinál fölszállunk a hatos villamosra, ami elvisz bennünket a Margit hídon át a híd elé kanyarodó Mártírok útja (1990 óta újra Margit körút) villamosmegállójához. S ekkor egy mesébe illőn a Rózsadombra felkanyarodó parkocskán, áttérve a Római Flórisról elnevezett útra, majd a Budai László utcára érve láttom meg legelőször a misztikus, rövidke csodautcát, a Kút utcát, amelyre most nem tudok sírás nélkül emlékezni. Mint ahogy Márti a szintézis-asszony, ez az utcácska is a legszebb utca Budapesten számomra, hiszen ez volt a Te gyermekkorod helyszíne, ami az enyém is, egyetlen szerelmem.

Bekanyarodunk a kis, régi típusú, lakályos lépcsőházba, csengetünk, s egy középtermetű, szimpatikus, kellemes hangú úriember, köszönt, Pali bácsi, szerelmem édesapja. Szervusz Zolikám.

Homloka nem alacsony, de nem is igazán magas, ívelt, félpisze orr, férfiasan ovális arc, enyhén köpcös. S mögötte mosolyog pisze, rózsaarcú édesanyád, Márta néni, félig kerek, félig ovális arca, kellemesen karcsú alak. Hasonlítanak is Rád mindketten, meg egyáltalán nem hasonlítanak. Te világszép, szuggesztív rendkívüli személyiség vagy, egyszerre démoni és mókás szépségkirálynő vagy, nem csak temperamentumosan, de lehengerlően vidám alaptermészetű Bölcs Tölgy vagy, energiáktól nem csak duzzadsz, majd kicsattansz. Anyukád szemének kedvessége mögött fáradt, megtört fények vibrálnak, apukád paradox módon kedélyesnek látszik, de valami mélyről fakadó szomorúság sugárzik ki belőle is, arról árulkodik, hogy valamit nagyon elronthatott, vagy valakik más, esetleg mások ronthatták el az életében. (Én már tudom Bogyi elbeszéléseiből: nehéz eldönteni, hogy az ötvenhatos ügyei miatt inkább a kádári hatalom és annak korifeusai, haszonélvezői tették parkolópályára, vagy ő, a helytelen döntéseivel, főként a Kút utcai lakás megvásárlásának és a nagykovácsi-remeteszőlősi komolyabb kőház fölépítésének elmulasztásával okozott magának életre szóló frusztrációt. Márti is, én is, meg vagyunk győződve arról, hogy az igazi, mélyre ható sebet a hatalom ejtette rajta, csak ő ezt nem vallja be magának soha, inkább magát kárhoztatja, semhogy a kádári adminisztrációt hibáztatná, amelyben a vele történtek ellenére vakon bízik.) Kis előszobácska, előtér. Belőle nyílik jobbra a kis bakfis-kamasz szoba, faberakással, stilizált tojásokkal díszelt fecskefészekkel egy szürrealista festményféleséggel. Te,

Mártikám, elmondod, hogy egy félig-meddig barátod festette, kivel bátortalanul járni kezdtetek, amúgy nyolcadikos nagyisisek módjára, aztán a dolog elhalt, de volt később egy rosszízű találkozásotok, melynek során elküldted őt melegebb éghajlatra. Maga az ábra nehezen azonosítható, meghatározatlan tárgyiasságú, Bogyi szerint olyan labilis és megfoghatatlan, mint az, hogy a fiú tehetséges -e, vagy csak kóklerféleség, inkább az utóbbi, ez az egyetlen jó képe. Ezek a dekorációk azóta kerültek a kis szobába, amióta a bátyádat, Barna Lacit behívták másfél évre katonának, s még a szolgálati ideje alatt elvette feleségül egy őrült székely, egykori csendőr leányát, Lokodi Ilonkát. Ez lesz majd a közös alkotóbarlangocskánk, s az én betegszobácskám.

Az ágy fölött kis, otthonos könyvespolc, íróasztal, ott írjuk meg majd influenzás betegen, vagy akkor még csak - á Kosztolányi: bretegen **A falzettós profidalnok**ot, a BarnaMártikönyvet az ágyból diktálom, te mondatonként átformálod, majd amikor komolyan lebetegedek, átveszed a prímet, ez a Te regényed, s ott öntöm végső formába a *Mediterrán tintabúrát*, pontosabban, ott is írom meg harmadik nekirugaszkodásból már egy szuszra, hiszen, amit Mártinak abból a kéziratból megmutattam a nagy összefonódásunk, lelki és testi szimbiózisunk pillanatai során, az csak vázlat volt, s bő egy harmadát, kis híján a felét írom e regény jelenidejében a Bogarasban, a Piac utca 77 szám alatt, majd a Poroszlay 56-ban, (valójában 54-ben, csak a levert forradalom iránti kegyeletből emlegetjük az utolsó debreceni albérletünket Poroszlay ötvenhatosként) a Bogaras kettőben. Visszatérve a rózsadombi Kút utca kis író-szerzetesi barlangjába, az íróasztal mini intarziás bútorka, s van egy zöld plüssel elfüggönyözött háromszintes polcocska.

Na, itt laksz majd egyelőre csak ezen a hétvégén – mondta Márti.

Mutatja a lakást, a kisbarlangunk mellett van egy viszonylag nagyobbacska konyha asztallal, gázrezsóval, s szemben a kis szobával áll a külön WC és amellett a hagyományos mini világító udvarkára, inkább csőszerű kéménykére nyíló kamara. Aztán jön a kocsmarész, kerek népies tölgyasztal, jó nagyokat lehet rá csapni, kör alakú lócákkal körbevéve és a zsemlyebarna vitrin, ízléses emléktárgyakkal, nos, amennyire akár a mi debreceni vitrinünk is ízléses lehet. Ezt hívja Márti ***kocsmarész***nek, itt zajlanak le a családi ebédek. A kocsmából nyílik jobbra a fürdőszoba és egy másik WC, a ***kedvenc***, ahogy Bogyi nevezi. Otthonosan berendezett, piperefal, mosógép, kád és gázfűtőtest. A másik bejárata a szülők hálószobájára nyílik. Nagy homályos, rücskös üvegajtó választja el a kocsmát az egyik gyönyörű nagy lakószobától. Dupla zöld heverő, majd ezen alszunk, amikor itt lakunk már alig hat hónappal később 1976 október 15-1984 július 29-ig, Márta napjáig, amikor áttesszük a székhelyünket az újbudai Gazdagrétre, a XI. kerület, Regős utca 21. IV. emelet, 19-es ajtószámú lakásba, ahol közös földi életünk nagy részét eltöltöttük, s ahol 2023. április 20-a, 19 óra 5 perc óta immár egyedül élek.

Visszatérve most még a Kút utca 5, félemelet 1. számú lakásba, leendő ottani székhelyünkön, a nagyszobában van egy asztal, egy stelázsi és egy nagy cserepes leander. A régimádi, barokk csillár fölött barokkos kitüremkedésű intarzia kör, apszis, ami kimondottan kellemessé teszi a lakás auráját. S közvetlenül mellette, dupla szárnyas ajtó visz a szülők hálójához. Alkóvba süllyesztve dupla hencser, a szoba másik, szélesebb felén a fal mellett egy szimpla heverő. Titokzatos mackókat ábrázoló álomködbe bur-

kolt mesésen szürreális erdei kép a falon, az alkóv elfüggönyözhető. Előtte mini asztal, kicsi fotel, onnan szokta Pali bácsi – olykor mindkét lábát a kisasztalra fölcsapva - nézni a tévét, amely egy három részre tagolt zsemlyebarna szekrénysorba van beillesztve.

S persze, mindkét nagyszobában az ágyak mellett kis éjjeliszekrénykék nyugszanak. Az ablak a mesés és mesebeli Kút utcára, s a Hotel Ifjúságra néz. Minden ház egy külön kis építészeti remek, minden tégla egy kis történet, legenda. Mi nagyon megszerettük a gazdagréti lakásunkat, a sógor, a bátyus viszont ma is megsiratja a Kút utcai szuperparadicsomot. Én is boldogságom sorrendben második fő helyszíneként őrzöm ma is a szívemben, hogy 1976 október 15-1984 július 29-éig, Márta napjáig éltünk együtt szépen, szerelemben kettesben, a harmadik kis dudával, az 1977 április 18-án született Pósa Mátéval hármasban, s Márta nénivel, Pali bácsival ötösben, s ma is lelkifurdalásom van intoleráns, ostoba gőgöm, enfantterribles ritka, de markánsan „bohémzüllött" megnyilvánulásaim miatt.) Márti nevetve meséli, hogy a Hotel Ifjúság nevű, DISZ-es építésű 1957 óta KISZ-es tulajdonú szállóban szombatonként este tizenegyig szól a muzsika. Korábban Rátonyi Róbert, a kiváló jellemszínész és modoros rádiós kabarékonferanszié volt a közvetlen szomszédjuk, aki néha hisztériás rohamokban kitörve ordítozott ki az ablakon pizsamában rendőri feljelentéssel fenyegetve a zajos intézményt, de hát itt és most ők, a KISZ kábés tulajdonosok már jóval közelebb állnak a jelenlegi establishmenthez, mint szegény Robi bácsi. Márti a történet sluszpoenjaként megmutatja Rátonyi Róbert Ez is operett, az is operett című könyvét, melyen dedikációként az áll: Kismártának nagy szeretettel Robi bácsi. – Mindenesetre, ha lehet, ne nagyon szidd konferansziéként az öreg operettkirályt, mert ők eléggé közeli barátságban voltak a családdal.

N félj, Kusmárta, jobban szeretlek annál, semhogy bántsam a szüleidet – felelem. (*Folytatjuk*)

Fotó: Mórotz Krisztina

BOBORY ZOLTÁN

Ima – 2025

Korzenszky richárd:
Hívő és hinni, bízni, remélni akaró magyarok litániája.

Napfény-szülte anyánk,
csillag-nevelte anyánk,
földszavú anyánk,
tűzlelkű anyánk;

meggyalázhatatlan,
megalázhatatlan,
elhagyhatatlan, kihagyhatatlan,
feledhetetlen,
szomoríthatatlan
Mária.

mosolygó,
simogató,
hazahívó,
boldogító,
szabadító,
békítő,
bátorító,
hűséges,
hűséget
remélő,
könyörületes,
könyörgő,
parancsoló,
hitetváró,
hitetadó,
erőtadó,
erőtváró,
Fiánál értünk esdő, Mária.

Kezét soha le nem vevő,
erejét nem rejtő,
megadást nem tűrő
isten-anya-ember-Mária.

Pajzs-
Kard-
Hit-
Szív-
Hús-
Csont-
Vér
Mária.

Jézus anyja,
anyánk, Mária,
a Mindenség szűz Anyja.

Könyörgésünket meghalló,
kezünket megfogó,
szívünket megvédő,
látóvá,
hallóvá,
beszélővé,
érzővé
tevő, Mária,
könyörögj érettünk!
Könyörgünk éretted.

Ne hagyj el minket!
Nem hagyunk el téged.
Nem hagyunk ki téged.
Nem feledünk téged.
Nem hagyunk feledni téged.
Imádkozz értünk!
Imádkozunk érted,
veled,
neked,
fiadnak,
fiadért,
magunkért.
Fényességedért,
az isten-fényért,
a fény-Istenért,
az örök világosságért,
a neked gyújtott egyszál gyertyákért,
a békesség tüzéért,
a halál fényességéért,
mindörökké
szűz Mária,
üdvözlégy és irgalmazz
és védelmezz és könyörülj.

Harcterek védelmezője,
harcosok reménye,
haldoklók vigasztalója,
a halál könnyítője,
angyal-Mária,

ínségünkben velünk lévő,
ínségünktől szenvedő,
ínségünkből menekítő.

Gyökerünk, lombunk, csillagunk,
Napbaöltözött Asszony.
Mindenség melege.
Imáinkba visszatérő,
imáinkat visszaadó.
Koronánk szentséges őrizője,

Boldogasszony Anyánk, segíts!

MIHÁLYI MOLNÁR LÁSZLÓ

ÖRDÖGŰZŐ

körös-körül körbe-körbe
ördögűző varázskörbe
bűvös szókat morzsolgatva
asztal lapját kocogtatva
csizma kender ostor lánc
ördögűző ördögtánc
karika ködmön furkósbot
egyenes görbe új és rossz
három fecske famadár
se nem tavasz se nem nyár
körös-körül körbe-körbe
ostorszíjjal összekötve
egyet jobbra egyet balra
egyet mennél magasabbra
kettőt balra egyet jobbra
csizma szárát csattogtatva
ostor kendő vessző lánc
szakadásig forgó tánc
körös-körül körbe-körbe
együtt járjuk mindörökre
inged hajad lobogjon
minden csontod ropogjon
falu végén fakereszt
ahol nincs ott ne keresd

kertek alatt pocsolyák
fekete lókoponyák
erdőn túli aranyrét
találd meg a magadét
túl a réten lápos láp
ragadj bele ördögláb
amíg a tánc körbe jár
a gonosz rád nem talál
körös-körül körbe-körbe
jöjj a körbe ne ökölre
kertedben száz vadmalac
nem bírsz vele egymagad
moly eszi a szűrödet
patkány rontja csűrödet
kánya ül a házadon
ne ijedj meg vágd agyon
palotákban áll a bál
dorbézol a lóhalál
három ördög egy rakás
szabad-lélek gyilkolás
körös-körül körbe-körbe
mintha téged mind gyötörne
csizma kender ostor lánc
halálig tart ez a tánc

HŰSÉG

már azt hittük
hazaértünk
nézd
mily árvák lettünk végül
nézd mily árvák
mint a sárban
aranyásók
kik azt hitték
hogy a kincset megtalálták
s mindenüket elvesztették

nézd
az arcunk hogy kiszáradt
kezünk lábunk hogy megfáradt
s itt maradtunk
dédelgetve ezt a tájat

Alkonyat

kinyílt egy ablak
az ajtó még zárva
látni az utat
jelet ír a tájba
majd eltűnik
a lenyugvó nap
után
őrizve e képet
szót és vágyat
virrasztjuk át
az éjszakákat
hogy el ne tévedjenek
az utánunk jövők

Így múlik el…

(Sic transit…)

kavicsok

ősi patakcsobogás emlékei
néhány ásónyomra
a föld alatt
szunnyadó indulat
amit felébreszt az eső
az egykori szikla
nagysága
amit apróra koptatott
az ár
majd itt hagyott
a folyó
végül bekerült
a hordalék alá

így tünteti el
nyomunkat is
a történelem

VITÉZ FERENC

Seneca olvasása közben

(Bertha Zoltánnak)

Vén a szőlő…

Vén a szőlő,
korhad szára –
oltóvessző elhal benne.

Zsenge a tő,
nedve árad –
oltóvessző elhal benne.

***

Talaj fölött
tövét nyesed –
s bent a földben ered élet.

Ujjad között
Istent lesed –
s gyökeredben szívverésed.

***

Fürtök éhe
a föld mélye –
oltóvessző fogan benne.

Gyökér vére
a te véred –
oltóvessző serdül benne.

Amit még éppen

Nem a „sokáig” a fontos,
hanem az „elég”. –
Nem a „most” vagy a „még”,
a könnyű öröm,
a lázas semmi és a „múlt”,
a mindig elfelejtett
és folyton bekövetkező;
nem a büszke nagyság
s nem a szenvedés…

Hanem a súly, amit
még éppen elcipelsz,
s amit fényként röpít
szívedből egy másik
remény felé a csillag-
csipkézte tágas ég.

Földön-égben

Tudod, mi van a földön.
Tudod, mi van az égben.
Hogy mi simul csöndben
a lábad alá,
s mi feszül távoli sebként
a legenda-kékben.

Ami földi:
része az égnek;
s ami közel van:
a messziségnek.

Az emberi:
az isteni része –
és az isteni:
a világ egésze.

***

Tudod, hogyan történik –
s azt is, hogy milyen.
Hogy mi a rossz és a jó,
a nem és az igen.

Próbáltad a hiányt,
ismered a vágyat.
Kettéosztottad
az alanyt és tárgyat.

Elindulsz az úton –
előtted biztos cél van.
Felismered magad
gyantában, acélban.

Kutatod az eget,
rendezed a lelked –
keményen, mint az erkölcs
a vad gerjedelmet.

Tudod, hogy van a mester –
a másik semmihez sem ért.
A bölcs barátkozik a hangya-
reggel kimért egekkel –
a másik hagyja sziklaházát
aranyló porszem-obsitért.

Tudod, mi van a földön,
tudod, mi van az égben –
Csak azt nem találtad
eddig, hogy miért, miért,
miért…

***

Olvasmányok

Olvasmányaid között néha
ráismersz a saját gondolataidra.

Az Ismeretlen Szerző járt nálad is –
ugyanazt a lányt szerettétek,
ugyanúgy hallgatott bennetek
a Hold, s egyforma volt az álmotok,
egyetlen hegynek a kavicsait
emeltétek föl a talpatok alól.

Vajon ugyanannak a Könyvnek
a lapjai vagytok?

Idők

A lopott időben mámort,
az eltűnőben félelmet érzel,
de észre sem veszed, ha fölösleges
terheket pakolsz a zsákba,
melybe a halott időket gyűjtöd.

Olyan az idő, mint a fény:
bezárni nem tudod,
megfogni nem tudod,
magaddal vinni nem tudod,
csak a reggelre nyíló tulipán
emlékét – akkor is látod,
ha szemed már csukva van.

S tulipán nő a sírodon
az ajándékba kapott időből.

Útközben

Maga mögött hagyta a vágyat –
mert az erőlködésben kimerült.
Keresett helyette csöndet, őszi
szellőt, lehulló levélről derűt.

Patakba öntötte büszkeségét –
rájött, hogy fojtja a gerincét.
S tiszta lelkiismerettel hagyta
prédának minden földi kincsét.

Ha valakit csábít, hogy elvigye –
az ő csontját fogja majd megenni;
a büszke súllyal, fénylő arannyal
nem tud időben a hegyre menni.

Egy villám hasította bükk közét
fáradt díszeivel fölcicomázta,
emlékkel hímzett tarisznyaszárát
kötötte rá egy száradt borókaágra.

A mohaföld magába itta sóhaját –
vére még pezsgett, fájt és égetett.
De könnytelen szemébe ült az Isten,
láthatatlan kötve össze földet és eget.

Végül nem maradt semmi terhe –
a kövek sem érezték már a lépteit.
Szerte nézett, s az égbenyúló fák
mutatták a lét bejáratlan széleit.

Útközben rájött, hogy vágyaival
a félelem is megszakadt benne. –
S mintha kegyelemmé vált volna
a hulló levél bordáin lebegve…

Nem maradhat

Befejezetlenül
nem maradhat semmi.
Minden reggel újra kezded
az életet.

Megszületsz, járni tanulsz,
beszélni, szeretni, tenni.
Leltározol és imádkozol.
Ha sötét lesz, a lelked
kifényezed.

Mielőtt elalszol, álmaidat
rábízod a csillagokra.
Homlokodon szellő játszik:
ezüst folyó-fodor.

Néha fölriadsz –
a félig megvalósult szándék
nem vezet vissza semmi okra.

Hajnalban hold dobol.

Fotó: Mórotz Krisztina

BALÁZS F. ATTILA

A bőr alatt felejtett szilánk

(regényrészlet)

A rendszerváltás előtti években a határ már nem pusztán vonal volt a térképen. Inkább egy seb az emberek gondolataiban, amely arra emlékeztette a szabadságra és jobb életre vágyókat, hogy a kinti világ, amelyről mindenkinek volt elképzelése és ismerete, elérhetetlen abban a zárt rendszerben, ahol csak kevesen érezték jól magukat. Sokakban ott élt a vágy, hogy kijussanak valahogyan, egyesek a határon próbáltak átszökni, ki sikerrel, ki vállalva a kudarccal járó kellemetlenségeket, a börtönt, sokan golyót kaptak a testükbe, amely nem mindig került vissza a családhoz hogy tisztességgel eltemethessék. Szerencsésebbek, akik engedélyt kaptak külföldi utazásra egyszerűen nem tértek vissza, idegen országokban igyekeztek új életet kezdeni kisebb nagyobb sikerrel.

Voltak, akik végleg eltűntek, és a családokban ott maradt a kérdés: mi lett velük?

A legkockázatmentesebb formája az ország elhagyásának a külföldi állampolgárral kötött házasság, ám évekig kellett várni a jóváhagyásra, ami néha nem jött meg.

A mi családunkból is többen megszöktek. A bátyám felesége rokonlátogatásra ment Olaszországba a nagyapjához. Gyermekkorától rendszeres volt az utazás Nápolyba, kezdetben édesanyjával, felnőttkorától már egyedül. Mindig visszatért, ezért kialakult egyfajta bizalom iránta a hatalom részéről. Aztán a nyolcvanas évek vége felé már nem jött vissza, Bécsből értesítette erről a férjét és a családját. Később Amerikában telepedett le. A bátyám nem indította el azonnal a családegyesítést. Talán félt, talán kivárt, talán csak hanyag volt és folyton halogatta procedúrát amely nem volt kellemes időtöltés. Ő pár évvel később lépte át a magyar határt: megszervezve, kockázat nélkül, bizonyos összeg lefizetése után. Így mesélték: „simán átvezették". Mintha nem is a történelem egyik legkeményebb tiltásán lépne át, hanem egy kapun a kert végében.

A sógorom, Józsi, a kisebbik húgom férje, egészen más alkat volt. Ő nem az óvatos kerülőutakat kereste, hanem a nagy mozdulatot. Éveken át tervezte az átszökést, sőt áttörést a határon. Mindig volt egy új ötlete, egy új tervrajz a fejében, és olyan komolyan tudta előadni, hogy a család nevetésben tört ki.

A legemlékezetesebb az volt, amikor elmagyarázta, hogyan törne át a határátkelőn: a Moszkvics elejére hókotrószerű acélszerkezetet szerel, beülteti a családot a kocsiba, és amikor odaér a határátkelőhez, megállás nélkül áttöri a sorompót. Egyetlen lendülettel. Egyetlen hatalmas „most vagy soha" elhatározással. Nevettünk rajta, felszabadultan, ahogyan csak akkor tud nevetni az ember, amikor szorong, és a nevetés az életben maradás levegője. Mindenki tudta: ez a terv csak történetnek jó. A valóságban a sorompó nem csak egy festett rúd volt, hanem fegyverek, parancsok, és a rendszer hideg logikája.

Józsi azonban nem adta fel. Lassan megtanulta a korszak egyik legfontosabb leckéjét: a szabadság nem hősiességgel érkezik, hanem rések, véletlenek, kapcsolatok,

emberi segítség és néha pénz által. Ez utóbbi nem állt rendelkezésére a kétgyermekes apának, ezért az ország elhagyásának legkockázatosabb formája mellett döntött. Jöttek a hírek, hogy az országhatár bizonyos részein sokaknak sikerült Magyarország felé átszökni. És jött a hír, ami mindent felértékelt, hogy akkor már a magyarok nem adták vissza a szökevényeket a román hatóságoknak. Ennek olyan hatása volt, mint amikor valaki kinyit egy ablakot egy fülledt szobában.

Józsi és a barátja, Gyuri elhatározták, hogy nekivágnak a határnak, lesz ami lesz. Nagyváradon az öcséméknél szálltak meg. Este söröztek, a poharak ahogy ürültek, a szavak egyre bátrabbak lettek. Próbálták meggyőzni az öcsémet, Leventét is, menjen velük, aki eleinte vonakodott, kiskorú gyermekére hivatkozott, a láthatatlan bilincsre, amit a házasság és a család tesz az ember csuklójára. De a beszélgetés újra és újra visszakanyarodott, és a gondolat lassan úgy kezdett dolgozni benne, mint amikor egy kavics kerül a cipőbe: minden lépésnél emlékeztet. Napok teltek el így.

Közben a két férfi kétszer is „nekiment" a határnak. Keresték a rést, ahol átcsúszhatnak észrevétlenül, de nem találták. Határőrök és kilátók minden részen. Nappal a táj szántóföld és bokorsor volt, mintha nem is a természethez, hanem a rendszerhez tartozott volna.

Esténként megbeszélték a tapasztalatokat. Új útvonalakat rajzoltak a fejükben, új stratégiát terveztek. Aztán a harmadik napon, 1989. június 4-én, már az öcsém is velük ment. Ha tudták volna, hogy fél év múlva vége lesz a diktatúrának, talán nem kockáztatnak. De akkor senki nem is sejtette. Akkor csak az volt biztos, hogy ma kell élni, és ma innen menekülni kell.

A határt a román határőrség őrizte: katonai szervezet, katonai gondolkodás, parancs és engedelmesség. Őrtornyok, megfigyelőpontok figyelték a mezőt. Két kilométeres ellenőrzött sáv húzódott a határ előtt, mint egy előszoba, ahová az ember nem léphet be észrevétlenül. Szögesdrótok, jelzőrendszerek, reflektorok, kutyák, járőrök: mind azt üzenték, hogy a szabadságnak ára van, és az árat gyakran vérrel mérik.

Az elfogott határsértők ellen börtönbüntetést szabtak ki. A családjaikat zaklatták, megfigyelték, kihallgatták. És néha tragikus véget értek a próbálkozások: mert fegyvert használhattak, mert az ember eltévedhetett, megfagyhatott, belefulladhatott a vízbe. A sötét nemcsak eltakar, néha el is nyel.

A jugoszláv–román határ még veszélyesebb volt: halálzónának nevezték.

Józsiék végül belátták: eligazításra van szükségük. Elindultak a határmenti Keserű faluba, Gyuri távoli rokonához tapogatózni. A rokon óvatos volt, ahogyan akkoriban mindenki. Megígérte nekik, hogy segít, ha nem említik meg a nevét a kihallgatáson, ha elfognák őket. Aztán elküldte őket egy tanyára az ismerőséhez, aki másokon is segített már, önzetlenül. Ritkán, de előfordul, hogy valaki a rászorult embert látja, nem a pénzt.

A tanyasi parasztember leültette őket. Töltött egy-egy pohár pálinkát.

– Szíverősítő – mondta –, hogy legyen elég bátorságotok.

Aztán elmondta, hogyan juthatnak át biztonságosan Magyarországra. és megmutatta az irányt is:

– Arra van Bagaméri. Az már magyar falu. Sötétedés után kell indulni. Akkor, amikor egész Románia sötétbe borul az energiatakarékosság miatt. Meg kell kerülni a mocsaras tavat jobbról, és követni kell a bagaméri fényeket.

A poharak üresen ásítottak az asztalon.

– Nem töltök többet – mondta. – Egy pohár bátorságot csinál, kettő már lelassít, elbutít.

A tanyán megvárták a sötétedést. És valóban: a határon túl kigyúltak a fények, mintha a másik oldal jelezne nekik. Elindultak. Amikor elérték a tavat, hirtelen a határ másik oldalán is elaludtak a fények. Mintha a remény hirtelen elfújta volna a lámpását. Suttogva tanakodtak: forduljanak vissza? próbálják meg holnap? Végül úgy döntöttek, nekivágnak a sötétben. Hisz nagyjából emlékeznek az irányra. Nem kerülik meg a tavat, nehogy a sötétben belefussanak a katonákba. Inkább átgázolnak rajta abba az irányba, amelyre emlékeztek.

Óvatosan haladtak az iszapos vízben, amikor egyszer csak hatalmas csapdosás hallatszott a közelből: egy nagy vízimadár röppent fel közvetlenül mellettük, szárnyával felverte a csendet, a frászt hozva rájuk. Néhány lépés után belebotlottak egy hatalmas fészekbe. Benne egy rakás még meleg tojás. Józsi még meg is tapogatta őket. A társai kétségbeesetten nógatták: indulni kell, indulni!

Lassan átjutottak a mocsáron nyakig vizesen, de elvesztették az irányt. Nem mertek tovább menni. Úgy döntöttek, bebújnak egy bokorba, és megvárják a virradatot, amikor a fény elárulja, hol is vannak valójában.

Közben eleredt az eső, és még jobban dideregtek az átázott ruháikban. Amikor világosodni kezdett, beszédet hallottak a közelben. A román határőrök követték a nyomaikat a senki földjén.

Tőlük olyan száz méterre a tizedes álljt parancsolt. Felvilágosította a katonákat: nem léphetik át a határt. A bokorban reszketők ebből értették meg: már magyar területen vannak. Félelemmel kevert öröm hatalmasodott el bennük. De nem mozdultak, nem szóltak. Vártak. Hallottak olyan történeteket, hogy a román határőrök átlőttek a határon, és visszavonszolták a holttesteket román területre. Nem akartak hősök lenni, nem akartak áldozatok lenni. Csak élni akartak.

A katonák értesítették a hadnagyot. Jött is, tüstént. Megvizsgálta a nyomokat, és furcsállotta, hogy mindkét irányba, sőt minden irányba mutatnak. Végül arra a következtetésre jutott, hogy a határátlépők visszajöhettek valamiért, esetleg gyermekekért, akiket ölben vittek át. Mindezt végig hallgatták a bokorban megbúvók, akikről szólt a beszélgetés. Ők tudták, hogy azért voltak összevissza a nyomok, mert keresték a sötétben a helyes irányt.

Végül a hadnagy megparancsolta a katonáknak, hogy a tó széléig kaszálják le a magas füvet. Fél napig vágták a füvet a bakák, komótosan, mintha rendet tennének a világban, miközben a három férfi vacogott a bokorban, azt ismételgetve magukban: bírni kell.

Amikor a katonák végre elmentek, a három férfi felugrott, és futni kezdett Bagaméri felé, cikk-cakkban, ahogy a filmekben látták. Futottak, amíg bírták, aztán visz-

szanéztek. Az őrtoronyban álló katona nem emelte fel a fegyverét, hanem lesietett az őrtoronyból, hogy értesítse a parancsnokot.

Akkor a szökevények megnyugodtak, megálltak, összeölelkeztek, és mindhármukból egyszerre kitört a megkönnyebbülést hozó szó: sikerült.

Ezt követően már nyugodtan ballagtak Bagaméri felé.

A szántóföldön megálltak egy vízpumpánál. A pumpán a felirat: Mátyásföld. Mellette eldobva egy Symphoniás cigarettadoboz. Az egyikük elmosolyodott, és azt mondta:

– Jó irányba haladunk.

A falu szélén egy idős asszony kapált a kertben. Amikor meglátta őket, bement a házba, majd kijött egy palack vízzel és három pohárral. Inni adott a jövevényeknek, és megmutatta, merre van a bagaméri őrs, ahol jelentkezni kell.

A magyar oldalon alig volt ellenőrzés. Egyetlen járőrrel sem találkoztak. Az őrsön a katonák bekísérték az iszapos ruhájú, átázott férfiakat egy terembe, és meghagyták nekik: nem beszélhetnek egymással, amíg ki nem hallgatják őket. Egy kémelhárító tiszt kérdezgette őket, honnan jöttek, miként sikerült átszökni, majd feloldotta a beszélgetés tilalmát, és közölte: Nyírbátorból jön értük egy hadnagy, aki elviszi őket az ottani kaszárnyába.

Sötétedés előtt megérkezett a hadnagy a sofőrrel, egy katonai rabszállítón. Bemutatkozott, majd köszöntötte őket:

– Isten hozta önöket Magyarországon!

Megkérdezte, kaptak-e enni. Amikor azt felelték, hogy nem, felháborodott. Leteremtette az őrs vezetőjét, és elrendelte: azonnal kenjenek nekik egy-egy nagy szelet kenyeret, amit elfogyaszthatnak a járművön menet közben. A zsíros kenyér közel kétnapi koplalás után fejedelmi lakoma volt.

Menet közben a hadnagy kinyitotta a vezetőfülke kis ablakát, és hátraszólt:

– Kérnek cigarettát?

Marlborót nyújtott hátra, és a gyújtóját. Csak annyit kért: a csikket ne dobják a padlóra; szóljanak, és a sofőr kinyitja az ajtót, hogy kidobhassák. Így is történt.

A kaszárnyában egy terembe vezették őket, ahol egy hosszú asztal meg volt terítve minden jóval, mintha lakodalomra érkeztek volna, nem menekülttáborba. Csupán ők hárman voltak, leültek, ettek, jóllaktak. Aztán lefeküdtek, mert holtfáradtak voltak. Reggelig meg sem ébredtek.

Amikor kinyitották a szemüket, a háló emeletes ágyai tele voltak frissen átszökött emberekkel. A szabadság első reggele így nézett ki: sok ismeretlen arc, ugyanaz a fáradt, bizonytalan tekintet, amelyben megcsillant a túlélés öröme.

Újra kihallgattak mindenkit: miért szöktek át, mi a foglalkozásuk, terveznek-e továbbmenni, van-e rokonuk, ismerősük Magyarországon. A végén kaptak tartózkodási engedélyt és 500 forintot utazásra, hogy eljuthassanak a debreceni menekülttáborba, ahol szállást és étkezést biztosítottak számukra.

A táborba bejártak a helyi és a környékbeli vállalkozók napszámosokat keresni, főként építkezésekre és mezőgazdasági munkákra. Két hétig dolgoztak, amíg annyi pénzük lett, hogy felmehessenek Budapestre. Az Astoria mellett volt szállás az erdélyi-

eknek, de étkezés ott már nem járt. A Vöröskereszt és az egyházak adtak ruhát, tartós élelmiszert, segítettek munkát találni.

Az öcsém és Józsi Magyarországon maradtak – ez volt a család kérése. Gyuri továbbment Nyugatra, Dániába vágyott. Aztán végleg eltűnt. Azóta sem hallottak róla semmit. Különös, hogy az internet világában is el lehet tűnni úgy, mint régen: nyom nélkül, híradás nélkül.

Az öcsém az építőiparban helyezkedett el. A rendszerváltás után kihozta a családját, OTP-kölcsönnel házat vásárolt Budaörsön, és azóta is ott él. Józsi Bugacra ment egy erdélyi származású idős ember hívására, kihozta ő is a családját, és ott épített házat.

Egy hónap múlva a bátyám is átszökött segítséggel, nem kis összegért. Neki simábban ment a beilleszkedés, mert a rokonok várták, és már tudták, mit kell tenni.

A nagy család lassan belakta az egykori Magyarországot: ki ide sodródott, ki oda, mint a folyó által széthordott kavicsok. Én Szlovákiában éltem huszonöt évet, a nagyobbik húgom a családjával és a lányom Erdélyben maradtak, az öcsém és a kisebbik húgom a családjaikkal Magyarországon, a bátyám pedig nyugdíjas korában a Vajdaságban élt az élettársával.

És a határ, amely egykor mindent elválasztott, egyszer csak történelemmé lett, de a történeteinkben még sokáig ott maradt, mint a bőr alatt felejtett szilánk, amely alig látszik, mégis érezni lehet.

Fotó: Mórotz Krisztina

FELLINGER KÁROLY[1]

APOKRIF

(Smid Róbertnek)

Hazafelé rövidebbnek tűnik az
út, de nem gyorsabbnak, eldönthetetlen
minden kivétel, örökös fájdalom
tartja vissza az út folytatásától

a reményt, az igazság ott köröz a
fejünk fölött, nem ahogy a Szentlélek,
mint a még irgalmas dögkeselyű, az
emlékezés, felejteni akarás.

Aki akkor változik át, amikor
csak akar, az emlékezhet rá, hogy e-
gyetlen alkalommal sincs visszatérés.
A képzelet egy kibontott vakablak.

ANZIX

(Rónai-Balázs Zoltánnak)

A megvalósíthatatlan terv biztos,
eltávolíthatatlan tetoválás
az időtlenségen, a szem beborult
csillagos ég, úgyis odacsapódik

a látszathoz, az öregotthon steril
folyosói a szív visszavonult, hűs
koszorúerei, a vágóhidak
eleganciája melegséggel tölt

el, a félelem mindenben hűséges
hozzám, kivételt képez a szerelem,
a tenger elfér a szomjúságban, be-
tömíti, mint durva homok a szitát.

HAGYATÉK

(Á. I-nek)

A futó pillantások visszahoznak,
pedig évek óta nem láttalak, s a
lányok sem hasonlítanak rád, akik
miatt majd kitekerem a nyakam, de

elveszíteni a fejem, tudom, csak
miattad tudnám, nem állnék ellent. A
mozdulatlanság megfékezhetetlen,
világlátott reflex béke és tempó

idején. A halottban ébred a vágy,
lelke megkongatja a csendet, hátha
feltámad a lelketlen hős, s te sípot
dughatsz cinikus, poszthumusz szájába.

1 Az alkotó a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ Petőfi Irodalmi Múzeum Térey János-ösztöndíjasa.

SZENTE B. LEVENTE

A kökényről, mint olyan

gyermekkoromban kutattam már
mindennek léte vagy nemléte után
a dolgok értelmének jelentőségét komolyan vettem
kételkedtem és újra értelmeztem
miként saját hitem
a másokén át egyre figyeltem

feszegettem a nyelv határait
névtelenekkel beszélgettem az eredetről
ki miért mit hogyan talált ki
hány éves az idő apa – kérdeztem egyszer
az igaz szavak kezdetének legelején
akkor még fogta anya a kezem

tizenéves voltam amikor azt olvastam ki könyvekből
ez a Küküllő nevű vén folyó (kettő is van belőle)
itt lakóhelyünk közelében és névileg a nagyobbik
talán török eredetű szó – jelentése: kökényes

elgondolkodtam milyen furcsa ez
a sors iróniája vagy sem de –

de az itt élő emberek összeszorított szájában
fanyarabb az életíz – akárha kökénnyel a szájában
járna-kelne napestig mindenki
elfeledve rég hogy lehetne az gyógyszer is

mintha az előbbi lenne itt jellemzőbb –

nem
nem a csókra összehúzott ajkakat
értem ez alatt.

Jelentések összefüggése

„… vajon miért arra lettünk megtanítva, hogy féljünk
a boszorkányoktól, és nem arra, hogy azoktól féljünk, akik elégették őket...?”
(ismeretlen)

az ember túlél mindent úgy hiszi
akkor is ha már nem ugyanaz marad
kezét nem fogják már sem anyák sem apák
szépen csomagolt elvek irányítanak
az ember –
szóval ennek életében
a XX-XXI-ik századnál rettenetesebb nem volt
ezt mondják egyesek
talán az édenelőtti vagy az özönvíz után
ama epikus első időkben még
vagy ki tudja mikor mely korban történt
amiről például ősi szent iratok szólnak
amilyenek a védák is
hol atomháborúk sora úgy söpört végig az addig ismert világon
ami hát századunkban is felülmúlta önmagát
a világok pusztítója ma rosszabb mint lehetett a fekete láz
végső soron majdnem ugyanaz az őrület hát
a megtévesztés a hazugság a felemás éntudat
az úr az megtévesztés
ki hitte volna
ki hitte volna hogy le és egyre lejjebb süllyed ember és világ
az ember maga a fenyegetettség a létbizonytalanság
miközben azt mondja tanítja
a jelek és összefüggések között te vagy a lánc
ezt edd meg – ezt hidd el – azt tedd hogy mindenség befogadóbb egésze légy
állandólag gépszem néz ahogy téged és másokat a nagy testvér figyel
sűrűsödik a homály mélyül a szakadék a rettenet az éhség a légszomj
a szeretet utáni vágy
bizonyítani semmit nem tudsz
de az ellenkezőjét szintén nem állíthatod
vagyunk mint a sátán régi hazugsága
elhitette vélünk hogy nem létezik

„Ha összegyűjtesz 100 fekete hangyát és 100 vörös hangyát, és beteszed őket egy üvegbe, semmi sem fog történni. De fogd az üveget, rázd meg erőszakosan és tedd az asztalra. A hangyák elkezdik ölni egymást. A vörös azt hiszi, hogy a fekete az ellenség, míg a fekete a vörös az ellenség, amikor az igazi ellenség az, aki megrázta az üvegeket. Ugyanez igaz a társadalomban is. Férfiak és nők. Bal és jobb oldal. Gazdag és szegény. Hit és tudomány. Fiatalok és öregek stb. Mielőtt egymással harcolnánk, meg kell kérdeznünk magunktól: Ki rázta meg az üveget?” (Sir David Frederick Attenborough)

Posztmodern reflexió – variáció egy témára

„Az ember magamagára
zuhan-koppan miként kőre kő”
(Kiss Dénes: Éjszaka)

a kiskirályok nem szeretik
ha a régi pór-létre őket emlékeztetik
miután a folyton leporolt színpadra lépnek
derül ki valahányszor röpke öt éves kárászéletük alatt
olvasom egy korabeli újság kivágásban

természetesen nem hajlandóak elfogadni
azon tényt sem hogy amikor jön a számadás
– mert előbb vagy utóbb jön – írja a cikkíró

marad a hajbókolás hiszen ez az utolsó mentsvár
mármint akasztás előtt ugyebár
és ilyenkor mintha fenemód gyorsan tisztulna ki minden
főképpen ama régi kórkép pórnép emlékezet

ha azt mondom – „akasztófa”
nem csak az új világ a régi is
szentül hiszi ez minden kétséget kizáróan
egy igen csak beszédes ahogy manapság nevezik
posztmodern műalkotás

vannak akik csak annyit fűznek hozzá
no comment!
aztán keresztet vetnek csöndes hitetlenek módjára
hörögnek még egy keveset
úszni kell – mondogatják – ki erre ki arra
hurokból hálóba jól tudják
ennyit tanítottak a jöttment évszázadok
mutogatni fontosabb egymásra

s a szétterülő piszkos árral prüszkölve tovahömpölyögnek
lehet immár örökül mint az arcul csapott hasonmás

ki tudja jön-e holnap ami elhozza a megtisztulást
kérdezgetik egymást önfeledten
a nevesincs áradat fölött bámészkodó pénzistenek

a kiskirályok nem szeretik
ha a régi pór-létre őket emlékeztetik.

Géza kesztyűt húzott[1]

– Szervusz, Géza!

– Szervusztok!

– Ő itt Rózsa Bandi bokszbajnok.

– Nagyon örülök.

– Részemről a szerencse. Károly már sokat beszélt magáról. Igazán lenyűgöző, amit Ön véghez visz a tudományban és a sportban.

– Igyekszem a régi mondás szerint élni. De nyugodtan tegezhetsz!

– Vívsz is, ha jól tudom.

– Így van, s gondoltam, a két sport határmezsgyéit összemosom kissé, mindig is kísérletező alkat voltam...

– De ha meg nem sértelek a kíváncsiskodásommal, minden tanítványomat megkérdezem erről, mi végre akarsz az összemosáson túl öklözni?

– Az ausztrál bozótban jól jöhet, ahová az ember lovagiasságból nem viszi magával a kardját a kőkoriak közé, nem utolsó sorban a kenguruk is határozottan jól művelik a bokszot… De…

– De, Géza?

– Hát, Károly, nem is gondoltam, hogy ilyen hamar beváltod az ígéreted. Nem készültem, még kesztyűm sincs.

– Ne izgasd te magad, Géza, hozott magával a Bandi.

– Igazából benne voltam egy nagy munkában, le kell adnom egy cikket a jövő héten... És...

– Géza, Géza, mindig ez a szabadkozás. Tedd félre a gondot! Egy kis testmozgás, aztán jeges tusolás, s máris úgy vág az agyad, mint a penge. No, hol legyen a ring?

– Nem is tudom. Ha feldúljuk a hallt, kapok anyáméktól, menjünk inkább a könyvtárszobába, az kevésbé kedves nekik. Ha leverünk egy-két etnográfiai munkát, az engem nem izgat. Isztok valamit? Alkoholt, ugye, nem, de van egy kis szóda, szólok a szakácsnénak... Szervírozhat mást is...

– Hagyd el, majd a végén... Samu bácsiék hol vannak egyébként?

– Erdővárosban intézik az ügyeket, a veresi gazdák elégedetlenkednek... No, mindjárt jövök, veszek magamra valami sportosabbat. Nektek nem kell öltöző?

– Elintézzük itt helyben. Akkor bemegyünk a könyvtárszobába, rendben?

– Rendben, igyekszem... De...

–De, Gézám?

–Hát nagyon az alapoknál kell kezdenem, talán még a kesztyű felhúzásával is gondjaim lehetnek.

–Ne féljen, Róheim úr, bocsánat, ne félj, Géza, mindenben segítek!

***

1 Részlet Novák Valentin Fecsó című, megjelenés előtt álló nagyregényéből, mely a Róheim-villa történetét dolgozza fel.

Géza mint vérbeli sportoló, aki a vívás tudományát a Santelli-féle vívóteremben, olasz technika alapján sajátította el, most is hamar ráérzett a küzdelem ízére. Rózsa megmutatta az alapállást, láb és kezek tekintetében, elmagyarázta a védekezés legelemibb fortélyait, a fontosabb ütéstípusokat, s a fontos szabályokat. Aztán kezdődhetett az öklelődzés. Először Géza és Károly mérkőzött. Károlynak lelkére kötötte Rózsa, nehogy komolyabb vehemenciával essen unokatestvérének, mert abból bajok is származhatnak. Károly, hisz jó ideje járt már a BAK kettőbe, ahol Rózsa növendéke volt, s mérőföldes lépéselőnye volt Gézához képest. Nem is támadott, inkább védekezett, el-ellépett, el-elhajolt Géza ütései elől, míg a háttérből Rózsa instrukciókkal igyekezett a jól kivitelezett mozgások medrében tartani legújabb boksz-aspiránsát. Géza, mint mindenben, most sem ismert fél gőzt. Igyekezett nekimenni Károlynak, de ütései rendre célt tévesztettek, vagy elhaltak ellenfele kesztyűin. Egy lendületes jobb csapottja annyira mellé ment, hogy meg is pördült tengelye körül, s nekivágódott a polcoknak. Nevetve ugrott talpra, beszívva a polcról indult porfelleget, ami meg is köhögtette. Már jó tíz perce ment a macska-egér harc, ahol a macska jószerével csak játszadozott, mikor Rózsa pihenőt rendelt el...

– Géza, látom, nem ismersz lehetetlen, nem kíméled magát, de arra, az isten szerelmére, figyelj, hogy a boksz, minden látszat ellenére, nemcsak az erő, hanem a szellem sportja is. Szégyellek is figyelmeztetni… Ennyi könyv íróját, de...

– Értem én, Bandi, értem. De talán, ha kívülről tanulmányozom a nagyok küzdelmét, többre vihetem. Végül is tíz percet bokszoltam az életemben. Ezt a töméntelen rutint is egy perce szereztem.

– Igazad van. Gyere, Bandi, mutassuk meg az újoncnak, miképp fest a tudatos ökölvívás!

Károly és Bandi felálltak egymással szemben, s az üdvözlés után, mely a nemes ellenfélnek kijár, ökölvívni kezdtek, de csínján. Méregették egymást, szinte körbetáncolták a másikat, mint egy állati nászrítus hímje és nősténye, vagy mintha egy megkoreografált törzsi táncot lejtenének. Néha össze-összekoccantak a kesztyűk, mintha méregetnék egymást. Szemmel láthatóan izzott a levegő, melyben a koncentráció, az ugrásra kész megfeszültség, a kitörni vágyás, és a győzelmi szándék alkotott villanyos delejt. Aztán Rózsa támadott, és bajnokhoz méltóan sorozta meg Károlyt, aki a második gyomrosra meghajolt, aztán egy felütés félig álcsúcson kapta, s inkább a lendülettől, mint a végzetes csapástól, nekihanyatlott a lexikonok polcának, amely inogni kezdett. Géza és Bandi egyszerre ugrottak oda, hogy megtartsák az omladozni készülő tudományt, egy terjedelmesebb mű, talán Darwin okfejtése fajunk eredetéről, Károly mellé csapódott. Géza kedélyeskedve szólt oda Bandinak az alélt unokatestvér feje fölött:

– Igen rövid volt ez a bemutató meccs, így miképp elemezhettem volna az ökölvívás tudományát, de sebaj. Érzem az izmaim, érzem az izmaiban az új mozdulat okozta gyönyört...

– Menj már, Géza, ne ugrass te engem! – csípett vissza Károly fél holtából is.

Mikor a polc megnyugodott, s már számítani lehetett rá, hogy nem dűl a padlót fogott emberre, Károlyt is megkarolták két oldalról, s felsegítették. Beletámogatták az olvasófotelbe. Akkorra már vigyorgott:

- Látod, Géza, egy éve járok, de semmit sem tudok. Csinál itt a Bandi egy ütéskombinációt, aztán hiába az elmélet, az óvatoskodás, a taktika, elzuhanok, mint egy zsák. Gézám, ez a profizmus, ezt képviseled te a tudományokban.

Szinte oda sem figyeltek Károly monológos eszmélkedésére. Géza kicsit felmérgesedett, hogy unokatestvérét ily könnyen móresre tanította a Bandi, bajnok ide, vagy oda. De egy Róheimet! Nem mutatta ki érzelmeit. Csak ennyit mondott mindenféle indulattól mentes hangján:

– Kezdjük!

–Kezdjük! Hisz azért jöttem...

Géza kesztyűt húzott. Odalépett a fotelben pihegő, hű rokonhoz, aki megkötötte a pertliket. Köszöntés, és egymásnak roppanás. Illetve nem is. Géza erős lábmunkával körbeugrálta Rózsát, aki rutinos elmozgásokkal követte, szinte egyhelyben fordulva, ahogy a körzővel rajzolnak, ökleit úgy tartotta, hogy kellő distancia maradjon közte és láthatólag felpaprikázott ellenfele között. Már vagy a tizedik ilyen kört járták, Róheim Géza ebben is fáradhatatlan volt, mikor az etnográfus nekirontott a bokszbajnoknak. Négy ütéssel, két egyenessel, egy-egy megnevezhetetlen, pofonszerű mozdulattal próbálta feltörni a kesztyűk bástyáját, s az ötödik, még kétségbeesettebbre sikeredett csapás el is találta Rózsa vállát, de ez sem a tudatos kivitelezés okán, mint inkább a prózai véletlen, az ütemtelenség miatt. Aztán egy visszafogott balegyenes, és Géza megtántorodott, majd helyben összenyaklott. Károly kipattant a fotelből, s Rózsát korholva futott unokatestvéréhez:

– Ej, hát mondtam, ne vedd komolyan vele szemben, hiszen csak kezdő. Mekkora marha vagy!

– Kérlek, kicsit fogd vissza magad, Karcsi! Én sem illettelek téged vad jelzőkkel. Egyébként hozzá sem értem komolyabban, valójában beleszaladt az öklömbe. De nagyon figyelemre méltó, hogy második próbálkozásával eltalált engem, ha véletlenül is. Engem véletlenül sem szoktak a kezdők eltalálni. Máskor is jönnék, ha nincs harag. Azt hiszem, Gézát simán megtaníthatom az ökölvívásra. Csak le kell nyugodjon kissé! Dühből nem lehet ezt játszani.

Géza fújt és prüszkölt, még a vér is kiserkent az orrából, de folytatni akarta a küzdelmet. Fel is állt a fotelből, ahol imént még Károly nyalogatta sebeit, de lába megremegett, és ő visszahullt.

– Szerintem, ennyi elég lesz mára. Egyébként nem biztos, hogy ez a legjobb helyszín. Túl poros, túl levegőtlen. Ott a nagy terasz, a balusztrádos korlát ki is jelöli a küzdőteret... De tényleg mennem kell, délre hívtam egy tanítványt, meg kell, nézzem, mit tud, van-e érzéke, bár jól fizetnek a szülei, gabonakereskedők, úgyhogy lehet, el sem tanácsolom... Jövő héten ilyenkor?

– Legyen. Addig vásárolok egy bokszzsákot...

– Nekünk van egy, Géza, kicsit javítsz rajta, két helyen kell megfoltozni, ahol kilóg belőle a kóc, aztán itthoni használatra jó is lesz.

– Á, azt szétverem ripityomra egy pillanat alatt. Inkább egy újat. Majd kérek apámtól pénzt.

– Azt hiszed, ad erre az új ötletedre. Emlékszel, hogy felmérgelődött, amikor abbahagytad a pingpongot.

– Abbahagytam, mert anyám erőltette. És minden versenyemen ott akart lenni. Azt már nem! Siófokon is *leszerepeltem*, amikor az egyik díjat ő ajánlotta fel, s cserében végigült minden partit. Csak úgy perzselt a tenyerem a tekintetétől. Remegett a kezem, érted?

– Miért nem költözöl el végleg innen? Nincsenek jó hatással a többi Róheimek rád. Leontine néni is, hogy úgy mondjam... A sok kényeztetésért benyújtja ám a számlát, aztán fizethetsz egész életedben mint a katonatiszt...

– Költöznék, ha valami keresettel kecsegtetne a tudomány…

- Ne haragudjatok, hogy beleszólok, de mennék, ha megbocsátotok... Üzenj Károllyal, hogy megvan-e a pénz bokszzsákra, akkor kiszállítjuk ide. Rendben? Jövő hétig is tiszteletem...

– Szervusz kérlek, nagyon örültem.

– Szervusz, Bandi, lemegyek délután...

– Gyere!

– Tusolhatok?

– Persze, használd csak a fürdőszobát! Addig felhozok a konyháról egy kis bort. Most már ihatunk arra, hogy kikloffoltak minket.

– Figyelj, Géza, mosd le az orrod alól az odaszáradt vért, mert szegény Rózsi szívszélhűdést kap, ha meglát.

– Ja, ja, el is felejtettem…

Fotó: Mórotz Krisztina

DEBRECZENY GYÖRGY

a kék cápa

a zoknicipő webáruházban
végre megtaláltam a kék cápát
a *neoprén anyagból készült*
*gumitalpú strand-zoknicipő*t
de nem Oslóban ami
az Osló-fjord partján fekszik
sajnos nem ott
és nem is volt oszlóban oszlófélben
így hát fogalmam se volt
hogyan lehetne belőle
a darabjaiból összevárni
vagy összevarrni vagy mittudomén
egy nagy és hatalmas fehér cápát
különben is azt már megírták
és a Payer Imi is hivatkozott rá
ezért nagyon kérem tessenek
megírni énnekem mielőbb
hogy akkor most jövőre
a homokba kell dugnom a fejemet
vagy szembenézni a krémével
a klímakatasztrófa rémével
a kék cápát már megrendeltem
remélem holnap kiszállítják
de hogyan írok én ebből verset
arról még nincsen fogalmam
és a határidő is oly közel
kérem mielőbb tudassák velem
a strandon leszek megismernek majd
*gumitalpú strand-zoknicipő*mről
(tetszenek tudni: *neoprén anyagból készült)*

ZSIRAI LÁSZLÓ

Ecsettel rögzített pillanatok

Vaszary János festményeihez

Kendős nő

Bánattá kövült félelem az arcon.
Mire gondolhat e kékkendős asszony?
Szeme fényének örömét mi sérti?
Betegség? Elvesztett gyerek vagy férfi?
Betakart szívében kő-dögök,
nem lophatják el az ördögök,
búsúló magányát már örök
sorsába ágyazva érzi –

Sziklás táj

Roppant kövek otthona e táj,
a sziklák látszólag mozdulatlanok.
Belülről talán a lelkük ég és fáj,
toporzékol, mert lábuk nem mozog.
Sötét köpenyű, félelmetes felhőktől
izmosodnak a horhosok –

Gladióluszok

Fegyelmezett virágok tarka csokra
mosolyog lányokra, asszonyokra
kardalos énekekkel imbolyogva,
sebezni képtelen, sustorogva.

Rapallói öböl

A tenger képe a lényeg!
Mérete kéknél is kékebb,
édesebb tavaknál mélyebb.
A szállodasor csak sápad,
pálmákon ül az alázat,
üdülők arcán csodálat.
Csónakok csókolnak partot,
szem- és napellenzős sapkát
viselnek a kávéházak.
Rapallói délutánban
a levegő nyári tánca
érezhetően láthatatlan.
Erkélykorlátra könyököl
a csend. Makulátlan öböl
saját magában tündököl.

Összkomfort

Most nem szitál havat a rest ég,
de a Nap sem mosolyog feszt rég,
jég gyötri még az utca testét,
csikorognak a fagyos esték;
fűtött szobámban kiszínezi
nyári álmaimat a festék,
hogy a tél sejthesse a vesztét.

Felejthetetlen

A jonatán almák mosolya,
a barack megszólító szava,
türelmesen szép harangbeszéd
szelíden jelzi, hogy itt a dél.

Ahogy a természet kitárta
– mint a Balaton, mint a Mátra –
nyugodtan ölelő karjait,
a békétlenséget kizárva,

felejthetetlenült a Dráva,
a Duna, a Bakony, a Rába…,
az elegáns ruha a nőkön,
az *ének a búzamezőkön*.

Az értelem örökös fénye,
az igazság ránk hagyott ténye,
a szeretet szívünkbe szőve
vezérelhet minket előre.

Csak méltósággal

Jön a tél,
s lelkem belebotlik,
sötét hervadástól
lábam megbicsaklik,
az idő hópelyhei
most hullnak fejemre,
elfáradt angyalok
térülnek már szembe.

Magyar ír

Ha kikaptunk, hát kikaptunk,
csak ne mondjuk azt, hogy *„magyar átok”*!
Nem a jellemmel volt a baj…
Holnap majd mindent tisztábban láttok.
Meglátjátok, a vereség
bűnbakkeresésben sem vád-ok.
Hajrá, hajrá, magyar fiúk!
A szidalom nem a ti hibátok.

Esti bölcselkedés

A magyar sors útvesztőit
Ariadné sem bírná cérnával.

Ének egy blues-témára

Ó, mond, hová tűnt el az ifjúság?
Íme fájni kezd ez a másfajta lét,
ezernyi út volt még akkor hozzád,
most már csak egy úton megyek feléd.
Tám-tátá-tám-tátá-tám.

Micsoda tolvaj a megélt idő!
Meglopja folyton tegnapjainkat.
Megpendül egy húr, a lelked húrja,
s belőled ez a rezdülés marad.
Tám-tátá-tám-tátá-tám.

És mert így talált rád az elmúlás,
tudod, hogy voltál, s már hiába vagy,
szenvedtél, szenvedsz, s lám imádkozol,
s énekelsz, mert mégsem vagy egymagad.
Tám-tátá-tám-tátá-tám.

FARKAS ARNOLD LEVENTE

A hóhér halála

Karl Thausi bombát dobott a hallgatásra. Facipőben járt, egyujjas kesztyűt és füles sapkát viselt, mint a társai. Füstölgő hallgatásfoszlányok hevertek szanaszét. Úgy döntök, hogy én is odamegyek, de előbb megállok pihenni a templom körüli temetőben, mivel kissé felhevültem a gyaloglástól. A nyelv rokonai és barátai enyésznek a sírkövek alatt, a megismerés, a láttatás, a tévedés. Ha nem tudsz túljutni a pátriárkák kapuin, és nem vágod el a gondolkodás útját, akkor az vagy, aki alá van rendelve a füvek és a fák szellemének. Egy törött tükörben igazítasz körülményeiden. A nedvesség nem káros a hajnak, de a frizurát elrontja. A füvek és a fák szellemének az éneke szellemének. Más a képzelet és más a képzelődés, ahogy más a beszéd és más a fecsegés.

Karl Thausi cetlikre írja a hallgatásfoszlányokat. A vonakodás végül is öncéllá válik benne. A cetlikre írt hallgatásfoszlányok belekerülnek egy kalapba. Indián módra, hason csúszva haladtak, hogy a madarak észre ne vegyék őket. Egy hokedlin állt a kalap a konyha közepén, a madarak a tapétán énekeltek, Karl Thausi a hóhér középső gyermekével közelített a hallgatásfoszlányokhoz a némaság leple alatt. Ezt pontosan tudni fogod, de csak te magad látod, ahogy a néma az álmait. A valóság az egyetlen illúzió. Ez a feltételezés természetesen teljesen valószerűtlen. A hóhér középső gyermeke kövér. A kedvező változás alighanem az ózonnak tulajdonítható, amely a hegyekben jóval nagyobb mennyiségben található, mint sík vidéken.

Karl Thausi dobott egy hallgatásfoszlányt a fiúnak. Mivel olvasni nem tudott, fogalma sem volt arról, hogy mi állt a papíron. A hóhér halála óta egy bocskorkészítő műhelyben dolgozott. Kevésbé tehetséges olvasóim számára ez az állapot fennkölt, de elérhetetlen eszmény marad. A bátyja még mindig iskolába járt, az öccse egy csárdában volt egy dudás. Ötéves volt, még iskolába se járt, amikor apja a zongorához ültette. Játszott szaxofonon, klarinéton és fuvolán. Mindannyian megvilágosodtunk már. A hóhér szívesen játszott a sírásóval és a sánta kántorral. A helyzet azonban az, hogy ez az álomkép, mint számtalan hasonló társa, épp az ellenkező irányba tart ahhoz képest, ahogyan a kanti időfogalomban gondolnánk.

Karl Thausi elhatározta, hogy írok egy regényt egy jelentéktelen alakról, aki annyira jelentéktelen, hogy még neve sincs neki. Az apja ügyvéd volt, igazi elsőgenerációs árvagyerek. Amikor hóhér lett belőle, a kivégzések előestéjén együtt muzsikált a sírásóval és a sánta kántorral, az apjától örökölte a csellót. Számára a barát olyasvalaki volt, aki rengeteget szenved, aztán meghal. Miután a hóhér kivégezte barátait, esténként már csak egyedül muzsikált. Tartsa távol magát mindenkitől, maradjon otthon, lehetőleg a telefon közvetlen közelében, hogy azonnal és száz százalékosan kéznél legyen, ha üt a boldogság órája. A hóhér felesége tudta, hogy a telefont és a boldogságot még fel kell találni. Aztán az sem sikerült.

Karl Thausi fiatalon halt meg, még mielőtt befejezetlenül hagyhatta volna utolsó regényét, A hóhér halálát. Nemhogy az Amara hegyen, de egyebütt sem fedeztek fel hártyára írt és selyemtokba bugyolált könyveket. A nyugalmazott teológus azért költözött az Amara hegyére, mert titokban abban bízott, hogy ő majd megtalálja a selyembe csomagolt hártyakönyvet. Az öreg paptanár néha jött hozzánk ebédelni még gyerekkoromban is. Akkor költöztünk az Amarára, amikor apám felhagyott a kivégzésekkel. Akkor ugrándoz, mint szarvas a sánta, és ujjong a néma nyelve, mert a pusztában víz fakad és patakok a kietlenben. Minden ebéd közben legalább háromszor idézte Ézsaiás próféta szavait. Hogy méltányosak legyünk kopár hegyen.

Karl Thausi görgeti maga előtt a sziklát. Ahogy megyek föl az egyik emelkedőre, egyszer csak látom, hogy egy elkötött szarvú, rozsdavörös kos áll ott egymagában, sehol más jószág a közelben, és engem néz a horpadás mélyéről. Karl Thausi úgy nézi azt a rozsdavörös kost a horpadás mélyén, hogy a néma látvány ráncos bőrén keresztül az előtte pihenő szikla érdességébe költözik. Ha megszületett az új, rögtön rácsapnak az utánzók. Hétfőn Szüsziphosz görgette maga előtt a sziklát, kedden Bertalan görgette maga előtt a sziklát, szerdán Bódhidharma görgette maga előtt a sziklát. Ez a szcenikához kellett. A teológus homlokáról verejtékcsepp zuhan a szikla érdes bőrére. Hosszú szünet állt be. A szikla érzelmei a bőröm alá költöznek.

Karl Thausi hóhérsegédnek szegődött apám mellé, hogy közelről lássa a kivégzéseket. Az igazság azonban legalább annyira a földrajzi tér gyermeke, mint az időé. Hajnalban az Amara hegyen együtt muzsikál a hóhér és a hóhérsegéd. Jut eszembe, az egyik sarokban állt egy rozsdás mosdóállvány abból a fajtából, ami manapság keresett cikk a falumúzeumokban, és amiről azt mondták nekem, hogy Angliában emberi lakóhelyen is látható még. A hóhér felesége minden hajnalban legurult két rozsdás vödörrel a hegy lábánál ficánkoló forráshoz, amikor pedig a kristálytiszta víz a repedt mosdótálban elterült, a konyhában hangolt már a zongora és a hegedű. Nosza, megszülettek az utánzásoknak nem is tucatjai, hanem százai.

Karl Thausi ijedten olvasta a teleírt papírlapokat. A harag és a megdöbbenés az örvendező kíváncsiságnak adott helyet. Haragudott magára, mert azért kelt kora hajnalban, hogy írjon, ám megdöbbentette, mennyire hiábavaló és fölösleges minden mondata, ugyanakkor kíváncsian várta a véletlen intelligencia hallgatásfoszlányait. Ritkán fordul elő, hogy egy mű itt kerül át, ezen a harcokkal teli határon. A véletlen intelligencia és a tudatos intelligencia harca ugyanolyan hiábavaló és fölösleges, mint ennek a könyvnek bármelyik mondata. A művészet a szem megtévesztése, a legyek azonban élő díszek, ráadásul több élet van bennük, mint a virágokban, hiszen a virágok vérszegények a mozgás dolgaiban és hallgatnak.

Karl Thausi jónak látta házába fogadni a tanítványt. Szent Ferenc pedig, hogy észrevétlenül végezhesse imáját, a szobába lépve nyomban ledőlt az ágyra, és úgy tett, mintha máris aludnék. Amikor Karl Thausi Omba költözött, nem tudta, hogy Omban

az omiak nem azt mondják, hogy Omba, hanem azt, hogy Ombe költözött, és nem azt mondják, hogy omiak, hanem úgy mondják, hogy furcsák az omiek. Ha látni akarna engem, rég értesíthetett volna a hollétéről. De Karl Thausi, miután a szent imái meghallgatásra találtak, nyitott egy kocsmát Omben, amit a háromkirályokról nevezett el, hogy elrejtőzzék a világ szeme elől. Hogy megbélyegezhessük a mohamedán tévelygést az eretnekség szégyenletes nevével, cselekedni kell ellene, írni kell.

Karl Thausi különösnek s furcsának találta Omen az omieket, bár egy ideje már maga is ominek számított. Életvitelükben és magatartásukban semmit se tükröznek vissza a szent kereszténységből, s a keresztény nevet legfeljebb takarónak használják. Karl Thausi elhatározta, hogy szervez egy embertelen estet a háromkirályokról elnevezett kocsmában. Ezért hívta és esdette hát Istent, hogy mindenható kegyelmével, ami nélkül a gyarló ember semmire se megy, pótolja, segítse és véghez vigye, amire ő magától nem képes. NO MEN EST OMEN, ennyit írt a plakátokra csupa nagybetűvel meg persze az idő, a tér s a hallgatásfoszlány nevét. Gazdag, csinos, jól öltözött, mutatós nő volt, a férfiak vonzónak vagy legalábbis rokonszenvesnek nézik.

Karl Thausi látta, hogy mindaz, amit írt, nem jó. A világ körülötte meglehetősen értelmetlen, tele gyötrelmekkel, ami ellen humorral, közönnyel és megadással lehet leginkább védekezni. Olyan, mintha minden második mondatot egy könyv huszonnyolcadik oldaláról másolt volna valaki. Így hát fölötte volt az Úr keze és a Magasságbeli jobbjának változása, hogy láttára a bűnösök bizalomra gerjedjenek a kegyelem visszaszerzésére, és példája mindenki előtt megnyissa az Istenhez térés útját. Szent Ferenc Egyiptomba készült, hogy Mohamed hamis hitéről Jézus igaz hitére fordítsa a szultán lelkét. Szent Ferenc meg mindenben hűségesen és okosan segítette őt. Vonzó vagy legalábbis rokonszenves nőnek nézik a plakátot a férfiak.

Amikor Szent Ferenc Tengerresallo kikötőjében hajóra szállt, Egyiptomban Szaladin unokaöccse uralkodott. Menjünk, haljunk meg vele együtt, mondták a kisebb testvérek, akik a vértanúság reményében kísérték el Szent Ferencet Egyiptomba. Egyiptomból hívtam az én fiamat, idézte Ozeás próféta szavait a szent, mert Egyiptom szultánja is a Magasságbeli gyermeke. Indulás előtt misét hallgattak a székesegyházban, majd a püspök megáldotta őket, Szent Ferenc pedig tizenkét testvérével zsoltárokat énekelve a hajó fedélzetére lépett. Úgy maradt mögöttük a kikötő, mint megtérő bűnös mögött a bűn. Szent Ferenc ismerte a Koránt, Petrus Venerabilis fordításában olvasta latinul, de az Isten lélek és igazság, nem halott betű.

Bölcsességfogak

Addig nyújtózkodj, amíg tudsz.
Amíg csontjaid és izmaid engedelmeskednek.
Utána már a takaród is végig ér.

*

Az vesse rám az első követ, aki talál.
A másodikat, aki keres.
A harmadik már szükségtelen.

*

Kanócod vagyok.
Elfogyunk lassan, de biztosan.
Biztosan így van jól.

*

A széltől is óvlak.
Az esőtől még inkább.
De legjobban magamtól.

*

Tudom, amit tudok.
Amit meg nem, azt nem.
Tudatlanságom néha lenyűgöző.

*

Popcorn, kóla, kacagás.
Letapogatom a tested.
A film nézi önmagát.

*

Egyet mondok.
Aztán kettőt, majd hármat.
Így érkezem el a szintézisig.

*

Magam előtt vágom az erdőt.
Egy halom hasított fa hátán heverek.
Akár egy béleletlen koporsóban.

*

Tolom. Jól fut.
Kifelé áll. Ne szaladj,
ha nem vesz fel.

*

A szomszéd fűje sosincs levágva.
Mindig zöldebb a lent, mint a fönt.
Felhőgazolónak szegődöm.

*

Olyan fontos vagyok,
mint a cintányéros
Erkel *Himnusz*ában.

*

Egy dadogó számára a legfájdalmasabb,
hogy nem tudja egyszerre kimondani:
„Szeretlek.”

Remény-szemek

A herceg nem jött megint,
Hiába várták piercinges hajadonok.
Csatajárt lovát levágták,
Hulláját fehérre meszelték,
Csontjai végzet-sablonok.

Savas eső hullott
Csontbörtönök ablakára,
Múlton merengő zörgelem
Készül élete, halálra,
Teremtő egyetlen szavára.

A hősöket mind eladták,
Üres már a csodasarok,
A varázsveszőt elkobozták
Hamis-szárnyú angyalok,
S a szentek járnak gyalog.

Alkalmi létezésem szűk,
S nyomja vérbő szívemet.
Gyöngyfüzérem elszakadt,
Szétfutottak remény-szemek,
Mint riadt ínú négerek.

Koldus vagyok és királyfi,
Ebadta rosszcsont gyerek,
Pávatollat loptam a bűnnek
Csak, hogy hírhedt legyek.
S kenyeremre dicsfényt tegyek.

Vágytam azt, mit nem kaptam meg soha,
Sorsommal dacolva maradtam ostoba.
Hiába vertem vastag diófa-ajtaját,
Nem bocsátott bé a mostoha.
Volt már bent elég kosztosa.

A kék-madár néma maradt,
Füleim nem hallhatják szavát.
Éjlárma feszíti koponyám,
Borba fúlnak a hajnalok,
De én még mindig itt vagyok.

Vagyok, aki lehettem volna
Már túljár minden határon.
Varázsgömbben szenved jóslatom,
Az álmokban magamra találok, de
Minden reggel újra meghalok.

Ember

Egykor porba nyúlt
egy égi kéz,
véletlen a mozdulat,
mégis ő az,
ha bűnbakot keresnek,
s minden jót felednek.
Könnye hullt
alá és elé.
Sárban hagyta
létkeltő nyomát,
az nyomban
talpra pattant,
s letépte
teremtője saruját.

Csoda

Süket fülekkel állunk
A mindenkori
Golgotán,
Isten szava hallhatatlan.
Csak bámuljuk a csodát,
Ahogy
A kereszten bevégzi
Egy halhatatlan.

Fotó: Mórotz Krisztina

JANÁKY MARIANNA

Az úton a korlát magad vagy.

(Könyvvers – a szerző és cím nem publikálható)

A mosdóban találkoztunk feszültséggel telt belek,
te és én — címszereplők a semmiben.
Dedikáláskor dideregtél, csendesen szóltál:
Egy színtéren játszunk, a könyvek manézsán,
bohóc az író, mosolyog, épp cigánykereket nem hány.

Szívesen küldenék elismerő füstjeleket versemmel most neked,
ha meritokrata is vagyok, olvastam a bibliát,
de hinni nem tudok.
A semmi élt a kötetbemutatódon,
legszívesebben ott hagytam volna;
nem miattad, nem a verseid miatt,
hanem mert kígyózott az üresség,
és csápjaival körbetekert a szégyen
még hazafelé a taxiban is.

És Te zötyöghettél a vonaton,
könyvisten hitedtől felkavarodott a gyomrod?

Szívesen sugallnám neked a távolból
(a szeretet ellen nincs füldugó),
halld meg, mégis, és ismételd:
A mindenséggel mérem magam:
Magamnak és magamban élek.

Szél fújt ide, jóképű költő és veled a kisfiút?
Sugárzott belőled a félelemfeeling, a fáradt bátortalanság,
a sehovasetartozás.
És lásd, üres is volt a nézőtér.
Véresre harapta számat a csodálkozás:
ez volt a cirkusz a könyvtárban, a kultúra mutatványa.

Igen, igen,
a fájdalmat ingyen adják, és az élet
artistákká változtat minket.
Agyunkban szavak szaltóznak,
betűkkel zsonglőrködnek, lógnak mondatkötélen.
Adunk valamit a mának, mi költők

vagy csak ki hatalomkalóz.
Gyomruk pénzért korog,
folyamatosan feleszik a honoráriumunkat is,
mert szemeik előtt a Seychelle-szigetek,
űrutazások lebegnek, mint a nyugattól tanuló,
cintányérozó újgazdagoknak.
Kenyérgalacsinjaikat a hithalaknak dobják,
náluk meg szaporodnak a pénzikrák.

Olvasom a verseid itthon is, ki még úton lehetsz,
és az asztalon betűcseppek, szótavak,
mondatfolyamok jelennek meg.
Benned új élet született,
amikor verses elbeszéléseid írtad,
de csak csillagképek szaporodtak ágyadban,
mert a fájdalom burukkolt szívedben,
az enyémben is, amikor beszívtam a megcsalt
könyved költeményeit.
A bemutatón nem ültek a székeken a teremben,
csak ketten
velünk szemben,
a plüss pora nem szállhatott rá diszkréten
a polcokon ágaskodó lexikonokra;
csak egy elhagyott ruhadarab kereste társát.

Hirtelen felálltál az asztaltól,
a zakód kabáttá változott,
csillogó burokfényben tűnt el a beszélgetőtárs, én
és kirepültünk a nyitva felejtett ablakon az ég felé.
Az esőben csillagok hulltak körénk,
láttam magam rajtad kamaszlányként,
te hajam copfba fontad,
majd lábainkat, kezeinket velük összecsomóztad:
No bargaining, let's be happy!

Puff neki,
hirtelen a betontól kaptuk a csókokat,
a pocsolya meg helyettünk könnyezett.

Reggel várt a fodrász, meglepődött kérésemen.
Kopaszon talán a tükörképemtől megijedek, mondtam,
ráadásul nem nőnek ki fejemből elvetemült kultúrmutatvány-ötletek.

M. FEHÉRVÁRI JUDIT

Csöndgyűjteményem hangokat keres

van egy olyan részem, mit bennem hagytál
örökre, mikor meghalni mentél. számos olyan
gondolat bunyózik benne, amelyeket nem
mondtam ki sohasem. sok-sok zsáknyi
lelkiismeretfurdalás, önmarcangolás, zokogás
belefér egy leheletnyi ítéletbe, de sem önmagam
védőügyvédje, sem bírája nem vagyok. közöttünk
függöny van-e vagy fal, azt sem tudom. bolondnak
hiszem magam, akire a felejtés kerítése néha
rázuhan egy fénynyaláb formájában, s mégsem
rakja össze az emlékpuzzle darabjait, mert nincsen
hozzá bátorsága. dél van. egy eltévedt madár
visszhangozza a harangszót. furcsa. gregoriánt énekel.
a csönd a hangzavar hiánya. így létrát támaszok a
fellegek hasára, s kötélhágcsón mászok egyre feljebb,
mert, csak akkor találok otthonra, ha újra találkozom veled.

Fotó: Mórotz Krisztina

Felhőkbe öltözött nappalok

benyúlok a hétfők hóna alá,
s megpróbálom felemelni,
messzire dobni, mint kisgyermek
a labdát. pár óra relációjában
olyan kicsinek tűnik minden
kezdet. látom a hétfők kétségbe-
esését; egy nem szeretem gondolat:
indulnak újra a szorgos nappalok.
messzire röpülnék: magam mögött
hagyván sirályok, sasok árnyékát.
ma megduzzadt folyó vagyok és
szétáradok. hátamon úsznak keddek,
szerdák, de a csütörtök mozdulatlan.
a sok éve halálba sodródott lányom
ilyenkor mindig meglátogat. mosoly
az arcán, öröklét halvány alakjában,
homloka mögött izzik az általa
díszletezett mennyország. a fények
oly suták, mint egy perc érintette,
elképzelt ölelés. tragikus rajzok
már a pénteket idézik, elkenem
rajtuk a festéket, így már egészen
elviselhető. a szombat a vasárnap
oltára. kegytárgyai a virágzó kertek,
a megvallott hitek, s most Isten
ránevet a teremtésre. majd magában
suttogva így szól: nem tudom kimondani
a szavakat, van olyan pillanat, amikor
én is néma maradok.

Fotó: Mórotz Krisztina

JUHÁSZ ZSUZSANNA

Csináld!

Azt mondod, ha tudná a lányod, hogy kell eltüntetni téged, már rég megtette volna. Hát ez nem jó, barátném, Rozália, mert ez a név maradt neked, hiába, hogy odaát a diktatúrában volt neked másik. Kedves, magyar.

Mert látod-e, nem lehetsz már te soha Anna. Nem úszod meg, úgy látom. Azt akarja a lányod, hogy add el a csöpp lakásod, és költözz hozzájuk. Hiába, hogy kell neked ez a csend itt. Megértük, látod-e, hogy jó, hogy nem tudod, merre lakom. Holott nekem ez gyermeki csíny volt, hogy te. Te, kései barátném, ne tudj rólam semmit. S mint angyalt fogadj, ha ételt viszünk neked és a kiskutyádnak, cicádnak.

Mert hiába, hogy akkora benned az elfogadás, hogy kövér kutyádat nem fogod diétára. És nekem se fogod le a kezem, ha zsíros felvágottakat dobok neki. Azt mondod, zsámoly ez, lehet, mindig is az volt, a menhelyen is az. Zsámolynak született, és röhögünk, mint kamaszok, akik rossz tréfát űznek. Pedig hát azt se tudjuk, mi az. De most oda a kislánykacagásunk. Semmi kedvünk nevetni, mert kard lóg fölötted vagy mifene. Tiló, na, nyaktiló, hát nincs más hátra. Most jól kell cselekedni, angyalian jól. Különben érted jönnek, elvisznek, ütheted bottal a nyomát az önállóságodnak.

Hát fogd rám, mondom, hogy mondd mindig, ha valamibe belekötnek, hogy engem várasz. Majd jövök és megcsinálom. Aztán pedig csináld. Csináld, ha nincs kedved egy szál se, csináld, ha a halálodat is kívánja egyetlen magzatod. Csináld, ha szaggat és szúr, és hol itt, hol ott. Csináld, az isten szerelmére. Hálálva a napot az istennek, akinek az angyalai vagyunk. De úgy látom, te vagy a jobb ebben is. Az ostoba jóravalóságban, hogy elmentél. És tényleg munkát kértél egy hipermarketben, mikor a lányod azt mondta, azért vagytok szegények, mert te nem dolgozol. Hát szégyen, tényleg, hogy itt ilyen kicsik a keresetek. Hogy hiába vettél neki nagy lakást, alig tudja etetni a gyerekeit.

És ne búslakodj, tudod, hogy ezt is csak megennék, meg a lakásod árát. Ahogy azt is felélték, azt a hitelt, amit a nevedre vett fel titokban. Mondván, azért tette, mert te biztosan nem mész a rendőrségre.

Ne törődj vele, hogy nem elég, amit adsz. Hisz' tudom, amit én viszek, azt is, ha tudod, továbbadod neki. De most keményítsd meg magad. Majd megeszik máskor ezt a kis béke szigetét itt. Még előttük az élet, mondd nekik. Minek kellene a te utolsó pár éved? Csak ne mondd meg, hol lakom, ne, hogy te idetalálnál, mert az irányát tudod. Ha rám fogsz mindent, bizonyára engem is megutálnak. És kérdőre vonnának.

Akkor viszont egyél, egyél rendesen akkor is, ha a tulajdon gyereked üti ki lelki kezeidből a falatot.

Nekem ne hisztizz, úgy látom, búcsút kell mondanunk a dackorszaknak. Bennünket nem vár meg senki, hogy kidühöngjük magunkat.

Mielőtt tovább hátrálunk vissza, mielőtt visszaszületünk egy jobb, emberségesebb világba.

Majdnem ráfáztam

Micsoda világot élünk, a kiscsaj bezzeg profitált a helyzetből. Míg én, a néni, a banyatankos szerencsétlenség.

Majdnem ráfáztam. Pedig csak azt kértem, menjenek, üljenek lejjebb. Mert én pont itt szoktam etetni. Megszokták a galambok, megszokta a kiskutya, megszoktam én. De a két fiatalember is szokott, csakhogy a megjuhászodáshoz szokott. Ahhoz szoktatta ez a csendes, kulturált fővárosi nép. Ez a sok, többnyire középosztálybeli. Igen, nekem is alig jutottak eszembe a megfelelő szavak. Kérdeztem én, ne félj, hogy van-e neked anyád. De jól befürödtem vele, a részeg anyjukkal anyázásnak vették. A sovány, zajos, indulatos srác, meg a haverja, a méla bika. Hát jól összedolgoztak. A kicsi felhergelte a nagyot, tudta jól, hogy a böhömnek elég, ha azt mondja: Tedd meg, tedd meg anyádért. És a nagy felhördül és megy. Kétszer belerúgott a kerekes kocsimba. A kiskutya meg, uccu, haza, alig tudtam utolérni. De ez a nyüzge okos volt, vagy lehet, hogy én okosítottam fel. Mondtam neki, üss csak meg, kapsz hat év börit értem. Remélem. Remélem, hogy annyit kap értem is, mint egy fiatal srácért vagy kismamáért. De igazából azt sajnáltam, hogy túl messze volt, mikor lerántotta a gatyáját. Már olyan rég láttam fiatal pöcsöt, isten ajándékát. De nem, nem fogadhattam el a látványt, mert messze volt. És ráadásul szemüveg nélkül voltam. S csak annyit mondtam, rohadjon le neked. Talán ezért csinálta, te. Ezért rántotta le a gatyát, hogy nem fél. Hogy nem fél ő már semmi átoktól. S akkor baj van, baj van, ha egy férfi nem óvja, nem félti a becsét. Akkor ott világ vége van. Az.

Mert a csaja se pattant fel, hogy óvja a nemi szervet. Csak ült elhűlve. És profitált. Megtapasztalhatta az én öreg bőrömön, hogy mi lesz, ha egyszer is ellentmond. Ha egyszer is a srácokra szól. Készítheti az arcát a pofonhoz.

Bár ahogy álltunk egymással szemben a töppencs fiúval, mondtam neki, hogy nem nekem kéne őt pofon verni? Mert én vagyok az öregebb.

Hát tényleg, korom szerint az anyja lehetnék vagy a nagyanyja. Még szántam is. És eszem ágában se volt újabb átkok után kutatni lassúdad, kényelmes agyamban.

Tanulja meg

Tudom, hogy rákos, de leköpném.

Rákos, rákos, de megérdemelne egy jó kis csulát. De választhatna is, hogy pofon vágjam-e inkább. Mert mikor megyek el, még akkor is gajdol. Mutatja, hogy újra nő valami a szeme alatt. Ahelyett, hogy velem törődne, köszöngetné, hogy mennyi mindent hoztam neki. És akár sorra is vehetné szépen, ha azt akarja, hogy újra jöjjek.

De nem, mutogat.

Engem meg a lelki penész keserít közben, hogy hogy lehet ennyire életképtelen. Évek óta rákos, és én évek óta viszek neki élelmiszert, szó nélkül. Annak ellenére is, hogy tudom, látom, alanyi jogon kellene itt pénzt, segélyt osztani. Úgy ahogy kell. Egy modern, polgári társadalomban. Nem úgy, mint én, nem ilyen fura módon kellene segíteni. Hogy látom otthon, mi fogy, mi nem fogy, és hozom a felesleget, vagy amit nem akarok tartósítani. És különben is, azt mondta, kétféle rákja van, vagy volt, ezt mondta, egy a hólyagján, egy a szemén. De lehet, hogy csak daganat, mert virgonckodik. Nem úgy néz ki, mint aki bele akarna halni bármelyikbe is. S ezért, ezért nincs a gazdagokban adási készség. Ezért, hogy hiába adnak, változás semmi. Marad az ősrégi gajdolás. De tényleg, nekem ne fetrengjen a porban hálásan, és hamut se szórjon a fejére, hogy elértéktelenítse magát. Hozzám képest, de azért jólesne még utoljára egy köszönöm, na. De ennyit se tanult meg évek alatt. Hogy az enyém legyen az utolsó gondolata neki, mikor búcsúzunk.

És nem ő, nem önmaga. Aztán csodálkozik, ha megint egy jó darabig nem megyek. De azt is rám hagyja, egyszer mondta is, hogy ő mondhatott valami rosszat, biztosan. Azért nem mentem. Tehát én, én vagyok szeszélyes.

Holott csak meg akarom tanítani, hogyan viselkedjen az adakozóval, ha én már nem leszek. Tudat alatt, persze. Mert én se élek örökké, bár úgy húsz évvel fiatalabb vagyok nála.

De akkor is. Én csak egy ember vagyok. Bármikor elfújhat a szél mellőle. Tanulja meg, hogyan kell. Célirányosan gajdolni.

Tavaszi áhítat

Látom, ahogy lebeg a kert,
emeli méhekkel zsongó fákat,
mennyi rigó, veréb, poszáta,
s ember, aki napfényre vágyhat,

mennyi lágy, féltő várakozás,
szavak, amik semmibe vesznek,
amikor meggyullad tavasz lángja,
szívet ölelnek, értelmet nyernek,

amihez mindig ott van a másik,
szem parazsában, száj szögletében
látod, a mosoly ott hintázik,

látod az erőt, a kitartó reményt,
a gondolatot, mely kering, áthat,
hogy még hihess madarak dalának.

Tágas mindenség

Kapu Tibor űrhajós köszöntése

Az űrhajó, mely utat vágott,
legyőzve időt, súlytalanságot,
most még köröz, hogy célba érjen,
s e magasságból hazát szemléljen,
hogy eljuttassa a drága hangot,
megmutassa a sugárzó arcot,
a tudománnyal hozzon békét,
és lezárja a háború végét –
mindig az űr talányos éter,
az ismeretlen újra ott fészkel,
felfedezni: nekünk legyen jobb,
mily titkot rejtenek csillagok –
meddig érhet az ember tudása?
a vágy, találjon ott is társra,
nem lehetünk mégsem egyedül,
élhető világba várja az űr,
tágas mindenség, hova repül,
tudja, várja türelmetlenül
a sugárzó fényt, örök csodát,
melyet csupán egy űrhajós lát.

LÁSZLÓ GYÖRGY

A lét szegélyén

(Szilágyi Domokos emlékére)

Amíg az arcod keresed
porcelán bubák kedvedet
szegik, s a csukott tenyeret
kinyitni többé nem mered
utakra vinni, visszavet
a felborult táj, kikelet
harap, karmol míg leveszed
szemed róla s már feleded:
taplókban lappang Napkelet,
pirinyó mását nézheted
karikás szemmel, szétveted
mit elme összemért, szedett
helyében bugyra megered
pupilla-gyöngynek, s elpereg,
nyihogva címeres veret
palástolássá hűl, kenet
zománcozna be lékeket.
Mennyei ketrec, ég veled.
Fémes köd gyártson rád deret
fagyba rámolni füveket,
s a vért kioltó keretet.
Fogyatkozásod üzenet:
úttól fosztott ki sietett
árnyakra lépni, nem vetett
számot kerülni vétkeket,
talponállásra vétetett,
s soha még el sem eshetett.

Futás

Bemagolt éjszaka,
horgas kútgémek szálkái
szúrnak a Holdba
nyüszít egy lehullt menyasszonykoszorú:
jaj, a telehold kifosztója a
szemnek,
utcák nevein át kondul a harang
nem érzi övének a jövőt,
zsengék oszlanak kiherélt
kertek alól, s pőre
ágyékok szakadékaiban nem
terem férfiúi vétek, cintermek
práporjai törlik a kirakatot.
Ne-e-e-m! Ez a gödör még nem
az enyém!

Kókad a gyertya: ködök pépjébe
ragadt asszonyi homlok aggódik:
mindig csak holnap változik
a táj, s útra kelt vesztes legények
tűnnek az avar alá, nyit egy
munkáslány bízó tenyere, s bele-
szottyan a Hold ürüléke,
néptelen üresség viharzik s az
ölelésnek nem jut egy csillagos
ablak. „Hajh piruló arc szomjú
szemekkel", útravalóul lengnek a
képe: szeretők makognak kimért
vityillók kosarában, szemgörcsöt
éleszt az idő, agyara közt a
kimúlt tavasz, lelógnak bénult
távlatai s a rügyek lefújják
a kikelet-szimfóniát,
álmatlan fegyverek ropognak
nyitják a földet érintetlen
húgocskáim előtt, holtsápadt
asszonyok nem adják tovább
amit szívükben tartogattak,
hurbolt csípőjük hiába keres,
nincs itt férfi akinek
árnyéka lenne.

Rínak a beroskadt arcok:
holt-steril az otthoni
rész, források versengve szikkadnak,
sikló zsebórák, kifacsart kezű
kabátok hurcolnak egy népet
a priccsek felé. Figyelsz rám?
Veri a létezés a köldököt, átok
a fény, üvegfal keményszik az
arcok közé, s egymást lebontani
járunk egymáshoz.

Elárul ez a kupola
ez a körhinta, fillért ejt
a lefogott szemre, pendülj
vér a holtak szavával, idézd
a holtak szemét, szárnyak kapui
nyíljatok, igézz arc törj fel
az ős-köd alól, befagyott harangok
ne köhögjetek siratót, mozdulj
út rázd meg a bőröd gurítsd köveidet
a zápor alá, bukva nem akar maradni
senki, bolyongni zsákba tömötten,
árva kökények kékje légy igézője
egeknek, nem nevetünk de feldúdolunk
új sírok ásása közben,
lépj elő holnapi szépség riszáld
a csípőd jogát, csámcsogó, aki
szerelemtől gazdagodhatna, riassz
fel anyaföld,
hova tart ez a vad,
kiszakadás apánk
nyugalmát semmire
hagyva.

Az idő határán élek
bújik minden az
arca elől,
iszkol minden emberi
magatartás. Elfutnom
mégsem lehet.
Jaj, dehogyis lehet!

A csend

a csend rendet csinál
mozdulatlan ès fáj
ha nem ölelik karok
ha nem
látjuk a holnapot
átnyúl a tegnapon
talán
sárral keverve
kell ,hogy ott legyen
az ami kegyelem.

Csak egyedül

csak gyalog,
ahogy ballagnak a csillagok
nèha elesve
de mindig jön új ès új
ami csoda
vagy szèp
ölel
vagy ölelhetem
vagy esetleg
ő ölel
vagy engedèlyt ad
felsóhajtani
nem fèlni
nem dideregni
csendben imát mormolni
mindegy kihez
de van hatalmasabb
A hajnal újra hasad
ès nem vèrzik
lehetőséget ad
ès ezzel kimondja
nagyon szeret

Tèrdre hullva

Együtt mozdulva
Kuszva nyomorogva
Nem kèrve
De minden odaadva
Csak a hitet morzsolva
Kèz a kèzben
A vègtelenre gondolva
Nem vágyakozva
Nem akarva
Igazi vèrt ontva
Ártatlanul
Egymásban èlve
Nem kèrdezve
Nem kutatva
Süketen
Minden jóslatra
Utazva egy helyben maradva
Csak ezek vagyunk
tèrdre hullva

LÁSZLÓ ZSOLT

Külvárosi vagány

Balázs utálta a mentolos rágógumit. Most mégis megpróbálta 5-6 rágásnál tovább. Remélte, hogy szájszagát kissé leplezni tudja. Előkészületének része volt ez. Randira készült egy teljesen absztinens csajjal, Hédivel, aki kikötötte a nikotin és szeszmentességet. Csak ezektől teljesen mentes hapsival volt hajlandó személyesen találkozni. Számtalan SMS és chat után végre láthatóvá tették egymást egy-két videóképen. Hédi már az internetes felületen is úgy tűnt, mintha lebegne, egy nagy kék tengerlencse kékjében áramvonalasan, mint egy delfin. Tombolt az augusztusi hőség. A várost szaharai tüdőből lehelte a nyár. Ilyenkor randizni csak alkonyatkor és árnyékban ildomos. A találka helyét közösen jelölték meg egy városszéli kisvendéglő teraszán. A helyet Balázs már régebb óta ismerte. Többször járt már itt a haverokkal piálni. A felszolgálónő régi osztálytársa volt, kiismerte Balázs heppjeit, csak egy legyintésébe került, és már hozta is a bélelt narancslevet. A bélelt narancslé 1 dl narancsléből és egy fél vodkából állt. Jó ital ez, nem érezni a szesz szagát, így talán Hédi sem vesz észre semmit. Balázs nem érezte úgy, hogy átverné a csajt. Első alkalommal meg úgyis mindegy. Azért kicsit lámpalázas volt. A csírázó izgalom még az ebéd babgőzeit is visszafogták. A keménytámlás széken nem merte volna elfingani magát. A teló számlapja 5 perccel későbbi időpontot mutatott a megbeszéltnél. A nőknek illik késni egy kicsit. A vendéglő virággal díszített terasz bejáratánál megjelent Hédi. Valóban úszott, lebegett, mint az a bizonyos delfin a tenger kékjében. Másabb és szebb volt, mint az internetes felvételeken. Mellbimbója kicsit átütött pólóján, hasított szoknyája mögül kivillantak menet közben combjainak részletei. Balázs úgy meglepődött, hogy alig bírt felállni a székről. Lábai között néma tülekedésbe kezdett a férfierő. Mindezek mellett izgult, hogy a lány megérzi rajta a dohányszagot, vagy rájön a bélelt narancslé titkára. Aggodalma lassan elszállt, mert a teraszt meleg légáramlat szellőztette, és kipucolt minden szagot, illatot közöttük. Hédi teát ivott, Balázs meg sunyi kézmozdulattal jelzett a felszolgálónő felé. Az idő száguldásba kezdett. Szinte nem kérdeztek egymástól semmit, csak meséltek és mondtak ezt-azt. Valahogy egyre lényegesebb, intimebb dolgokat közöltek egymással. Kiderült, hogy Hédi nagyapja partizán volt, apja meg 56-os. Ebben találkozási pont akadt családi történeteikben, mert Balázs apja is 56-os volt. Nem tudta meg soha, hogy miért és hogyan kapott apja amnesztiát. Talán kollaborált, esetleg besúgó is lehetett. Balázs már nem is akarta megtudni mindezt, hiszen azokat a történéseket már józerével mind-mind átértelmezték, a szereplőknek más arcot adtak. Valójában nem érdekelte semmi. A „vidám barakk" életritmusát élte át, és élte túl. A szorító, velőkig nyomasztó keretek között mégis saját törvényszerűségei szerint élhetett néha. Hagyták. Vadságát, kicsapongásait, mint külvárosi vagánynak elnézték. Időnként még bocsánatot is kapott. Lidérc volt a csajok számára, baljós figuraként kezelték a haverok. Viszont akik körülvették tisztelték benne a különcöt, az egyént. De ez mind elmúlt, a környezete megváltozott. Sumákok gyülekezetének látta maga körül a világot. Hédi apja 56 után szintén nem érdemesülhetett el. Nagy családi viták veszekedések jelen-

tették a mindennapi forradalmakat. Apja, mint mások is az értelmiség útját próbálta járni nagy tervekkel annál szerényebb eredményekkel. Dicsőségére vált, hogy barátaival, elvtársaival szinte minden nap jól bepiáltak és kihőbörögték magukat egy-egy futballmeccs után. A rendszeres italozás és közben kialakuló cukorbetegsége miatt jobb keze kezdetben csak fájt, és mindig zsibbadt. Aztán jobb karja teljesen csütörtököt mondott. Hónapokba telt, mire bal kezével megtanulta kitörölni a seggét. Addig is a családtagok működtek közre a napi higiénia megtartásában. Balázsnak úgy tűnt, hogy ami neki kicsi dolognak számít, az Hédinek sok esetben nagy és fontos. Fordítva pedig, ami Hédinek nem számottevőnek számított, azt Balázs fajsúlyosnak, fontosnak tartotta. Ilyenek lehetnek a párhuzamok, még ha néha egymással szembe is húzzák csíkjaikat. Oda jutottak közös erővel, hogy valójában középszar körülöttük minden. Egy csomó semmi, jellegtelenség, személyes élmények teljes hiánya ismeretségi köreiken belül. Szeretet, talán szerelem, együttérzés, az valahogy kikopott körülöttük. De mi lesz ebből így? Hova tovább? Hátrálni, kilépni a körből mikor és meddig lehet? A rendszerváltást túlélőként lábalták át. Tudták, hogy az nem miattuk és nem értük történhetett meg a történelem komposztjában. Ez az életérzés olyan volt, mintha egy sötét barlangban keresnék azt, amit sosem fognak megtalálni. Mindezek mellett Balázsban hirtelenjében felötlött az is, hogy Hédi vajon milyen bugyit hordhat. A lány hirtelen felvetette fejét: „Ne kérdezd meg! Fekete, csipkés bugyi van rajtam." Balázs álla majdnem leesett, de hirtelen kivetette karját a lány kezéért. Hédi megrázkódott és visszarántotta kezét, majd Balázs arcába nézet, lassan majd hosszan markaiba fogta a fiú kézfejét. Szájához emelte, és halkan lehelte. Balázs aggódott, hogy érződik még rajta a dohányszag, de úgy tűnt, hogy a lány nem érzett meg semmit. Hosszan tartotta markaiban a fiú kezét. Nem csókolta, csak lélegzetével simogatta. Kezdett valami megváltozni, egy örvény benyelt közöttük mindent. Az utolsó buszt épphogy csak elérték. Egymás mellett ültek, Hédi félálomban Balázs vállára hajtotta fejét. Búcsú helyett szép csend úszott közéjük, de érezték, hogy egymás nélkül már nem lesz tovább.

Hédinek nagy, nekem kicsi? Legyen az, ami neki fontos. Ezek után Balázs eldobta cigarettatárcáját, öngyújtóját. Megmasszírozta egy kocsmai verekedésben szerzett könyöktörés helyét. Külvárosi vagányként nagyot slukkolt a legutolsónak szánt cigarettából. Belerúgott a semmibe, a közöny labdájába. Elkezdte bámulni az ezüstös teliholdat, mint ahogy ezt tette kisgyerekként valamikor régen és ártatlanul.

Páratlan kesztyű

Az öreg platánfa lassan elengedte sárguló leveleit. Az ősz sodrában gyenge széláramlat lebegtetett egy hatalmas levelet. Nagyon magasról indult, talán a fa csúcsáról. Másabb volt, mint a többi falevél. Valahogy úgy kapaszkodott a levegőben, mint sárkányeregetésnél a zsinórral irányított sárkány.

Alakja és színe mégis egy kesztyűhöz hasonlított leginkább. Arra a páratlan kesztyűre hasonlított, amit évek óta a zsebében hordott és magánál tartott mindig, mindenhol. Még lefekvéskor is párnája alá tette. Csak így tudott elaludni. Időnként elővette, sokáig bámulta majd arcához érintette. Ezekben az érintésekben mindig Esztit érezte, mintha Ő simogatta volna. Eszti évekkel ezelőtt elment. A teremtő akarat óhajtotta így és ki tudja, hogy miért. Kiszámíthatatlanok lettek a napok és a holnapok. Számára nem volt, nem maradt olyan ígéret, ami beteljesedhetett volna. Csak a tudományos és természetfilozófiával vegyített kérdések, témakörök szakították ki időnként a szorosan ölelő szürkületből. Valami egyszerű, de nem megválaszolható kérdés azért időnként felmerült benne.

„Miért páratlan ez a kesztyű? Hol van a párja? Hiszen mindig óvta, figyelmesen őrizte. Talán Eszti akarhatta így, hogy legyen páratlan, mint ahogyan páratlanul maradtam én is?"

Valami misztikum lebegte át az egészet.

„Igen, Eszti akarhatta így, hogy sose feledhessem el."

Rabja lett ennek a gondolatnak. Mindent meg lehet tenni, a sorsfordító eseményeket el lehet engedni, de az emlékektől sosem lehet megszabadulni. Céltalanul lebegett a társadalmi vákuumban. Úgy, mint barátai, kollegái, embertársai, akik személyes élmények hiányában a semmi savanyú silójával tömték meg napról napra létezésük üres bendőjét. Aztán elkezdett valamit homályosan akarni. Stephen Hawking egyik mondása ötlött fel benne: „Ne a lábadat, hanem a csillagokat nézd. Próbáld megérteni, amit látsz, és elgondolkodni azon, miért létezik a mindenség." „Légy kíváncsi!" Egyfajta kíváncsiság fogta el. Megpróbált csillagokat párosítani. Próbált társat keresni minden látható égitestnek. A szikrázó éjszakai égboltozat látványa megnyugtatta ugyan, de a párosítás nem jött össze. Hiába, a végtelen világegyetem saját sorsát, konstellációit maga dönti el. Ha égen nem lehet társítás, talán a földi minireálban lehetséges az. Beregisztrált egy társkereső oldalra. Sajnos rögtön az elején hibázott. A kit keresek rovatba férfit jelölt meg, mint utólag kiderült. Jöttek is az azonos neműek jelentkezései, érdeklődései. Először nem tudta mi tévő legyen. Hetero lévén inkább együttérzés, mint kívánalom vett rajta erőt. Aztán tévedését észlelve újabb bejelölés után jöhettek már a nők is. Középkorú lévén korban hasonlók ismeretségét kereste. Jöttek az állfotók, hamis és elferdített, de leginkább önfényező szövegek. Végül egy elefánton lovagló hindu nő tetszett meg neki. Nem is annyira a nő, inkább az elefánt volt az, ami a figyelmét felkeltette. Mint kiderült, az oldalt egy Ukrajnában élő 80 év feletti özvegy tette közzé. Utólag örült annak, hogy az elefánt iránt táplált inkább szimpátiát.

Sem az égen, sem a földön nem jött össze a párosítás. Maradt minden úgy, ahogy volt. A kesztyű is páratlan maradt. A próbálkozások után mégis kezdett magában föl-

fedni valami többletet. Rájött, hogy az egyedi a nagyobb és kirívó dolgok általában páratlanok. Egy páratlan szépség, egy páratlan felfedezés, páratlan titok vagy élmény stb. A társadalmi vákuum szorításában érezte, hogy az elmúlt években, Eszti hiánya táplálta és vezette egy kiismerhetetlen ösvényen. Talán magára talált. „Légy kíváncsi!", ahogy Stephen Hawking gondolatai súgtak agyában minduntalan. Úgy lett kíváncsi, hogy a nyugalom tágassága vette körül. A kesztyűt betette egy nehezen kihúzható fiókba. Leoltotta a lámpát, és lefeküdt annak bizonyosságával, hogy a dolgok rendje néha a páratlanság. A lakónegyed rengetegében alvók között valahogy mégis támadt egy álma, pedig nem szokott álmodni. Megálmodta az igazán egyedit. Mégpedig azt, hogy az öreg platánfa őszi levélesőjében a kesztyű megtalálta a párját.

Fotó: Mórotz Krisztina

KULCSÁR ATTILA

„A TÖRTÉNELEM AZ ÉLET TANÍTÓMESTERE”

1.
Vannak ezek a latin közmondások
melyekre már senki se emlékszik.
Én is csak, ha gimnáziumba járok,
s diákév ismétlés bukása rémit.

A Historia est magistra vitae:
„Történelem az élet tanítómestere.”
Vitae elégtelenre áll latinból, mint én.
Sok buta diák nem tanul semmiből.
borogyinói csata volt mentő tételük
História próbál segíteni magyarul: Sztálingrád?
de csak után, sok barbár nép mered rá.

2.
Hiába tudsz hibátlan deklinálni,
névszavakat ragozgatni jelesre,
ha nem tudsz magyarul magadra vigyázni,
latinul ne tudj beverni egy szeget se.
Jobb is ha nem beszélsz Pilátus nyelvén.
Nem érhet így el csúf légionárius vád,
hogy az egyik római ősöd szegezte
a Golgotán – és nem is a leglustább –
Jézus Krisztust a keresztre.

ARS LONGA, VITA BREVIS

Ars longa, vita brevis,
a művészet örök az élet kevés.
Ma művészet kevés, az életed nem.
csak a látásod életlen.
Életművész lehetsz Te is,
ha figyelsz a részletekre.
Milliméterenként éled
a kilométereket is.
Közben.
azt is vedd észre,
mikor lép az egész
a részre,
rész az egészre.

Semmilét

Lego – városban
kockafigurák
ez a semmilét
megaláz,
egyensúly,
meg érték-
rendem rendre
megtörik,
az emberből
játékos kedve
megszökik
magukat temetik be
az áldott nyomok,
tévelygek,
mint mostanában
annyian,
hiába érnék oda, ha
be sosem jutok.

Az utolsó napon

Az utolsó napon
utoljára kukorékol
a világ óriás szemétdombján
egy kevély kakas.

Az utolsó napon
utoljára élek
joggal,
víziókkal,
víziójoggal,
adóvevőkkel,
hit és szerelem cserélgetőkkel,
gerincem satujában
velőmet sanyargatókkal,
riadalomban.

Az utolsó napon
szeretni akarok,
szerelemanyanyelvemmel
együtt halni,
bölcsőd lenni,
Te légy eltakaróm!

SIMEK VALÉRIA

Vallomás

Visszamegyünk, ahol a nyár
illatos porral hintette be éveinket,
játékos, árkot ugráló gyermekségünket.
Szénaillattal, virággal, hitünket
nevelő, segítő örömünket.

Visszamegyünk, és látjuk egymás
szemében a megfelelni akarás
küzdelmeit, tanulásban,
munkában, kitartásban.

Elmentünk, és visszamegyünk,
keressük tollpiheként elszállt életünk.
Régi ruháinkat felvesszük,
cipzárt, gombot tapogat kezünk.

Beleférünk-e abba az énbe,
ahol éltünk, anyánk örömére?
Ráncok árnyékát töröljük arcunkról,
vallomást teszünk megtett utunkról.

Olyan csöndesség volt

Itt várakozott az ifjúság és öröm
a közelgő tavaszra. A holdfényben
lehajoltak a hegyek, és erdőszagot
csókoltak az út porára.
Sűrű esőcseppek csipkedték az arcomat,
a kukorica halványzöld pántlikái
között. A fellángoló villámok, mintha
férfierővel birkóztak volna.
Friss vizű források kuncogtak a
réten, s a patak a fák között
verdesett, mint egy nyugtalan szív.
A szellő is itt bujkált a fák között,
mint a szerelmes gondolat.
Amikor a falu már álmos volt és fáradt,
az utca hátán alig mozgott egy-egy
elkésett ember.
Olyan csöndesség volt, hogy egymás
gondolatait is hallottuk, s langyos
virágillattal öntött nyakon
a tavaszi este.
Itt takargatják a nagy lombú fák a
sírhantok fölött pihenő csöndet.
A rózsát méhek dongják körül
álmosító, zsongó muzsikával.
A tűzhelyek mellett melegedők
a bibliák elfakult oldalait
már odafönt lapozgatják.
Itt várakoztak a barátok, amikor
fülledt nyár aszalta a völgyet.
Álom és ébrenlét mezsgyéjén
lebegve emlékezem.
Ez a kora tavaszi pirkadt belefészkelte
magát a szemembe.

TÖRÖK NÁNDOR

Szürkületben

(megcsonkolt szonettek)

1.
Túl „*az emberélet útjának felén*”
nem a mennyországot, poklot kutatom,
az erény rongy bugyra borult ki elém,
és gátol vagy segít késő utamon.

Tapogatózva és vakon igyekszem,
mint világtalannak hiányzó egy szem,
úgy hiányzik, ki a gödörből kiránt.

Ki a múltból jött s itthon van a mában,
ha nincs ilyen, vagy nem bízik magában,
ösztönöm súgja meg a helyes irányt.

2.
Túl „*az emberélet útjának felén*”
egy biztos pontot keresek magamban,
a zajos világból bármi jön felém
(lehet az szívélyes vagy épp goromba),

ne zaklassa fel legbensőbb valómat
zümmögő légyként (vagy mi zavarón hat),
ívben kerülje el csendes pagodám

és a napnyugtában művelt kertemet,
mit Candide szelleme méltán emleget,
mint későn ébredőt a lét alkonyán.

3.
Túl „*az emberélet útjának felén*”
bezárkózva a faragott toronyba,
kezembe újra könyveket vettem én,
a tiszta ragyogás glóriába fonta

eszmélő lelkem mélysötét sebeit,
a betűk a sorban simulni kezdtek,
éreztem, hogy ez a különös kezdet

szelíd bölcsességgel itt fent bekerít,
és sajnáltam lenn a puszta világot:
föntről láttam azt, mi lentről nem látszott.

4.
Túl „*az emberélet útjának felén*”
én is kimondtam: mégis mozog a Föld,
kacagott bennem az eretnek erény,
míg a deresen a sötét sors püfölt.

Lemondtam ezért mindenről, mi árthat,
a torony áll és építem a várat
magamnak, és annak, ki meglátogat.

Csak ne legyen harsány! Legyen szemérmes,
a szemembe nézzen, amikor kérdez,
amit majd megbánna, ne tegyen olyat!

5.
Túl „*az emberélet útjának felén*”
Voltaire és Erasmus fogják a kezem,
gyermekként - kinek az élménye szerény -
hagyom vezessenek: nem ellenkezem.

Megbízom bennük (a jelen becsapott),
és mint bennszülött a térítő papot,
hitükkel együtt fogyasztom el őket,

ha acéltudással lelkük rugója
lendít a fénybe, míg nem üt az óra:
nem herdáltam el kevésnyi időmet.

6.
Túl „*az emberélet útjának felén*”
már nem perlekedem, bölcsen hallgatok,
az utolsó szó csak egyszer lesz enyém,
és akkor majd látni fognak a vakok,

megtudják azt is, hogy komor az élet,
a homályban gyakran csalfák a fények:
matt koroméjben a szürke hogy ragyog!

Pislogva megértik, mi létem titka,
hogy szülhet hajnalt a vajúdó szikra,
ha szürkületben egy szürke folt vagyok.

SZERÉNYI TAMÁS

Szíverősítő

(regényrészlet)

Épp zártam a boltot, amikor megjelent. A felbukkanása készületlenül ért, mint egy NAV-ellenőrzés. Gömbi volt az, teljes életnagyságban. Mióta utoljára láttam, rendesen felszaladt rá. Hol voltak már azok a maratonok? Tiszteletreméltó apuhasat és mellé pofaszakállt növesztett, így már egyáltalán nem egy dundi, jóllakott óvodásra, sokkal inkább egy kiöregedett szoftvertesztelőre hasonlított. Igaz, én sem panaszkodhattam, a fodrászom már jó ideje nem mondogatta, hogy milyen szép sűrű a hajam, két emberé is kijönne belőle. Nem jött ki abból már egyé sem.

– Anyud mondta, hogy itt leszel – kezdte, mintha megint ismerkednénk, pedig nem volt az olyan régen. – Hazajöttél?

– Haza.

– Végleg?

– Egyelőre végleg – feleltem kurtán, mint aki siet valahová. A kezemben italokkal teli szatyrot szorongattam, anyámék szomszédja rendelte be. Csak nem fogom földhöz vágni, mikor még ki sincs fizetve.

– Meg akartalak lepni – folytatta.

– Sikerült.

– Bemehetek?

– Már beriasztottam.

– Akkor elkísérlek.

Némán lépdeltünk egy darabig, de miután elkezdtük ugyanabban a ritmusban szedni a lábunkat, a feszültség pillanatok alatt elpárolgott belőlem. Ugyanott sétálgattunk, mint tizenöt évesen, amikor egy egész napos tengómeccs végén elindultunk a stadionból, hogy egy csavaros fagyiból vagy egy torpedóból nyerjük vissza az eljátszott energiát. Rögtön az első zebrához érve elkezdtük oltogatni egymást, a második saroknál meg már egymásba kapaszkodva röhögtünk. A busz helyett végül egy bárszékre ültem fel a piaccal szembeni gombabüfék egyikében, és rendeltünk egy-egy csalamádés hambit. Pedig, mint kiderült, szigorú gluténdiétán volt, de az örömködés közepette még ezt is elengedte. Beszélgettünk mindenféléről, hogy van anyám, és az övé, mekkora a kicsi, miket tud már, Szparival mi lesz és a többi, közös emlékek, régi szerelmek meg elhazudott kettesek. Elkotyogtam neki belsős infókat a dohányboltról, hogy milyen arc a területi fejes (szar), mit tudok a visszacsorgatásról (hogy van), és mekkora az árrés egy doboz cigin (meglepően kicsi).

Aztán véletlenül találkoztunk az egyik egyetemi évfolyamtársammal, Gerivel. A srác mindig úgy köszönt, hogy *Cserkó* meg *Csökkentettszénhidrátdiéta*, volt hozzá egy értelmezhetetlenül hosszú kézfogása, ínhüvelygyulladást kaptam, mire utánacsináltam. Olyan volt, mintha a bácsikája lennék, pedig alig öt-hat év lehetett köztünk. De ő is sodort cigit szívott, nálam meg mindig volt egy kevés a legfinomabb dohányból, szóval könnyen megértettük egymást.

A szatyorban cipelt üvegek addigra kinyíltak, a likőr el is fogyott, de az egyik büfés azt mondta, a rendőrök nem fognak vegzálni minket. Nem mintha bármennyire is érdekelt volna.

– Téged itt még mindig ennyien ismernek? – kérdezte Gömbi, miután Geri visszavonult a BMX-es haverjaival pörgettyűtrükköket gyakorolni.

– Lassan megint ennyien.

– Engem lassan már senki.

– Te lelépsz vasárnap, ez a különbség.

Szétnéztem, és csak akkor tűnt fel, hogy közben ránk esteledett. Kicsivel odébb a gyerekek elkezdték birtokba venni a környékbeli kocsmákat és szórakozóhelyeket. Megint elment előttünk valaki, aki rám köszönt, majd biztosított róla, hogy másnap beugrik a trafikba feltölteni a készletet. A sötétben fel sem ismertem.

– Mintha te lennél itt a díler – mondta Gömbi.

– A varázsszó: koncesszió! Magyarországon mindenki cigizik, enyém a nyírség egyik kulcspozíciója!

– Hogy bírod?

– Sok cigivel és még több tudatmódosítóval. De ne aggódj, nincs magasan az ingerküszöb, elég a városi tévén megnéznem a reklámblokkot.

– Abból nem lesz gond? – kérdezte a kibontott üvegekre mutatva.

– Majd elrendezem… vagy anyám. Tök mindegy.

Ahogy ürült az üveg, úgy fogyott belőlünk a gátlás meg a kispolgári mértékletesség.

– Gyerünk, húzd meg! Címkéig! – kurjantottam neki a kelleténél jóval hangosabban, mire felbukkant a lokális szlengben csak Galócának hívott gombabüféből a pultos csaj, és flegmán ránk szólt, hogy legyünk csendesebbek, majd, mintha az lenne a fájdalomdíj, felkapott két visszaváltható üveget, és elviharzott. Mi ültünk tovább a seggünkön, mint nyugdíjasok a termálban, csak sakkfigurák helyet parafa dugókat pakolgattunk a képzeletbeli táblán. Közben elpanaszoltam Gömbinek, mi nincs a lánnyal, hogy az ő műkörmei meg az én erőtlen karom nem kompatibilisek, mintha összeöntenél egy Lego- meg egy Playmobil-készletet, és a Lego-lány kezébe sehogy se menne bele a Playmobil-lovag kardja.

– Aztán ott van a tizenöt másik csaj, akik nem válaszolnak Tinderen, mert Edit miatt pár hétre leszedtem!

– Lehet, meg kéne állapodnod – mondta egy hosszú, bölcselkedő korty után.

– Meg kéne? Komolyan?! – csattantam fel. – Mintha azt mondanád egy húscafatnak, hogy ne zabáltassa fel magát mindenféle fenevadakkal. Vagy ottfelejtett bringának a nyóckerben, hogy vigyázzon magára. Mintha *valójában* az én döntésem lenne, hogy ide-oda pattogok!

– Szerintem te regresszív hajlam vagy – rémlett fel előttem a legutóbbi Skype-beszélgetés, amikor Tasi szokás szerint megpróbálta belegyömöszölni az életemet a keze ügyébe akadó fogalmi keretek egyikébe.

– Bazdmeg, megéritek a pénzeteket – mondtam Tasi híján Gömbinek, és bontottam egy újabb üveget. – Látod, egy jó trafikosnál mindig legyen nyitó! – A piánk

vészesen fogyott, ahogy a büféslány türelme is. Tovább kellett állnunk. Gömbi már nagyon nézegette az óráját, de engem magával ragadott a bulimessianizmus. Segítenem kellett szerencsétlenen.

– Ma este elviszlek a tutiba! – villantottam fel egy szebb jövő lehetőségét, aminek egy felejthetetlen éjszaka formájában kellett testet öltenie. – Olyan klubot tudok, hogy még a Fogasház is beleremegne, ha ezt megnyitnák a szomszédban.

CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT ZÁRVA – olvastam tizenöt perccel később, miután kitaxiztunk a halál faszára. Közben még a sofőrünk is elment. Az utcán egy árva lelket sem láttunk, egyetlen benzinkút vagy talponálló fényei sem pislákoltak a távolban, csak a fenyőfák zörögtek felettünk vészjóslóan.

– Szerintem hazamegyek.

– Nem hagyhatjuk, hogy ők nyerjenek! – szakadt ki belőlem egy kistérségnyi fájdalom.

– Kik?

– Hát a döglött, reménytelen éjszakák.

– Pedig én kezdek befáradni.

– Így akarsz lelépni? Ezt akarod hazavinni ebből az estéből? – mutattam az élettelenül himbálózó diszkócégérre.

– Nem, én *ezt* akarom hazavinni – rázta meg az apuhasát, mintha egy övtáska lenne. – Fáradt vagyok és rendetlenkedik a gyomrom. Mi volt abban a hamburgerben?

– Gomba, lencse, nyomokban mogyoró, ki tudja.

– Egy hagyományos csalamádésban?

– Errefelé ez már hagyomány.

Gömbit nem különösebben lelkesítette a válaszom. Figyelmeztetett, hogy ne közelítsek, ő meg kiállt fingorászni a Sóstói út mellé.

– Hívok egy taxit, amivel hazamegyünk – mondta, mikor visszaért. A szemében ott ült a saját öregedése miatt érzett szégyen és némi bágyadt szomorúság.

– Legalább álljunk meg egy dohányboltnál – vetettem fel. – Veszünk sört, dumálunk kicsit, aztán mehetsz. Na?

Gömbi fáradtan rám nézett, a fejét csóválta, aztán a vonásai kisimultak, mintha hirtelen megenyhült volna.

– De csak egy sört! – mondta, és mintha a régi szín visszatért volna a szőrös képére. Vigyorogva bólintottam, átkaroltam a vállát, és kissé bizonytalan léptekkel elindultunk a város felé.

A magyarokhoz

Papírmaséba gyűrt, csirizzel írt jelen,
ma már a múltba vész temérdek intelem,
kihűlt tüzek helyén üszökbe lép a láb,
az öntudat, vajon, nem adja még alább?

Lehet kapaszkodó az új tavaszremény,
hogy égni kész a szív parányi őrhelyén,
talán a renyhe tél hitét se verte szét,
csak élni vágyjon és szeretni nemzetét.

Álomtalan

Körötted néha felhörögnek
álomtalan, sötét világok,
fenséged málló csendrögöknek
leheletében elszivárog.

A hold az égen bolyhos ékkő,
forrong belül, kitörne végre,
miként a szívnek folyton égő,
növekvő, gyulladt pörsenése.

Szemét az éj be úgyse hunyja,
föléd borulva ring kövéren,
sebzett madárként bújsz meg újra
a zörgő csontú fák ölében,

és ritmusán a reszketésnek
a serkenő fény láza cseppen,
pirosló égen renyhe kékek
lobognak csendes őrületben.

Cérnafűzött

Lábujjhegyen magasra érek,
szemem motozni vágy a napban;
papírkosárba gyűrt remények
kicsorgó vére marja talpam.

Jobb lenne létrafokra állni?
Ott majd suhogva körbelengnek
világos, fényes cédulái
a cérnafűzött végtelennek.

Ha ülni tudnék, lenne székem,
de nekem állni, nyúlni kell még,
mielőtt Isten ujja szétken,
s tükörre száradt mocska lennék.

Hajnali séta

Tavasz bolyong a kert alatt,
ma ő a támaszom,
rügyek csomója felszakadt
a bolyhos ágakon.

Kövér, taréjos fellegek
mögött a fény oson,
kutyám a sárban hempereg,
füvön, keréknyomon.

A szél bozontja lágy azúr,
kavarja száz titok,
remegnek, mint a hárfahúr,
a karcsú nárciszok.

Megült a jámbor réteken
csapatnyi báj, gyönyör,
itthon vagyok, de végtelen
szelíd magány gyötör.

Reményem mellém andalog,
szorítja két kezem,
s a halhatatlan hajnalok
honába érkezem.

Fotó: Mórotz Krisztina

Túl késő

Az azonnal mögöttem a túl késő bennem
mint a levegő ha csípős ha hideg
az enyhe jobb volt mégsem szépítgetek
Van amiért jobb most – de itt sem ott sem
toporgok mint egy köztes állapot
fel kellene készülnöm a télre de az ősz színei
marokra fog – méregetem ebben magamat
árverésre adtam a fejemet – ha rám licitálnak
ugyan még mennyit érhetek

Az idő érintettségében

Létezik mint bennem a fényt hajszoló magány
kapcsolódik a kezdethez mint képlékenyben
az ígéretes – mert mindig tudtam
ahogyan – a gömbölyű az oválisat s a sarkok cikkei
a köröket s a számtan a mértani szerkesztéseket
mert ahol számon tartottak azzal nem számoltam
ott ahol igazán élhettem volna sosem jártam
mégis mulandóságom kérdőre fogott
ahogy életem a kockázatost
mert úgy voltam csak mint egy drámai szerep
átéltem amit később elutasítottam – úgy léteztem
az idő számegyenesén mint pluszok mínuszok
s mint összegző diagrammok – ha mégis megértettek

A játékidőnek vége

Van ami neked – van ami nekem – de ami nekem „nem”
neked” igen” – az igazság semmit sem jelent
mert úgy élsz – ahogy én sosem – de te
életeken át – mindig ugyanazt
de a játékidőnek egyszer vége lesz s a rutin
hibázni fog – valamit elszalaszt
páholyod tömlöcöd lesz s a pénz sovány vigasz
vígjáték helyett dráma – ami egy hosszú színdarab
az idő amiről elfelejtkeztél mindent megkérdőjelezett
mert bárhogyan éltem bármit is tettem – az téged
mindig félrevezethetett

BOGA JÚLIA

Aki én leszek ott

Az az én, aki majd egyszer leszek,
talán nem kérdez, nem keres,
csak megérkezik, mint a régi vendég,
kit nem hívtak, s mindvégig ott marad.

Aki én leszek ott, az figyel reám,
ha álmodom: mögöttem áll,
szemében csillan, amit nem látok,
s meg nem tett lépésnek tátja árkát.

Ő egy tükröm, de homályos, mély,
míg én itt csak keresem, amit mutat.
Vár, de csendben, hogy összefussunk:
egyikünk kérdez, másikunk hazudós.

S néha felbukkan a jövőbeli én,
átvillan rajtam, belém szalad halkan,
mert ami leszek ott, az vagyok itt is,
s vajon tudja, mit keresek most erre?

Aki én leszek tán végül én leszek,
még tanulom, hogyan érhetek oda,
s ha egyszer összetalálkozunk,
nem lesz kérdés, válasz: Kinek a képét látom.

SZABOLCS G. ALEX

Nem a hosszútávfutó magányossága[1], egy sprinter „blokkolása”

Szépjóreggelt! Vagy inkább: szép napot!

Az év elején teljesen jó napjaim voltak, elsősorban azért, mert az unokám olyan volt, mint mindig: cuki, kedves, ügyes, aranyos… „kényszer nélkül” mondta: szeretlek papa! Biztos ez is csak a „túlérettségemet” bizonyítja. Persze, az nem volt a legjobb, hogy még mindig „gyáva”, a Tabánban annyira nem akart a lányommal szánkózni. Utána azért jót csúszott a csúszda melletti havas betonon, hatalmasakat kacagott. Ettől függetlenül minden majdnem jó volt. Mégis az jutott az eszembe, van bennem hiányérzet… rá is jöttem mi az. „Érzelmi skorbutban[2]” „szenvedek”. Rég mondtam neked: szeretném, ha közelebb lennénk egymáshoz. Miért? Bármit gondolsz magadról (erről keveset, vagy alig tudok): csinos, kedves, értelmes, szeretnivaló nő vagy. Ha bármiben tudok neked segíteni, és most nem az én elképzeléseimről van szó, akkor állok a rendelkezésedre. Türelmes vagyok és leszek. Így most nem „mesélem el” az egyik legutóbbi álmomat. Találgass: benne voltál?

Egy teljes élethez sok minden hozzátartozik. Nagyon egyszerűen meg lehet fogalmazni. Nem én fogalmaztam meg. Nem is fogom most „elmondani”, leírni, inkább majd szóban[3]. Ettől függetlenül: kapcsolódni valakihez, megismerni, közel lenni, segíteni, együtt lenni, megölelni… Hozzátartozik a teljes élethez. Függő vagyok: sok mindenhez, ez a szeretetre is vonatkozik.

Mondtad nekem szilveszterkor, hogy „zárt” vagyok, lehet, hogy igen, próbálok neked megnyílni. Igyekeztem is. Hogy is volt? Azt mesélted, korábban „valaki” azt mondta neked: Ne igyál, mert akkor önmagad vagy? Nincs jelentősége, de azt az üveg bort együtt ittuk meg. Szerintem nem lettél más ember. Nem voltál spicces. És ha az lettél volna? Akkor is megyek veled, illetve hazakísérlek. Egyszerűen jó volt veled. Jobb mint, mostanában hazasétálni a hóesésben. Pedig tetszett. Kivéve, amikor a szél, ami nem is fújt nagyon, szemembe pergette a „pihéket”.

1 A hosszútávfutó magányossága (eredeti cím: *The Loneliness of the Long Distance Runner*) 1962-ben bemutatott fekete-fehér brit sportdráma, melyet Tony Richardson rendezett. A forgatókönyvet saját, 1959-es azonos című novellája alapján Alan Sillitoe írta. Wikipédia

2 Nem létező betegség, általam „alkotott”, csak a hiányra utal, hiszen a skorbut is hiánybetegség

3 Nektek halkan elárulom:
„Ehess, ihass, ölelhess, alhass!
A mindenséggel mérd magad!
Sziszegve se szolgálok aljas,
nyomorító hatalmakat.”
József Attila: ARS POETICA

Nem emlékszem jól, öt szeretetnyelv[4]? Még talán a sajátomat sem tudom jól, de esetleg: együtt töltött idő, érintés. És a tied? Elismerlek, veled lennék, (buta vagy nem buta) ajándékot is adnék, és segítenélek bármiben és meg is ölelnélek. Miért mondom ezt? Hiszen nem is ismerlek. Első benyomás. Talán több ennél. Egy kicsit már ismerlek. Ez pedig az első benyomáson nem változtatott. Talán lehet több is.

Mi legyen: világbéke? Szeretet? Teljesen érthetetlen módon: hajrá Szpari[5]!

Most még inkább csak egy „buta" sztori: te is hallottad azt a dalt (hallgattuk is együtt): Libikóka[6]. A nagykisunokám próbálja énekelni. Szilveszterkor (a nagylányomék barátokkal voltak együtt: sok felnőtt, sok gyerek) leesett az ágyról, probléma nem volt, de a leesés után az első szava: a zuhanás rizikója. Ő is vállalta, én is vállalom.

Kedves! Nekem az vagy.

Nehezen „tartottam vissza" magam tegnap (is), úgyhogy gyorsan „lerohanlak".

Tudom, hogy a mai naptól egy hétig a fiaddal leszel, és ő az első. Mindig, de ilyenkor még inkább (ha lehet ezt fokozni). Ez (is) jó!

Így nyilvánvalóan nem lesz lehetőség arra, hogy együtt szaunázzunk. Vasárnapra tervezem. Szombaton túra! Úgy készülök rá, jó lesz! Sajnos nélküled. Biztos lesz, aki szól hozzám, biztos lesz, akihez szólok, de nem is lényeg. Szeretek a természetben sok ember között is egyedül lenni. Mennyivel jobb lenne melletted ülni a buszon, beszélgetni egy kicsit…

Jó, hagyom.

A természeti körülményeket majd meglátjuk. Ma néztem meg az éves túrakiírást, és mivel B. küldött fotókat az előző túráról, azt is, amin rajta vagy. Jó volt látni (ha csak így is).

Amit szerettem volna értelmesen elmondani, nagyon messze még a jövő csütörtök, de nagy „töltést" ad, hogy megyünk színházba, hogy együtt megyünk, hogy veled megyek. Biztos jó darab lesz, biztos jó lesz együtt. Ez pedig máris ad egy kis örömet nekem. Ezt szerettem volna előre megosztani veled.

---

4 Az öt szeretetnyelv *(Five Love Languages)* egy pár- és pszichoterápiai fogalom, amelyet Gary Chapman amerikai író, párkapcsolati szakértő, házassági tanácsadó, lelkész alkotott meg 1992-ben. Chapman szerint a szeretetnyelv az a mód, ahogy az adott ember kifejezi és megéli a szeretetet. Az öt szeretetnyelv a következő:
– Elismerő szavak
– Minőségi idő
– Ajándékozás
– Szívességek
– Testi érintés (Wikipédia)

5 Nyíregyháza Spartacus FC

6 Libikóka
Carson Coma dal · 2025.
„Veled együtt lenni érzelmi libikóka
A repüléssel kéz a kézben a zuhanás rizikója
Hát ez a libidó ára
Mégis felülünk mindennap az érzelmi libikókára"

Tudod, milyen régóta várok valakire, aki nem csak annyit mond: he[7]. Úgy általában sokkal szebb dolgokat mondtál, és nekem is. Most már úgy gondolom, nem valakire, rád vártam régóta, régóta, régóta.

Végre megjöttél. Idétlen idők[8] vagy időtlen idők óta újra ott állok a startvonalon. Végre meghúztam a startpisztolyt, dehogy, az élet húzta meg. Persze ehhez kellett egy segítő kéz. Már rohannék, hiszen mint sprinter: látom a célt, közben eszembe jut, lehet, hogy ez egy középtávfutás. Ezzel sincs baj. De amikor az egész jó rajt után az „edző" beszól a pálya széléről, vedd vissza, kocogj, sétálj…

Jó, lehet, így célba érek. Ha rohanok, elbukok, elbuktatnak. Tudok kocogni, csak falat ne tegyél a cél elé. Te vagy a cél! Adj esélyt célba érni.

„Egyezzünk meg", nem 60, nem 100 méter, de nem gondolom, hogy a maratont, félmaratont, 10 000 métert képes vagyok lefutni. Tudom, te futásban is jobb vagy, futhatunk együtt, az a 10, 5, 3 kilométer belefér. Hosszabb távon úgyis elhagysz. Egyezzünk meg 3 kilométerben, azt még le tudjuk futni együtt, és ha célba értünk, utána futhatunk együtt, talán sok-sok kilométert. Majd sétálni is elég lesz, kéz a kézben?

P. S.: Az elküldött Váci Mihály vers[9] tetszett? Ezért szőke ez a város, vagyis ettől függetlenül, csak ő így írta meg. Juhász Gyula: Milyen volt … szőkesége? Ez egy más szőkeségről szól. De hangja selyme, hangod selyme[10].

II. P.S.: Fogadd el magad, csak fogadj el…Nyertem a skandináv lottón[11], úgyhogy bármire a vendégem vagy! Mondjuk anélkül is, hogy nyertem volna.

Ez egyébként három utóirat, csak az már sok lett volna, úgyhogy kettőbe „sűrítettem".

---

7 R-GO - Rég várok valakire
„Rég várok valakire, aki csak ennyit mond: he,
Akinek nem vagyok más, Én, csak a szíve csücske…"

8 Az *Idétlen időkig* (eredetileg angolul *Groundhog Day*, am. „mormota-nap") 1993-ban bemutatott amerikai fantasztikus-romantikus film Bill Murray és Andie MacDowell főszereplésével. Wikipédia

9 Váci Mihály: Én szőke városom

10 Juhász Gyula: Milyen volt...
„Milyen volt hangja selyme, sem tudom már,
De tavaszodván, ha sóhajt a rét,
Úgy érzem, Anna meleg szava szól át
Egy tavaszból, mely messze, mint az ég."

11 Ne mondjátok senkinek, neki se: kétezer-kétszáz forintot … 😊

Egy tengelyen

Lillának

Mint a kocsi két kereke
egy tengelyen,
úgy haladsz előre, forogsz,
gördülsz velem.

Nyikorogva, nyöszörögve
megyünk tovább,
míg az Élet ostorával
veri lovát.

Abroncsunk lassan elkopik,
küllőnk reped,
de terhünket visszük tovább,
amíg lehet.

Félre sosem húzva megyünk
egy irányba,
hosszú utunkon más társat
nem kívánva.

Együtt megyünk így előre,
összekötve,
pocsolyákon, gödrökön át
mindörökre.

Nézem az egyforma…

Nézem az egyforma őszi fákat:
egyiknek gyorsabban,
másiknak lassabban
hullnak le a levelei.

Nézem az egyforma embereket:
egyiknek gyorsabban,
másiknak lassabban
hunynak el a szerettei.

Nézem az egyforma csillagokat:
egyiknek gyorsabban,
másiknak lassabban
sorsát a sötét eltemeti.

A csendet hallgatni

Patak mellett fekvő házunk csöndes vidék,
csobogni hallhattuk a kis patak vizét,
de nemrég megszűnt a nyugalom és béke,
eltűnt a nagyváros végső menedéke,
útépítás zajlik a túlsó oldalon,
a csendes kis utcán megnőtt a forgalom,
teherautók jönnek, zörgő munkagépek
régi betont törni, árkot ásni készek.
Csak a hétvégéken szünetel a munka,
öt nap után a zajt fáradtan megunva.

Most két szűk napon át a csendet hallgatom,
bár a csendnek hangját sohasem hallhatom,
épp ez a különös, hogy *hiányt* hallgatok,
azt, hogy eltűntek a zörejek és zajok,
csak madár csicsereg, susog a fák lombja,
mintha az Édenbe visszaszálltam volna,
a természet hangját nem is veszem észre,
úgy beleolvad a természetes létbe.

Két nyugodt nap után nyomasztóan félő,
hogy a csendet törve zajjal jön a hétfő!

Fotó: Mórotz Krisztina

AMBRUS JÓZSEF

plakátvers

térdig járok a versek melegében,
- félelmetes útján a gondolatnak
ahol álmaid nyomát válaszul kergeted,
és a csendet parancsra megérted
vak mestere vagy széthullásomnak
- alkalmatlan ünnepi beszélgetésre,
aki a délutáni magányomat megidézte
bár sejtelmes ritmusod galád másolat.
borongós hangod újabb versre késztet
- szajha gondolatom haragra fordul,
a kórteremben örökmécses vakság
- belengi lángvörösen személyed.

és kóbor önérzeted befesti a vád
- férfias látomás vezérel a jövőbe
ahol a lármafák kedvemre tisztelegnek
és parancsra kényszerít beteg cenzúrád
ahol plakátversem lesz a párbeszéd
- és arcomra feszült hétvégi stigmák
ünneppé formálják félkész varázsköröm
és a szárnyalás félkörös címerét

amíg önmagaddal próbálsz beszélni
mert nem szól másról a virágzó karcolat
- de majd idővel rájössz ennek okára
hogy plakátversem mily recepteket tartogat

kettőslátás

Faludy György árnyékában

csak a költők és magam örömére
üdvözül és elkárhozik az ember,
fényes porszemek csendjében megidézlek
pajzán levegőn újmagyar szerelemmel,
mely hangosabb mint a koldus ordítása
amit szégyenkezve írtam föl egy cédulára,
mert a mennydörgésen kívül semmim sincsen
- de a naprendszerben biztos rád találok,
ahol lehetne egy jóravaló köztes állapot
a kettőslátás örömére tisztább magyarázat,

persze távolodom, de lábujjhegyen szeretlek
szóra bírom riadt szemedben a szikrát,
de a fortélyos szavak mindent visszanyernek
és új nevet kap tétován az ismeretlen,
mely a kettőslátásban csillagot teremt
- csontot repesztve szolgálja a végtelent,
ahol a költők csendjében viharok feszülnek
- mert a szerelem belém folytotta a szót
az emberi emlékek vérpiros templomában,
Faludy éjszakái adják a kéjes pressziót.

Fotó: Mórotz Krisztina

vers a költészetben

- verset építek a hallgatásból
egyre több halál csörömpöl bennem
szépen pusztul szabályos nemzedéke
de még maradt vers a költészetben
ritmusok patronjai füstölögnek
- a versekből próbálok kilépni
fantomot formálok képzeletben
mert a mai írás a kudarcot beszéli
parázna sorok szégyenbe hajolnak
diszkréten osztják az elszáradt babért
s a nagyra nőtt fák szélben tiltakoznak
görnyedten kuncsorogva az aranyért

ma már mérgező költői balzsamod
- a verselés napján meditáltam
gyümölcstelen dáridó - félédes a hangod
ne írj több verset a Pesti kávéházban
és a lüktető zenék az árkádok alatt
- az írás füstölög a porral elvegyül
görcsösen püfölve zajok játszanak
ahol a költészet a verssel szembesül

és tudjátok a jó vers fog megmenteni
amíg a jambusokban merészkedem
- a költészetnek furcsák a törvényei
ahol megáldja az írást fölszentelt kezem

BOLOVITS GÁBOR

A nők, akik szerettek

a nők, akik szerettek – mondták volna,
arcukon hármas tekintet: várva, mérve, suttogva.
hiába hajlik a térkép széle alá a világ,
a kár ott marad: leltárba nem vett anyag.

hibáim sorát, mint éles kavicsot,
szórták a nappalok üres vázába –
minden ütés a bádogfalon csattant,
minden szó gépben felejtett roncsolás.

mégis, ha visszanézek, látom a próbát:
szerettek volna, de csak a fogásuk volt meg hozzá,
s ahogy rángattak, én is úgy rángattam –
a szeretet nyelvén csak a dadogás maradt tiszta.

most, ha megállok a két fal közti résben,
nem várom a feloldozást: nincs hozzá papírom.
csak a keletkező teret figyelem,
ahol a súly végre eloszlik a vállakon.

és ha egyszer még újra találkozunk,
ne legyen adósság, se zsákmányolt mozdulat.
csak a huzat, amely átfúj a termen,
mert a szeretet nem mérés, hanem az a gáz,
ami kitölti, amit mi üresen hagytunk.

Nem az ész hiányzik belőled

nem az ész hiányzik belőled,
csak a késleltetés.
te azonnal vagy,
míg mi körülírjuk a fényt,
mintha tárgyalható lenne.

a napot atyádnak nevezed,
mi meg forrásnak,
energiaegyenlegnek,
majd csodálkozunk,
hogy nem válaszol.

egyszer virulni –
ezt irigyeljük tőled,
nem a színt,
hanem a döntést.
hogy nincs benned tartalék
a későbbre.

mi sokszor nyílunk,
de sosem egészen.
visszahúzzuk a szirmot,
hogy maradjon mit félteni.
te nem tudsz félteni semmit.

azt mondod: összetörtél.
mi azt mondjuk: túléltünk.
és egyik szó sem vigasz.

ha testvérek voltunk valaha,
mi elfelejtettük a közös nyelvet.
te még beszéled:
a láng rövid mondatát,
amit csak egyszer lehet kimondani,
de akkor végleg.

és amikor elhallgatsz,
nem marad utánad tanulság,
csak egy vörös hiány a mezőben,
ahol egy pillanatra
mi is majdnem igazak voltunk.

Üres szavak, üres emberek

fecsegünk, mert félünk a csendtől,
a falak visszhangjától.
minden szó, amit kidobunk,
mint sörösüveg a földre: koppan,
aztán ott marad a mocsokban.

nem kell taps, se szórakoztatás.
de amikor beszélünk,
dobban a hús alatt a vér.
fecsegj, ha akarsz,
de legyen benne nyers hús,
ne csak a tüdőből kifújt levegő.

mert a csend mindent eltakar,
de a szó, ha üt: seb.
néha jobb, ha hagyjuk elvérezni a papírt,
és a csend beszél helyettünk.

DINÓK ZOLTÁN

Ernő nem nyugodhat meg…

A mentős fáradtan tért haza. A másodikon lakott. Neje moziban volt. Ő már nagyon kívánta az ágyat. Elege volt már a betegekből meg a balesetekből is. Leheveredett. A vérnyomása magas volt. Maga is orvosi segítségre szorult. De valahogy tűrte. Hiszen mentős volt. Kemény ember. Sok mindent látott már élete során. A baleseteket azonban nem tudta feledni. Néha iszogatott. Barátja sem volt valami sok. Utálta a tévét. Helyette a netet szerette. De most olyan fáradtság vett erőt rajta, hogy kénytelen volt leheveredni. Szerette a jó zenéket. A maiakat is. Mostanában igen sokat lottózott. Szeretett volna sok pénzhez jutni. Mert imádott nyaralni és kikapcsolódni. Ám ez a nyara is munkával telt. A fizetése bár nem volt rossz, de meg is dolgozott érte… Nem értett más szakmához. Erre tette fel az életét, mert ugyanis ehhez küldetéstudat kell. Nejével boldog szerelemben élt. Most szüksége lett volna rá, de most a barátnőjével moziban volt. Ernő szívós ember volt. Épp aludna el, amikor kopogtat a szomszéd. Felkel és kinyitja az ajtót.

– Norbi! Mi a helyzet? – így Ernő.

– A nejem rosszul van.

– Mi baja?

– Hát… Ezt maga tudná megmondani! – mondta Norbi.

– De mégis… Mik a tünetei?

– Elsápadt és ájultan fekszik az ágyon.

– Óh…

Majd Ernő átment a segélyes dobozával. Valóban az ágyon feküdt ájultan. Ernő megvizsgálta.

– Azt hiszem mentőt kell hívni. Trombózisa van.

Norbi máris telefonált. Egy tíz perc múlva meg is érkeztek. Az egyik mentős ismerte Ernőt.

– Hát te? – kérdezte.

– A szomszédom rosszul lett.

Majd a mentősök vizsgálni kezdték Évát. Utána lefektették a hordágyra. Norbi nem akart velük menni.

– Nem megy velük? – kérdezte Ernő.

– Nem. Utálom a mentőautókat.

– De hiszen ismer engem. Én is mentős vagyok.

– Majd meglátogatom.

Ernő teljesen meg volt illetődve. Nem is értette. A mentők aztán elszállították. S Ernő kérdezősködött.

– De hát miért nem ment velük?

– Mondtam, hogy majd meglátogatom.

S Norbi elővett egy üveg vörösbort.

– Na, jöjjön, üljön le! Beszélgetni szeretnék magával.

Kibontotta a bort s poharakba töltött egy keveset.

– Tudja én és a nejem elváltunk két hete. – mondta Norbert.

– Ezt nem is tudtam.

– Sok mindent nem tud maga…

– Ezért nem ment velük?

– Nem. Én szeretem a nejem, ő vált el… De valahogy már nem aggódom annyira érte, mint régen. Megromlott köztünk a kapcsolat. Persze, most mennem kellett volna. Szégyellem magam.

– Hát szégyellheti is…

– Maga ne haragudjon emiatt rám.

S ittak a borból.

– Az az érzésem hogy a nejem azért lett különben rosszul, mert sok dolgot, csecse-becsét nekem ítélt meg a bíróság…

Ernő kezdte érteni a helyzetet.

– De majd holnap meglátogatom!

Ernő hallgatott.

– Na, ne búsuljon már!

– Nem búsulok. Régóta szomszédok vagyunk s maguk mindig olyan jól megértették egymást…

– Az régen volt. Más időket élünk.

Ernő aztán nem kért több bort. Elbúcsúzott. Belépve a saját lakásán, már alig állt a lábán, a bor is betett neki. Lefeküdt, de álmában sem nyugodott meg. Éppen egy sebesültet vizsgált ki autóbalesetet szenvedett… Még álmában is hullafáradt volt.

Fotó: Mórotz Krisztina

MÜLLER DEZSŐ

Mindig

„Keresni mindig a jót, a szépet,
s nem találni – ez az élet.”
(Madách Imre)

Amilyen szép
pitymallatkor az ég
amikor a kibuggyanó
nap fáklyái
fény-pikkelyeket szórnak
üde peremére

amilyen szép
alkonyatkor az ég
amikor lidérces
boltozatáról a telihold
lángoló hintóként
lecsüng

mindig ilyen szépségű
lányokat kerestem
akiknek szemében
mint virágcsokrok
a cseresznyefákon
kigöngyölt csillagok
lengedeznek

Úgy hömpölygök

Rég elporladtak halottaim
Apám Anyám és kisfiam
sírjára alig találok rá
temetőben kószálni
sírok mellett pityeregni
veszettül nem szeretek
senkihez se tartozom
semmihez sem kötődöm
mintha űrlények
felejtettek volna itt
úgy hömpölygök
a földön

VARGA-GÖCZ NIKOLETT

Tükrök

Ez a tükör nem torzít,
csak nem mutat meg mindent.
Nem fekete,
hogy fehérnek lásd magad benne.
Nem képkeret, hogy kitedd magad:
a falra, a szívtáblára, a közösségi médiára..
az öncsalásnak.
Nem teljesen tiszta, így azt is hiheted,
te vagy a maszatos, koszos, mocskos.
Nem nagyít,
képzeted hiteti el veled a túlsúlyt.
Nincsenek rajta színek, árnyalatok,
csak akkor látsz rajta, ha akarsz,
vagy ha szemedből áramlik.
Nem ad hozzád, nem vesz el belőled.
Te döntöd el, melyik vagy te,
és mit mutatsz meg.

De te is egy tükör vagy...

Repedések

A kertben egy fekete repedésekkel teli fehér kád áll.
Benne moszatos állott víz:
komposztálja a gyermekkort.
Rozsdásan tartja az időt.
Mindennap eszembe juttatja, hogy akkor még
hibátlanul fehér kádban fehér felhőket néztem.
És most minden színtelen,
tele van karcolatokkal,
a jövő előttem egy foltozatlan zsák.
Minden nap belelépek, kiesek belőle,
és kezdem elölről.

Vissza akarok ülni a fehérségbe,
a lebegő víz színére.

Önlékelés

Mert önmagamnak lenni nehéz,
leginkább csak önmagam előtt sikerül.
Ahelyett, hogy megragadjam a valóságot,
és benne éljek,
egy elmulasztott, vagy a sors által megvont
pillanatot forgatok le a fejemben.
Inkább ülök ott a sarokban, remegve.
És senki se lát a bőrpalást és a hibáim nélkül,
de mindenki fejcsóválva megnéz.
Az utcán sem látnak,
amikor lehajtott fejjel menekülök.
Mert hát mindig menekülök,
csak nem mindig van kihez.
A homlokbarázdáimban csúszkál a verejték,
amikor magamról kérdeznek.
Nem tudok igazat mondani.
Azt most keresem magamban.
A roncsok között kutatok,
és még nem találtam kincset.

Fotó: Mórotz Krisztina

(Hérakleitosz igaza)

elkezdtem játszani a fészbukon
egy gondolattal
zárójelbe teszek ötven évet és
ismét gimnazista leszek
lesznek förtelmes tanáraim és
leszünk mi gátlásos osztálytársak
az eredmény majdnem nulla
a híd félelmetesen rozoga
s a mélység mint tornyok kondulása
áradó folyó gomolyog alatta de
jött egy-két idétlen s idejét múlt
szerelmi vallomás semmi csörte
csapongás aztán vissza a csöndbe

volt sok korán jött halál is de
semmi feltámadás
nem lehet kétszer ugyanabba a folyóba lépni

2024. július 15.

(rózsák)

Anna emlékére

szép rózsáit ápolgatta arcán
tápoldatozta könnycsatornán
tudtam róla egyszerű polgár
az osztálytársak örökös jogán

hazajártomban egyik délután
pillantottam meg a hirdető alján
nevét nagy kövér betűkkel szedve
felette még nagyobb betűkkel a
férje útáni nevét is láttam
nem tűnt volna fel nekem a
névcsere a nősors ilyen errefele

a sírkertészek végezték a munkát
rózsákat ültettek kőrengetegbe
ezúttal Anna rózsáit fekete földbe

voltak akik köményest ittak
voltak akik retikülbe kalácsot raktak
s voltak akik zokogtak helyben
fojtottan és utólag

szép rózsáit ápolta ahogy tudta
míg ki nem száradt a könnycsatorna
bús barna szemében

2024. július 16.

(romantika)

megnevezlek
ha engeded de
minek nevezzelek
engedetlen

ketten nevetünk
a romantikán
fél évszázad múltán

2024. július 15.

MÓROTZ KRISZTINA

Fosszília néne

Fosszília néne az ibolyáit öntözte.

Komoly koncentrációt igénylő művelet volt ez, hiszen az évek folyamán kidolgozott módszerek lassacskán mind elavultak, melyek kompenzálták volna keze remegését és látásának fokozatos átalakulását.

A növények előbb nagyobb cserepekbe, aztán ládákba kerültek, majd a ládákat öreg rongyokkal bástyázta körül, melyeket aztán kirakott száradni a napra.

Mikor elmúlt száztíz, még egy speciális szerkentyűt is tervezett, mely egy szeleprendszer segítségével adagolta volna a vizet a megfelelő helyre. Ezt azonban épp keze heves remegése miatt volt képtelen kivitelezni. A tervek tehát ott végezték valahol valamelyik szekrény mélyén, Albert kéziratai, régi újságok és kötésminták társaságában, alkotva almot egy-egy újabb egérnemzedék számára.

A komoly erőfeszítés meghozta gyümölcsét – a víz java része ezúttal a virágok alá került, és ez jóleső érzéssel töltötte el.

Megállt hát egy percre az ablak előtt, hogy hátának időt adjon a kiegyenesedésre, s hogy újfent megcsodálja a tengert és a távolban kéklő szigeteket. Ebben egy cseppet sem zavarta a tény, miszerint az ablakot legalább ujjnyi vastagon lepte a kosz, azok a névtelen, makacs bokrok pedig, melyekkel oly sokat viaskodott egy időben, már legalább két évtizede zavartalanul burjánzanak, eltakarva mindenféle kilátást.

Fosszília néni rájött, hogy az életet két fontos elem alkotja: a valóság és a képzelet. A képzelet pedig néha szebb és színesebb a valóságnál – mint ahogy most is. Ő valóban látta a tengert, meg persze a szigeteket, és ehhez tulajdonképpen meg sem kellett magát különösképpen erőltetnie, hiszen hosszú évtizedeken keresztül kiváló alkalma nyílt megfigyelni e kép minden egyes apró részletét.

Volt idő, mikor távoli, egzotikus tájakat képzelt a légypiszkos ablak mögé, tarka madarakkal, avagy monumentális építményeket, zsibongó piaccal… De aztán egy napon valami megmagyarázhatatlan félelem lett rajta úrrá, miszerint végképp elveszti kapcsolatát a valósággal, és ez arra ösztönözte, hogy gátat vessen a féktelen képzelgésnek.

Meg aztán az eredeti látkép egy csomó régi emléket idézett, Fosszília néni pedig egyre több élvezetet lelt abban, hogy oda-vissza újra élje a régmúlt időket, feltárva rejtett összefüggéseket, magyarázatot találva bizonyos – akkoriban titokzatosnak tűnő – eseményekre.

Volt még valami, ami segített neki tájékozódni a tulajdon képzelete, illetve a múlt és a jelen valósága alkotta és néha bizony kissé kuszának tűnő szövevényben: a rutin.

Mert ahogy ő játszani kezdett az emlékezetével, úgy az emlékezete is mintegy felvette a kesztyűt – először csak apró tréfákkal, csínyekkel igyekezett elégtételt venni, de ahogy teltek az évek, egyre messzebb és messzebb merészkedett.

A rutin azonban megfelelő fegyvernek bizonyult – napirendjének pontos betartásával sikerült megakadályoznia az olyan kellemetlen, váratlan eseményeket, mint

hogy nyitva maradjon az ajtó, utat engedve a falánk és korántsem illemtudó mosómedvéknek, meg az apró, gonosz manóknak, akik az éjszaka leple alatt arrébb tolják a bútorokat, és össze-vissza keverik a szekrények és ruhásládák tartalmát.

S bár néhány éve pontos listákat készített a tennivalókról, majd elhelyezett belőlük egy-egy példányt a ház kulcsfontosságú helyein, egyre ritkábban fordult elő, hogy szüksége lett volna a segítségükre – töpörödött, inas kis teste tette a dolgát, miközben elméje szabadon szárnyalhatott. Már amikor valami nem igényelt különösebb odafigyelést, mint például az ibolyák öntözése vagy az ünnepek.

Citromillat

Ágnes sütötte őket. Annyira egyformák voltak a sütemények, hogy csak néztem, szinte milliméter pontosan ugyanaz mind. Fel voltak vágva, és már látványra is érezni lehetett a citrom illatát.

Ott álltam, és elképzeltem őt a konyhában: csend, fény, citromillat… És azt a mozdulatot, amikor szándékosan elront egy süteményt. Nem hibának láttam, hanem valami különös, régi gesztusnak. Szinte áldozathozatalnak.

Ágnes felnevetett. Az idős, nagyon szép hölgy.

– Jaj, annak a teteje nem lett olyan szép…

És én akkor, teljes bizonyossággal mondtam:

– Ez így a tökéletes.

Őszinte örömmel nézett rám.

– Szegény édesanyám mindig azt mondta: egyet ront el, azt a legnagyobb szeretettel.

A citromillat ott maradt a levegőben. És vele együtt valami más is: egy régi mozdulat, egy átörökített szeretet. Összekacsintás.

BERTHA ZOLTÁN

„Ki viszi át” – „a túlsó partra”?!

(Adalékok a Nagy László-inspirációk történetéhez)

Az elmúlt esztendőben, 2025-ben Nagy László születésének századik emlékévét is ünnepelhettük. A centenárium újólag megerősíthetett mindenkit abban, hogy a sokoldalú költő-géniusz lírája a magyar sorsirodalmi hagyományban gyökerező prófétikus-vizionárius költészettípus olyan kiemelkedő mintaképe, amely hosszú évtizedeken át termékeny ihletforrásként befolyásolta későbbi nemzedékek meghatározó eszmei-poétikai áramlatait. A „ki viszi át” költői kérdésének emblematikus szóképéhez kapcsolódva állapítható meg, hogy az ő értékvilágát napjainkig számos jelentős lírikus örökíti és menti át – vagyis „viszi tovább”, időben is a „túlsó partra”, a jövőbe.

Ez az népi kultúrából felnövekvő poézis ugyanis örök érvényű szuggesztivitással képes az archaikus közösségi érzésvilág legősibb rétegeit mozgósítani az elidegenítő jelenkor ijesztő és zűrzavaros körülményei közepette is, s a népi és a „magas”-kultúrát egyeztető szellemi szintézist teremtve a „bartóki modell” szerint döbbenteni rá embervoltunk, az emberi minőség semmilyen történelmi viszonyok között sem feladható lényegvalóságára. Az ikonikus versben a „Szerelem” képletes fogalmába sűrített humanitás teljes és valódi (ön)értéktartományára, a szeretet, a hit, a remény, az igazság abszolút, időtlen és feltétlen megőrzendőségére. A legfőbb szellemi-művészi rokonait a sugaras „Nap fia”, az „elárvult aszkéta mester” Csontváryban, a „Mindenség zenéjét” mérő Bartókban, a „glóriás”, a „kíntól bélyeges” József Attilában megtaláló poéta hitvalló alapüzenete, hogy „a költőnek minden áldozatvállalás árán is kötelessége megóvni az értékeket, megmenteni a művészi eszményeket.”[1]

Nagy László folklorisztikus-mitologikus (sajátosan érzékletes és szemléletes, s a népi expresszionizmussal és a népi szürrealizmussal is mélyen összefonódó) világképében a jó és a gonosz erők harca a paraszti életvilág izzó konfliktusain és örök tanulságain keresztül, intenzív drámaisággal, romantikus erkölcsi pátosszal és mágikus („bűvölő-bájoló”) sugallatossággal övezve domborodik ki. Szimbolikus események és jelenetek stilizálása, rituális, szinte samanisztikus, révületes nyelvi emelkedettség és sűrűség fokozza, feszíti a mitikus, szakrális, kozmikus küzdelem minden átható látomását, s így hangsúlyozódik a hitelesen affirmatív költői szó morális fenségessége és a költő ünnepies tántoríthatatlansága, a felismert fenyegető létromlással szembeni etikai integritása és küldetéses engesztelhetetlensége.[2] Ilyképpen a *Menyegző*ben például –

1 SEBŐK Melinda, Kisportrék a második világháború utáni magyar irodalomból IV., Agria, 2018/3, 86.

2 „Szárnysuhogását hallom angyalainak, s egy pillanatra egyszerre látom őt Szent Mihályként és Szent Györgyként, villan a kard éle, rávetül a fény a lándzsára”; „Szellemiségének a legsötétebb korszakokban is a továbbélést, a megmaradást és értékőrzést célzó ereje átsugárzik az időn” – vallja ihletett

a Nagy László-i világszemlélet és művésziség egyik csúcsköltményében (jellegzetes „hosszúversében" vagy „hosszú-énekében") –, amelyben egy tradicionális esküvő és lakodalom dramatikus-szertartásos jelenetsorának egyedi szituációja tágul egyetemes lételveket, egymással összecsapó univerzális lételveket kivetítő monumentális vízióvá. Fantáziadús képzetrengeteget mozgósító freskóvá. Megrázó ősenergiák összeütközése zajlik: a jegyespár archetipikus alakja a mindenkori tisztaság, a genuin szépség, az őszinteség és igazság, az erkölcsi épség és méltóság eszméjét, ideálját jelképezi és testesíti meg, ellenállva a környezet alantas kihívásainak (W. B. Yeats szavával: „mocsár és vér minden bonyodalmának" – *Bizánc* /*Byzantium*/; vagy ahogyan Nagy László fordította az ír szellemóriás *A második eljövetel – The Second Coming* – című versében: „Vérszutykos ár csatangol s mindenütt / megfúl az ártatlanság ünnepe"). A menyasszony és a vőlegény szoborszerű mozdulatlansága azt is jelzi, hogy a valóságban az eszményeket mindig érzéketlen és ellenséges közeg veszi körül, tehát az igazi értékeket rejteni, védeni, óvni kell, s megőrzésüket csak az ilyen állóképszerű megszilárdulás biztosíthatja. A mátkapár egyesülése valamifajta szent (heroikus és igézetes) szövetséggé nemesedik, ketten egymásban is megerősítik az értékmentő eltökéltséget – „arccal a tengernek", „szoborrá" öntve és feszülve. A valódi népszokás érzékletes megjelenítése, a végtelen tenger és a csillagok távlataiban kibomló mindenség dimenziója, a reális és a képzeleti szemléletformák tágassága olyan elementáris üzeneteket és jelentéstartalmakat hordoz az örökidejű emberség (érzelmi, antropológiai, értékelméleti és szerelemfilozófiai értelmű) megmaradásának törvényszerű szükségességéről, amelynek lenyűgöző hatásereje hosszú időkig gyűrűzött tovább a kortárs magyar költészet vonulataiban.

S ha a *Menyegző* a hatvanas évek egyik kiemelkedő „kultuszversévé" vált, a hetvenes években ennek egy méltón katartikus téma- és motívumvariációja, mondhatni párkölteménye keletkezett: Szilágyi Domokos *Tengerparti lakodalom* című poémája. (Amelyben a mozgalmas és expresszív lakodalomleírásnak például a csujjogatás indulatszavaiban és az azok sodró lendületében megnyilvánuló utalásos, rájátszásos, áthallásos szövegközisége az egyetemes sors- és emberiséglátomás összetettségével töltekezik.) Világlátás, műfaj, stílus rendkívül bonyolult belső hasonlatosságaival áll tehát rokonságban egymással e két remekmű. Mindkettő összefoglaló igényű gondolati-filozófiai szintéziskölteményi, robajló képek zuhatagában koncentrálódó hosszúverses létösszegzés, emberi és kozmikus sorshelyzetek archaikus-időtlen távlatú mitologizációja. A *Menyegző* olyan látomásvers, amelyben az „arccal a tengernek" bemutatott, „fenséges elszántsággal védett teremtő tisztaság"[3] a „poláris létértékelés, a küzdő-önheroizáló emberi elv"[4] ősmítoszi struktúrái és asztrálmitikus kiterjedései révén egyetemesedik és állandósul. A „mítoszok ősi atmoszféráját: hősképét, univerzális szellemét, teremtő indítékait, szoláris szimbolikáját, bináris osztályozását újjáélesztő" mű; egy „diktatorikus, emberi kiteljesedést gátló, korábban népére sortüzet nyitó, majd százakat börtönbe vető és folytonosan világkatasztrófával fenyegető kor ellen az archaikus

tanulmányában a költő-géniusz szakrális képzetköreiről legutóbb értekező KORDICS Noémi, „Angyalaim karolnak égbe...": Nagy László szakrális motívumáról, Együtt, 2025/6, 23.

3 GÖRÖMBEI András, Nagy László költészete, Debrecen, Kossuth Egyetemi, 2005, 379.

4 JÁNOSI Zoltán, Nagy László mitologikus költői világa, Miskolc, Felsőmagyarország, 1996, 322.

mítoszok eszmei és képi eszköztárát bartóki erővel mozgósítja benne Nagy László nagy erejű líraisággá" – a „teremtésmítoszi alapelveket" ragadva meg.[5] S az abszolútummal érintkező értékállítás döntően a szakrális méltóság és határtalan teljességigény (mint eszményi törekvés) szoborszerű mozdulatlanságának, illetve az alantas vágytobzódás elszabadulásának morális összemérhetetlenségében vetül ki. Értékeszmény és értékromlás-értékrontás apokaliptikus ütközésének drámai közegében és légkörében. A rítus, a szertartás, a misztérium imaginációjának kimerevítő téridői végtelenségében. A statikus rendíthetetlenségbe zárul ilyképpen a tragikus-hősies eszményóvó akarat, az értékszembesítő örök emberi küzdelem.[6] S eme mélyreható folklorizmusból táplálkozó egyetemes szenzibilitás vagy szenzibilis egyetemesség számára, „mint a bartóki zenében, a modern törekvések adják a távlatot, a rendező normatív elveket, a népiség pedig az ősi forróságot, s a minden emberben közös emlékezetet."[7] A *Menyegző* „az ellentétes világtendenciák ütközését egyetemes létdrámaként érzékelteti"; így tehát az „értékhiányos valóság és valósághiányos érték, eszmény és valóság, idill és tragikum, szakrális és profán, pátosz és irónia kettősségeiből épül fel Nagy László legtökéletesebb hosszú éneke, mint a paradoxális értékszerkezet modellje."[8] „Nagy László egy egész világért perel, s mert magában hordja ezt a világot, kénytelen küzdeni a megrohasztására törő romlás ellen"; a polaritás ezért „kiélezett, egyszersmind mélyen ambivalens is, hiszen egy boldogságvonzású ünnep közegében örvénylik itt a romlás."[9]

A *Menyegző* az autentikus emberi fenomén alapprincípiumát méltóság és méltatlanság folytonos szembenállásában, harcában úgy modellálja, hogy a „két emberi csillag" – a „fenség", az „örökös láng" „márványlap-arcél"-űvé kristályosodott, szoborrá feszülő-öntődő megszemélyesülése – számára a tenger abszolút értékhorizont és ideálképzet, a végtelen teljesség, a mindenség hívása és igézete. „Igazi násznagy"-ként mintegy az abszolút létminőség eszményövezete, csillagfényköre, kozmikus glóriája. A küldetés aureólája és önerősítő igazsága. A *Tengerparti lakodalom*ban ehhez képest a tenger elsősorban a személyiség erkölcsi őselvén túli, az emberi faj egészét közvetlen kozmikus-biológiai értelemben is meghatározó arkhé, metafizikai és embertörténelmi őselem. A menyasszony itt nem statikusságában, hanem mozgásában, extatikus ter-

5 Uo., 321, 322.

6 „Múltból jövőbe hidal az elszántság, az évezredeken át megújuló szándék." SZÉLES Klára, Nagy László himnusza = SZ. K., A létté vált hiány, Miskolc, Felsőmagyarország, 1995, 27.

7 CZINE Mihály, Magyar irodalom a huszadik században, Bp., Kortárs, 2001, 158.

8 KÖDÖBÖCZ Gábor, Nagy László költői világképe hosszú énekei alapján, különös tekintettel a Menyegzőre = K. G., Értékvilág és formarend, Miskolc, Felsőmagyarország, 2003, 136, 137.

9 KISS Ferenc, Menyegző = K. F., Írások Nagy Lászlóról, Bp., Püski, 1993, 88, 89. – Ld. még főként VASY Géza, Nagy László-tanulmányok, Veszprém, Mikszáth, 1993; Uő., Nagy László, Bp., Balassi, 1995; Uő., Nagy László, Bp., Elektra, 1999; TÜSKÉS Tibor, Nagy László, Bp., Szépirodalmi, 1983; TOLCSVAI NAGY Gábor, Nagy László, Pozsony, Kalligram, 1998; JÁNOSI Zoltán, A Csodafiu-szarvas, Iszkáz, Nagy László Szellemi Öröksége Alapítvány, 2003; Uő., „Szólítlak, hattyú": Válogatott írások Nagy László életművéről, Bp., Magyar Napló, 2006; „Inkarnáció ezüstben": Tanulmányok Nagy Lászlóról, szerk. TASI József, Bp., Petőfi Irodalmi Múzeum, 1996; Havon delelő szivárvány: In memoriam Nagy László, szerk. GÖRÖMBEI András, Bp., Nap, 2000; Ki viszi át a Szerelmet, szerk. FŰZFA Balázs, Szombathely, Savaria University Press, 2011; Nagy László: Ki viszi át a Szerelmet, szerk. POMOGÁTS Béla, Bp., Nap, 2015; Nagy László, Irodalmi Magazin, 2015/2.

mékenységi táncában valósul át időtlen életjelképpé. A mindenható természeti-vitális folyamat irdatlan tempójába, elementáris áramába olvad a menyasszonytánc, s maga a menyasszony nemcsak szemléletében, morális igényében vagy apoteózisában, hanem létében, testi-lelki mivoltában is azonosul a vízzel, a tengerrel. Személyessége voltaképpen a feminin jellegű megvalósult univerzum mitikus vetülete – a világmindenség, s benne az emberi nem, a genus eredete és kontinuitása: „Viszik a menyasszonyt, sej, a menyasszonyt, viszik, viszik, viszik, / tengernyi fátyla, sej, a láthatáron uszik, uszik, uszik, / az uszálya fehér felleg, sej, sűrű fehér felleg, / menyasszonyi uszályt, sej, sűrű fehér uszályt ájtatos szelek emelnek, / a menyasszony göndör fürtjét, sej, szögszín fürtjét kacskarintják szellő-viháncok, / viszik a menyasszonyt, sej, a menyasszony tenger hullámaival járja a menyasszonytáncot, / hajladozik a homokon, sej, hajladozik a hanga, / hullám karján hajladozik a menyasszony"; „ropja a táncot, sej, a lakodalmi táncot ropja a föld, víz, tűz, levegő, minden elem, / ropja a táncot, sej, a szokottat, friss-dühösen a történelem, / csillagos égbolt villog odafönn, sej, vele zölden a tenger is ég"; „rogyjon az ég rád, sej, szóljon a szférák talp alá való muzsikája, / az a legény most, sej, ki a menyasszony tenger iramát reggelig állja, / itt a menyasszony, sej, a menyasszony, végtelen öblű, thalatta, thalatta, / ruháit rendre leszórja a Föld, sej, termékeny tenger alatta, alatta"; „fölfakadó víz / áttör a szennyen". A természeti elemek nyilvánvaló életmegtartó hatalommal bírnak: „kushad a koncért, elemekéért, kushad mohón az emberiség". A látomást energikussá a históriai időiség, a világtörténelmi (a „történelem egészére"[10] kiterjedő) időáramlás dinamizálja – s a genezistől az apokalipszisig, a származástól az önelvesztésig, a bőséges-virulens kezdettől az elszárasztó végig – a meg nem becsült természeti önazonosságtól való sivár-élettelen elszakadásig – jutó hanyatlásfolyamat visszafordíthatatlanságának keretében: „kiisszuk a tengert, sej, de kiisszuk, szájunk szikkadt, bendőnk telhetetlen, / itt a menyasszony, sej, hullámok karján, világ ölében, itt az egyetlen, / ragadja az ár, sej, tengermély az ágyhely, világ ha kihal"; „megfertőztettek, sebeztek rajban, aj, kivilágos éjjelek, és / szúr a sugár is, aj, átszúr rajtam közömbös heggyel-éllel e kés, / virrad a tenger, aj, végtelen öblű thalatta, pirkad a, pirkad a part, / melyet a násznép, aj, csuda násznép a sötétségből ki- és kikapart, / hozzák a menyasszonyt, aj, vissza az asszonyt, jön, jön a koravén, szeplős gyermek, / fövenyre vetődött moszatoktól, aj, kikönyörögni egy kis kegyelmet, / kiittuk a tengert, aj, fenékiglen, halait megettük, nyaltuk sóját, / csupasz mederben, aj, gurulnak itt-ott tátogó, céltalan, bilincstelen bóják, / elapadt a dagály, aj, elakadt minden, vízen átvádló, cirmos hajó és / nagy fene cirkáló, aj, polipdögökre tátog az ágyúnaszádon a lőrés, / ős elemünk, aj, ős anyaméhünk, meddőn maradott förtelmű bánat, / nincs tenger, nincs sziget, aj, nincsen part sem, anyányi árnyak futnak utánad"; „kihalt a menny, aj, ki a pokol, jaj, kiittuk a tengert, végtelen a part, / kóválygunk hosszán, új menyasszonyt hozván, ki talán mégis, aj, tengert akart". A virradat az ősmélységektől eltávolító sorsromlás metaforája, a semmihez közelítő „kóválygás" pedig az abszurd reményvesztést érzékelteti („se halni, se lenni"). Mindazonáltal egy „új menyasszony", a feltétlen szükségességével halvány lehetőséget is sejtető újjáteremtődés, megújulás jelképe talán oldja is a lezárulás végérvényességét. A költői nézőpont mindenképpen a lét- és értéksorvadást, az önelidege-

10 BEZZEG János, Szilágyi Domokos: Tengerparti lakodalom, Jelenkor, 1979/6, 575.

nító devalválódás és degenerálódás előrehaladottságát konstatálja;[11] olyan pozíciót vesz föl, amelyből meglátható és megítélhető a történelmi lét tragédiája. S ez az a modern és a klasszikus magyar sorsköltészetbe szervesülő világkép, amely a jelentéssokszorozó perspektívatágítás révén is „holt-súlyos" igazságokból építkezik, s a szellemi-erkölcsi szövetkezés esélyének őrzésével a humánum egyetlen hitelesen fenntartható létkompenzációját szolgáltatja – a világ (N. Pál József kifejezése szerinti) „végső elrongyolódásának"[12] ellenében. – A Nagy Lászlótól Szilágyi Domokosig és tovább ívelő grandiózus hatástörténeti motívum elevenségét tanúsítja egy eklatáns példa Szőcs Gézánál is, akinél pedig fanyar elégikussággal idéződik fel a szülőföld, a tenger és a lakodalom mindenséglátomása – Szilágyi Domokosra emlékezve, akinek életébe „belefért 38 esztendő, egy enciklopédia, a naprendszer összes folyóinak hossza, folytonos sírás és sírásás és egy véget nem érő tengerparti lakodalom. Mi is erre a menyegzőre, keresztelőre és temetésre gyűltünk össze itt a nagysomkúti tengerparton".[13]

---

11 „Mi lesz a világgal, amely nem vers, nem szó, szabályai nem a végtelen könnyűség, a nyelvben, a versben fellelt szabadság szabályai?" MARKÓ Béla, „Játsszuk, ami nincs, de lehetne" (Szilágyi Domokos: Tengerparti lakodalom. Hátrahagyott versek), = M. B., Az erdélyi macska, Csíkszereda, Pallas-Akadémia, 2010, 54.

12 „Szilágyi Domokos lírája e földhatatlan teremtő és világbíró vágy útjának és az út következményeinek a végsőkig következetes végigjárása, s mint ilyen, önmagával szembeni irgalmatlanságában a magyar irodalom történetében talán egyedüli"; „Szilágyi Domokost – többek közt – az a Nagy László búcsúztatta el, aki a szelektáló köztudalom, meg a párbajozó csoportok önreprezentációja szerint a másik (ti. a képviseleti, vagy a vátesz magatartást preferáló népi-nemzeti) »oldal« szimbolikus alakja lett. Tény: aki ma vitán felüli példának tudja az egyiket, inkább kétellyel néz a másikra – vagy a híveire, követőire legalábbis. Pedig ha valakik, akkor ők aztán valóban összetartoztak, s nemcsak annak okán, hogy Szilágyi a legnagyobb élő költőként éppen Nagy Lászlót nevezte meg, vagy hogy – mint életének közeli tanúi elmondták – a Deres majálist lemásolta kézzel – állítólag!? – egyetlen éjszaka. Nem a poétikai karakter s a két világkép azonossága fűzte őket össze igazán, hanem az inkább, amit nekünk is oly sürgősen vissza kellene perelnünk. Ők még tudták ugyanis, hogy vérre megy a játék, számukra az irodalomnak volt még tétje, miként a kimondott szónak s az életnek is. A különbség persze tapintható, s nem csak abban, hogy amíg a szóképektől Szilágyi egy időre elköszönt, addig az idősebb poéta a maga metaforáihoz haláláig ragaszkodott. De abban már igen, hogy amidőn – úgy a század hatvanas éveinek közepétől – a Menyegzőben is verssé formált morális csalás nyilvánvalóvá lett, s az értéktudat, meg az érték érvényesítésének lehetősége – illetve az ebben való hit – egymástól távolodni kezdett, a hatalmak vájta határon inneni költőtárs makacs értéktudata – az új formák megannyi változatát is keresve bár – továbbra is sértetlenül megmaradt. Az ő utolsó egy-másfél évtizede a visszaperlés avagy a folytonos értéktanúsítás mind keserűbb utóvédharcának jegyében telt, ezt tette akkor is, amikor költőtársa koporsójánál prózaverssel búcsúzott (Aki szerelmes lett a halálba). „Halálod a pazarlás ideje már. A megtartók jöjjenek, igen" – mondta Nagy László akkor. Szilágyi Domokos számára az említett elmozdulás önnön értékbiztonságának a szétporladását jelentette, így ő – mivel az Istentől való kegyelemben bízni nem tudott – a világ végső elrongyolódásáról adott hírt, vigasz nélkül ugyan, de illúzióktól mentesen. Két egymást kiegészítő, de egyaránt nélkülözhetetlen morális és költői tanúsítványa ez sorsunknak: annyi bizonyos, mindkettőbe bele lehet halni. Vagy a szív szakad meg, vagy az élet iránti bizalom fogy el végleg. Mindkét halállal mi (…) lettünk kevesebbek." N. PÁL József, Szeretett volna élni 2000-ig: Szilágyi Domokosról – huszonöt év után = N. P. J., „A megtartók jöjjenek…", Miskolc, Felsőmagyarország, 2004, 210, 217–218.

13 SZŐCS Géza, Sírfeliratok Capritól Nagyvázsonyig – III. Nagysomkút, sírfelirat Szilágyi Domokos szülőházának falára = SZ. G., Carbonaro: Hat-százhat: Utazás tréfás rímekben Magyarországon és a világ körül, Arad, Irodalmi Jelen Könyvek, 2015, 115.

Nagy László személyiségének és alkotóművészetének korokon és tereken, határokon és határtalanságokon keresztül is átívelő kisugárzása természetszerűleg ért el az erdélyi, székely-, sőt csángóföldi magyar kultúra vidékeihez és szféráihoz is. A kölcsönhatások közte és az erdélyiség jellegzetes archaikus népi és historikus kulturális hagyományait átörökítő írók (Tamási Áron, Sütő András, Páskándi Géza és mások) között rokon szellemiségű művekben, s a szorongató közös nemzeti sorskérdéseken töprengő, aggódó lelkület hasonló megnyilvánulásaiban sokrétűen felmutatható. Még az olyan jelképesen sorsszerű és végzetesen tragikus pillanatokban is evidenciává vált ez a kapcsolódás, amikor 1976-ban Nagy László Kolozsvárott a házsongárdi temetőben az általa „fényesen kényes szellem"-nek nevezett Szilágyi Domokos fölött mondott katartikus gyászbeszédet (*Aki szerelmes lett a halálba*),[14] s utána pedig Sütő András 1978-ban Nagy Lászlótól (a „nyelvben bújdosó a versben bújdosó"-tól) búcsúzott Budapesten a farkasréti temetőben (*A költő szívet hasogató Gondja*).[15]

Újabban (2015-ben) megszületett a *Menyegző*nek egy egészen mai korhangulattal telítődő továbbírása, parafrázisa, formaváltozata (részint palimpszesztusos átirata) is: a szintén erdélyi (székelyföldi) Fekete Vince *Hőkamera* című bravúros költeménye. Ebben a groteszk lírai látleletben a költő a tradícióvesztés (a nyomorúságos, bizarr elembertelenedés) szánalmas jelenségeit, az újabb lehangoló stádiumába süllyedő jelenkorra jellemző silány duhajkodások (pénzközpontú) álságait vagy a hagyomány torzult értékmaradványai között fulladozó lakodalom nyers-vulgáris életképeit festi föl, amikor a fiatalok arccal már nem a tengernek, hanem a magából kivetkőzve tivornyázó násznépnek ülnek ott párban a falusi kultúrházban, s amikor „minden fordítva van most ami fehér máskor / az fekete (…) ami sötét volt az világos ami világos az sötét". És: „forrongó pulzáló táncolók a parketten nehéz / ételek italok jó zsíros levesek disznó- marha- / és szárnyashúsok hideg- és melegsültek óriási / méretű töltött káposzták rokonok barátok / szomszédok ismerősök összetrombitált / összeverbuvált vendégsereg akik úgy esznek / zabálnak olyan kitartóan olyan megveszekedetten / olyan halálra szánt eltökéltséggel mintha ki akarnák / enni a vagyonukból az örömapát

14 „Tömören néhány utalással megidézi, felidézi Szilágyi Domokos költészetének különleges sokszínűségét. Jellemzéséről sorról sorra kimutatható, hogy kreatív asszimiláció eredménye. Szilágyi Domokos versei inventorként állnak mögötte, de önálló lelemények a megigéző szavak, nem csupán »átírásai« Szilágyi sorainak. Amit pedig a jellemzés súlyát növelni szándékozva tőle vesz, arra egyértelműen utal. (…) Jó érzékkel ragadta meg Szilágyi költészetének szabadság-játékát, fájdalmakat őrző, de játékba oldó s nem feloldó karakterét. Szilágyi Domokos titokban fájó holtsúlyos játékait Nagy László a belső tartás módozataként értékelte. (…) A költőileg kiteljesített, retorikailag, képi világában megemelt vers értéksiratás és mély keserűség foglalata, az értéktanúsítás kapott benne nagy hangsúlyt." GÖRÖMBEI András, Nagy László költészete, Bp., Magvető, 1992, 338, 341.

15 Mindezekről részletesen értekezik JÁNOSI Zoltán („De ott, Erdélyben nehogy meghasadjon a szívem": Nagy László erdélyi útjai, Hitel, 2005/7, 3–16.; Uő., Nagy László és az erdélyi irodalom, Magyar Napló, 2005/7, 9–18.), aki többek között leszögezi, hogy „Nagy László életműve nemcsak verses és prózai alkotások sorában vonta magába és átfogóbb szemléletköreibe az erdélyi kultúra több jelentős értékét, hanem hatott is arra. »Bartóki« alkatának nyomai ott vannak az utána jövő erdélyi nemzedékekben, különösen a második Forrás-nemzedék alkotóiban: Király László, Magyari Lajos, Farkas Árpád s a többiek költészetében is." Uő., „Szólítlak, hattyú": Válogatott írások Nagy László életművéről, Bp., Magyar Napló, 2006, 362–363.

az örömanyát (…) mert a tartozás az tartozás azt / vissza kell adni járják istentelenül belekékülve / mert le kell perkálni a pénzt a borítékokban (…) íme az est fénypontja az ajándékszedés következik (…) aztán a menyasszonytánc jön pénz a / tálcán (…) és elfogynak a / táncoltatók már csak az örömszülők maradnak a / jócskán berúgott kibomlott fehér inges apukák és a / könnyeikkel küszködő anyukák mímelnek valami / táncfélét (…) a hófehér selyem-tüll toalett eltűnik a közeli lakásban / számolják a begyűlt pénzt (…) aki csak a tartozást visszaadni jött / szedelőzködik mások berúgtak már a másfél / órás ajándékszedés alatt". A vers Tóth Erzsébet szerint is mintegy a Nagy László-mű „inverze, negatívja. Kíméletlen mai szem, megtépázott lélek tudósít a menyegző végtelen színpadiasságáról, üresség éről. Néha úgy érzem, Nagy László verse színesben íródott, a mai utódé fekete-fehérben".[16] Kitüntetett, korszakjelző szerepét többen is kiemelik.[17] – S aztán napjainkban még egy hasonlóan különleges alkotás született: Pál Sándor Attila egyenesen *Menyegző* címmel (2022) tette közzé transztextuálisan aktualizáló poémáját, amely ugyancsak sötét, deprimáló költői helyzetkép, egyfajta leleplező „szocio-fotó"-szerű diagnózis napjaink további kulturális-civilizatorikus hanyatlásáról, totálisan elértéktelenedő, kiüresedő lelkiállapotairól, érzelmi lesüllyedéséről, eltorzult konvencióiról, egy lakodalmon megmutatkozó elsilányosodás riasztó tüneteiről. A minden valódiságot megsemmisítő talmi, ordenáré pótszerek („szimulakrumok"), a műszempilláktól az átható élethazugságokig eluralkodó hamisítványok viszolyogtató tombolásáról. A bármilyen eszménynek még a visszfényét is nélkülöző végletes lealacsonyodásról[18]. „Itt álltok, arccal a mesterséges halastónak (…) szuszogó, sustorgó, párolgó, szagló és illatozó testek (…) rengeteg smink, a hajak bebodorítva, / zselé, vax, festék, tetovált szemöldökök ívei, műszempillák sövényei, / parfümfelhők, fojtogató töménységgel (…) öreg, kövér nők feszülő műanyag ruhákban (…) vihogó, röhögő hordák (…) forgás, pörgés, dobogás, visnyogás, / kurjantgatás, fröccsenő izzadság, nyál (…) sör, pálinka, foltok keletkeznek mindenütt (…) csattogó talpak a hideg kövön, / mint egy pornófilm testhangjai, / nyögések, vörösre tapsolt tenyerek, / szétbomló, zsírosra izzadt hajak, / csillámpor, hajlakk, pirosított ajkak, / lángoló arcok, dagadt barmok". Ami Nagy Lászlónál még „pokoli dáridó" (Kiss Ferenc szavával), Fekete Vincénél merő hipokrízis és eszement vergődés, az itt tovább folytatódó-fokozódó giccsparádé, haláltáncnak is ócska vonaglás. S e lejtmenet kíméletlen megjelenítése: mindőjüknél telibe találó kor- és kórkép.

*

Izgalmas poétikai sokrétűséget eredményez, ahogyan Szilágyi Domokos újavantgarde, neoexpresszionista – és gyakran deheroizáló – beszédmódja (és szi-

16 TÓTH Erzsébet, Ez volt tehát, Hitel, 2016/2, 57.

17 BORSODI L. László, A transzcendencia visszhangjai: Fekete Vince költészete, Székelyföld, 2016/11, 113–135; s a mű intertextuális vonatkozásait is alaposan taglaló verselemző értekezés: BARTHA György, Fekete Vince: Hőkamera, Székelyföld, 2016/11, 136–142. – Ld. még: Hőkamera: Közelítések Fekete Vince műveihez, szerk. BORSODI L. László, MELHARDT Gergő, Bp., Kolozsvár, Pesti Kalligram, Erdélyi Híradó, 2025; BORSODI L. László, Fekete Vince, Bp., MMA, 2025.

18 A vers „a világban tapasztalható erkölcsi romlást, a humánum leértékelődését tematizálja". GELLÉN-MIKLÓS Gábor, A Nagy László-i líramodell a kortárs magyar irodalom horizontján, Vár, 2025/6, 60.

porkázó nyelvjátékossága) magához vonzza és hasonítja a Nagy László-féle bajvívó indulatok felajzott, felcsigázott hangzatait.[19] Ahogyan ezeket a reminiszcenciákat és utalásokat átsajátítja, s önnön hanghordozásában rímelteti a rájuk rezonáló gondolati és verstani alakzatokban. Az egyik adys intonációt hevítő korai Nagy László-vers így korhol és háborog: „Ebek a magyarok, / ebek, ebek, ebek, / hűségtől ugatnak, / bajtól nyüszítenek. // Kócos komondorok, / nagy posza agarak, / pici pulik egymás / szívének ugranak. / Ha majd bundájukat / pörkölik istenek, / akkor meghuzódva / újra nyüszítenek" (*Ebek a magyarok*). Ugyanez a fájdalmas, kínkeserves (önemésztő-önostorozó) ambivalencia forrósodik föl Szilágyi Domokos kései – s mottóként Vörösmartyt és Petőfit idéző – *Magyarok*jában: „Bárgyú zsibbadatban, / másfélezer éve, míg vihar / zúgott körötte (tudniillik / a szellemé), ül bávatag; / igricei – míg múlton múlik / az idő – fölvonítanak / olykor"; „cigány egy nép, nem *tesz*, csak jajgat"; „Önkéntes gladiátorok: / egyik a másra acsarog / és támad újra, újra, újra, / s az öregisten hüvelykujja / lefelé bök – rajt, hejjehujja!" – Nagy László megrendítő képzetsűrítése – a „dúlt hiteknek kicsoda állít / káromkodásból katedrálist" (*Ki viszi át a Szerelmet*) szállóigéje – Szilágyi Domokosnál így visszhangzik: „káromlom az összes isteneket / – ennyi az enyém – rabbá-szabadultan" (*Rab*). Sokatmondó adalék, hogy éppen a drámaiság lényegéről valló – *Dráma és legenda* című 1939-es esszéjében – így határozza meg a lélek viharzásainak mibenlétét Németh László: „istenkáromlás az istentiszteletben, ez a dráma ingere Prométheusz és Szophoklész óta. S ez még inkább Shakespeare-nél. Itt szinte táncolnak már az oszlopok, s a szilaj emberháborgás hányja hullámait."[20] S klasszikus, korszakos versében így vall Illyés Gyula is – *Bartók* zenéjéről: „káromlással imádkozó, / oltárdöntéssel áldozó, / sebezve gyógyulást hozó, / jó meghallóit eleve / egy jobb világba emelő zene". Áprily Lajos egy Reményik Sándornak küldött levelében fűzi össze a kétirányú indulattartalmakat: „tanítottam és szerkesztettem, imádkoztam és káromkodtam".[21] Kiss Tamás Utassy Józsefnek címzett levelében írja: „Bizony, káromkodós emberek az Isten emberei."[22] Oláh János szerint: „Az Isten akkor van veled, / amikor megtámad a csönd. (…) Kárhozat ez, vagy irgalom" (*Elveszett motívum*). Döbrentei Kornélnál is vegyes a dacos düh és a magamegadó áhítat: „föltartott kezem égbedöfött fohász!" (*Meztelenül*). Aztán Nagy Gáspár is így emlékezik dunántúli szülőfalusi gyermekkorára: „káromkodó és imádságos szavak voltak az első »nyelvemlékeim«."[23] A hajdúsági Kertész László *Szerelmünk ez a föld* című poémájába szövi

19 A két életmű esztétikai, világképi természetének komparatív elemzéséhez ld. VINCZE Ferenc, Nyelvbe forduló garabonciások, avagy Nagy László és Szilágyi Domokos költészetének összehasonlítási lehetőségei = V. F., Hagyományok terhe, Miskolc, Felsőmagyarország, 2009, 62–67.

20 NÉMETH László, Dráma és legenda = N. L., Két nemzedék, Bp., Magvető és Szépirodalmi, 1970, 578–579. – De már vallomásos Szophoklész-tanulmányának 1932-es részletében is ezt rögzíti: „Szophoklésznél szertartás és líra egymást támogatják; istenfélelem és istenkáromlás egy dal két szólama." Uő., Európai utas, Bp., Magvető és Szépirodalmi, 1973, 27. – Vö. még Eklézsia-megkövetés című 1946-os drámájában Misztótfalusi Kis Miklós kifakadását: „Ki tudja itt, hogy mikor káromkodik, mikor imádkozik." Uő., Szerettem az igazságot, Bp., Magvető és Szépirodalmi, 1981, II, 242.

21 Rokon álmok álmodója: Áprily Lajos és Reményik Sándor levelezése 1920–1941, szerk. LIKTOR Katalin, Kolozsvár, Bp., Polis, Petőfi Irodalmi Múzeum, 2014, 174.

22 Utassy József hagyatékából, Stádium, 2016/2, 11.

23 NAGY Gáspár, Közelebb az életemhez, Szeged, Tiszatáj Könyvek, 2005, 277.

kesergését „sírásból és vigalomból, / káromlásból, hiszekegyből". A dunántúli Szigeti Lajos ezt kérdezi: „Művészember hangos fohásza / miért fullad káromkodásba?" (*A teremtés kényszere*). Az erdélyi Markó Béla így mondja: „Káromkodásig mormolok / imádságízű szavakat" (*A vétek is*). Farkas Wellmann Endre (szintén Erdélyből, Kányádi Sándor tiszteletére írott versében) kéri az Urat: „a káromkodáshoz adjon új erőt / s az imádkozáshoz adjon halk imát" (*Üdvözlet*). A nagykunsági Erdei-Szabó István esdeklő-himnikusan siratja élethalálharcát vívó nemzetét, ekképpen: „Ez az árva, világfordító nemzet, / aki szent királyokat és emberfőket nemzett (…) Most itt áll újabb roppant csapások / súlya alatt, / mint aki végleg magára maradt, / akinek már imája is káromkodásba torkoll" (*Van-e kiút, Istenem?*). A bihari Pataki Istvánnál: „héjjakarom vagy lágy pihe / s bennünk káromlás vagy Ige" (úgy kellene). A szatmári Oláh Andrásnál – Petőfire, Adyra, Nagy Lászlóra utalva: „dudva muhar és dúlt hitek / te átokverte kis sziget / káromlásból katedrális / Pusztaszertől Segesvárig" (*Ezredvégi ugar*). A Debrecenben élő Vitéz Ferenc önmegszólításában: „egyszer imádkoztál / máskor átkozódtál" (*Harmincegy – 51*). A kárpátaljai Nagy Zoltán Mihály versesregényének hőse (*Túl a fényeken*) így próbálja erősíteni borongó, önmagával, közösségével, sőt Istenével egyaránt perlekedő, s a mindet egyszerre korholó hitét: „pásztortalanul csámborogva / elsatnyul, kivész belőle / a létküzdelmekben évszázadok alatt / imádsággal vagy káromkodással, / de mindig hatalmas életösztönnel / megnyilvánuló / létakarat". S a székelyföldi Ferencz Imre szintén így riadozik *Csángók* című versében: „Uram a nyelvünk szétporlad szétesik / és még káromkodni sem fogunk tudni / a Te dicsőségedért!" Lászlóffy Csabánál pedig a megidézett nagyapa „makacsul káromló természetével / együtt istenhitét is visszanyomta a vén utazó- / láda nyikorgó hasfala mögé" (*Emberlövedékek elégiája*). És valóban, olykor „hőbb és igazabb imák" az „átkozó szavak" is, mint „az álszentek langyos könyörgése" – amint *Istenkáromlás* című védőiratának zárlatában (1917-ben, a „nagy háború" idején) már Babits Mihály leszögezte.[24] (Ugyanakkor *Fortissimo* című versremekében poétikusan is igazolva ezt.)

S megint Nagy Lászlóra rímelő ritmus-parafrázisként is olvasható Szilágyi Domokos kései költeménye, a *Megvert az Isten*: „Megvert az Isten / élettel. / Meg a szerelem: / élnem kell. / Meg a halál is: / félnem kell. / Megvert az Isten / élettel. // Meg a poézis / vallással (…) Föld alatt dől el, / nem másutt, / föld felett, füstben – / nincs már út". Jellegzetes Szilágyi Domokos-i létfilozófiai számvetés ez, a játékosság groteszk-rezignált iróniájával, a lét és nemlét, élet és halál, föld és ég dimenziói közötti kiúttalanság – választás nélküli determinációt és transzcendens választalanságot[25] egyszerre de-

24 BABITS Mihály, Istenkáromlás = B. M., Esszék, tanulmányok, Bp., Szépirodalmi, 1978, I, 471.

25 Vö. „Az ember, erőfeszítésének ezen a pontján az irracionálissal találja magát szemben. Érzi magában boldogság- és igazságvágyát. Hívó szavára a világ esztelen csöndje a válasz: ebből az ellentétből születik az abszurd." Albert CAMUS, Sziszüphosz mítosza, Bp., Magvető, 1990, 218. – Az ég és a föld közötti abszurd helyzet bonyolult ironikus reflexivitásáról, a kétségérzet, a parabázis, a regiszterkeverés természetéről ld. KOVÁCS Flóra, A választék kísértése: Szilágyi Domokos Megvert az Isten című kézirattöredékéről, Tiszatáj, 2015/3. (Diákmelléklet, 148, 1–7.) – Ld. még CS. GYÍMESI Éva, Álom és értelem: Szilágyi Domokos lírai létértelmezése, Bukarest, Kriterion, 1990.; SZAKOLCZAY Lajos, Szilágyi Domokos (1938–1976) = SZ. L., Erdélyi ősz, Bp., Napkút, 2006, 153–218.; POMOGÁTS Béla, Magyar irodalom Erdélyben (1968–1989), Csíkszereda, Pallas-Akadémia, 2010, V–VI, 193–200.;

monstráló – végszituációjáról. A kozmikus magány, magáramaradottság egzisztencialista mélységű sorsnyomorúságát az önirónia vibrálása, a játszi szellem könnyedsége, a lélek titkos energiája ellenpontozza: sőt bűvöli, stilizálja, énekli. Bizarr dallamossággal, amelynek ritmikus-ütemes menete szótagszám, rímképlet szerinti pontossággal megegyező formában játszik rá Nagy László bájosan naiv, gyermekien tiszta és egyidejűleg kérlelhetetlen emberi méltóságot sugárzó dalszerű fohászára, népies köszöntéses könyörgésére, az *Adjon az Isten*re: „Adjon az Isten / szerencsét, / szerelmet, forró / kemencét, / üres vékámba / gabonát, / árva kezembe / parolát". Még a versek első sorában szereplő Isten-képzet is részint analóg (amennyiben a befolyásolhatatlan abszolútum rendeléseinek öntörvényűségét, az emberlény kicsinységét jelzi) – s mégis mennyire két külön szuverén költői világot, világszemléletet tud felidézni. Az egyik (Nagy Lászlónál) a folklorisztikus, „pogány" életöröm – élethit és életkultusz –, egyfajta heroikus vitalizmus és magabízó moralitás hangulatát árasztja, a másik az abszurd kiszolgáltatottság szarkasztikus rémületét. Amely az iszonyat fanyar-gunyoros, önlefokozó és alulstilizáló önreflexióját József Attilá-s hangvétellel közvetíti; s ezt a kapcsolatot Kántor Lajos is nyomatékosítja a hetvenes évek Szilágyi-lírája kapcsán[26] („Fekszem, virrasztok / megverten. / Balekség díját / megnyertem. / Ostobaságét, / én, marha. / Lettem ilyen kész- / akarva. // Lettem, hát lettem, / nyöghetem"; „Lettem, hogy legyek / végtére / ország-világnak / cégére"; „Vagyok. És ez is / valami"; s ez tehát összevethető ezzel: „Éltem – és ebbe más is belehalt már" – József Attila: *Kész a leltár*).

*

Kiábrándulások, veszteségek, megcsalatások korában Nagy László személyes és művészi példája remélhetőleg még inkább helyzetmegvilágosító pozícióba kerülhet, a szólás, a cselekvés, az emberség hitelességét és tisztaságát együttesen mintázva. Hatalmas értékszomjúság találhat enyhítő és igazoló jelképre ebben az ihletett és ihlető, korszakmeghatározó és időtlen humanitásról tanúskodó költészet-, nemzet- és embertörténeti jelenségben. Csoóri Sándor szerint „ezen a szóra, hitre és emberi tisztességre kiéhezett földön elkezd növekedni azok száma, akik őt megérdemlik, s akiket ő is megérdemel."[27] Szemben azokkal, akik a hitványság torát ülik; mint Buda Ferenc vallomásos látomásában: „Örökségeden, a befelé határtalan Szabadság szikkadt kenyerén megosztozunk: maradjon elfogyhatatlan étkünk. Pirinyó morzsája is édesebb mindannál, amit a jóllakottak terített asztala kínál. / Dögvészes parton a terített asztal ott áll ma is. Dúl a vendégség körülötte. Minden kísértés pedig a Te kezed által megjelöltetett."[28]

Kényszerleszállás: Szilágyi Domokos emlékezete, szerk. PÉCSI Györgyi, Bp., Nap, 2005.

26 KÁNTOR Lajos, Ki vagy Te, Szilágyi Domokos? Bp., Balassi, 1996, 83.

27 CSOÓRI Sándor, Nagy László földi vonulása = Égi s földi virágzás tükre: Kortársak Nagy Lászlóról, szerk. BALOGH Ferencné, Veszprém, 1985 (Horizont Közművelődési Kiskönyvtár, 11), 160.

28 BUDA Ferenc, Az elmondhatatlan szavak = Égi s földi virágzás tükre, i. m., 62.

VIRÁG-HORVÁTH ERZSÉBET

Mítoszallúziók világai

Sinka István: Szigetek könyve
Szomorúságoknak szép beszélgetése Mumm mezején
(1972)

„Valahonnan jöttem,
valahova megyek."
(S. I. Pásztorének II. 102.)

1.

A *Szigetek könyve* a szerző 1951-1972 közti időszakban keletkezett műve.

Az élettörténetben rejlő léttörténeti szemlélet az „egzisztenciális útirajzba" foglalt tematikát az „ÉN"- és a közösségtörténet relációjaként jeleníti meg. Az alapkérdés az, hogy az „ÉN" milyen szerepet tölt be saját és közössége sorstörténetében; hogy elvágyódása, menekülése, útkeresése elvezet-e egy új „ÉN"-hez és önképhez; egy új haza- és világlélthez; a „visszatérés" mítoszához[1], a belső békéhez.

Feltételezzük, hogy a mitologikus költői szemlélet képes létteremtő szerepre; hogy a modernitás léthelyzetében megszólaló költő egy harmóniaelvű világ esélyteremtésének reményét bízta ránk.

Az *irodalmi mitologizálás* sajátos jelensége korunknak is; a lét krízisállapotára reflektáló, a változó világban változatlan értékeket kereső alternatív világokat kínál. A létezés alapkérdéseit szólaltatja meg, azt, hogy hogyan lehetne a létező világok ellentmondásait felszámolni, s egy humánelvű világot teremteni.[2] A Szigetek könyve küldetése az „Alúlsó Magyarország"[3] reménye; a közösségi és szubjektív létformák költői rekonstrukciója; a kollektív és individuális identifikáció újraalkotása.

Az értelmezés a „fordítás" egy fajtája, vallja Iser, W.[4] amely függ az értelmezés tárgyától; a tárgy és „áttétele" közti viszonyoktól s a szövegkörnyezettől is.

Mivel az értelmezés nem szünteti meg a tárgy (mű) és áttétele (értelmezés) közti viszonyrendszert, ezért az értelmezés „visszafordítás", „újraértelmezés" is, mely értelmezésrelációkhoz vezethet az alkotó s a befogadó részéről is. Nézetünk szerint az értelmezés olyan performansz, performatív rendszer és aktus, mely a szöveg által teremtett „saját szabályrendszer" követését igényli, azaz az önreflexió történeti létében jeleníti meg önmagát.

1 Eliade, M.: Az örök visszatérés mítosza Európa K. Bp. 1998.
2 - Frye, M.: Az ige hatalma Európa K. Bp. 1997.
- Eliade, M.: Képek és jelképek Mérleg, Európa K. Bp. 1907.
3 Sinka I. (1958)
4 Iser, W. Az értelmezés világa Bp. Gondolat K. ELTE Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék. 2004 148.

A mű sajátosságait e keretben szemléljük; melyben a *mítoszallúziók*[5] jelzőrendszereinek prioritását érvényesítjük.

2.

A cím- és műfajforma alkotói értelmezése mint sajátos jelzőrendszer, metanarratív szövegrészletben tűnik fel:

„Ez a vers nem lesz dal,
ám szürke beszéd se;
tedd a kettő közé
s vedd, ahogy akarod.
Ím, én elnevezem szép beszélgetésnek." (II. 232.)

A mű címe és műfajformája a köztes teória toposzára utaló leírás, mely a szépirodalmi s a kommunikáció köznyelvi jelhasználatának a szerepkörére egyaránt vonatkoztatható. E kettős szereptulajdonításra az irodalomtörténeti hagyomány is reflektált, amikor különböző műfajtípusokba sorolta a művet.[6] E tipizálás a műfajintegráció jelenségét is felveti; „világokat" összekötő szerepet kaphat, amikor pl. a krónikásének vagy az eposz „hangján" szólal meg:

„Ősz fejek meghajoljatok,
Éneklések induljatok,
óh micsoda pillanatok." (II. 231.)

A címben jelzett integrativitás műfajpolifóniát feltételez, melyet a „határátlépés" metaforikus jelzéseinek konnotációi mélyítenek el.

A cím elemei külön és összefüggéseikben is mitikus világokba illeszkedő szerepet jeleznek. A megkülönböztető „szép beszélgetés" egy értékelvű szituációra vonatkoztatható allúziószerepet tölthet be.

A „Mumm[7] mezeje" toposznév olyan egzisztenciális térforma mitikus relációja, ahol „minden" megtörténhet, ahol a „semmi" is kísérthet, amely a Szikfölddel azonosítható világot jelezhet.

A „Szigetek" a teremtett lét teremtett országa, a „szellem hazája" (II. 575.), a szellemi lét kivetülésének relációja.

Sinka István e posztumusz művét értékelve, kiemelik költészettörténeti váltását, azt, hogy a külső valóság ábrázolása után a belső valóság feltárására vállalkozik (Ignácz, 1969); hogy egy archaikus ősvilágot jelenít meg (Jánosi, 1994); apokaliptikus látomásaiban az ember örök küzdelméről, igazságkereséséről szól (Görömbei, 1977).

5 *allúzió* (allusio lat.): valamely közismert jelenségre, helyzetre utaló, vonatkozó célzás; egy teljesen ki nem fejtett gondolat, állítás, helyzet stb. felidézése, alkalmazása. In: Szörényi László – Szabó Zoltán: Kis magyar retorika. Bevezetés az irodalmi retorikába. Helikon Kiadó, 1997.
Mítoszallúzió: utalás, vonatkozás, célzás forrása valamely mítosz, mítoszrendszer, alkotói-teremtett mitikus szövegvilág, nézetrendszer, jelzőrendszer alkalmazása.

6 vö. emlékek önéletrajza (Ignácz, 1964); eposz (Székelyhidi, 1974); elbeszélő költemény (Pomogáts, 1981); magyar Kalevala (Pándi, 1985)

7 vö. Cassier, E.: Mitikus esztétika és teoretikus tér Vulgo 1-2. 1931/2000.

3.

A „szomorúságokról szóló szép beszélgetés" az „ÉN"- *s a közösségtörténet* párhuzamainak és korrelációs viszonyainak egymásba fonódó története, melynek egyetemessége mitikus relációkban, világalkotói szerepben teljesedik ki:

„… Kavargó élet ez maga:
halál és születés,
sírás és öröm,
és verejtékes
mivoltában is a múlt,
a drága, édes
alúlsó Magyarország." (II. 232.)

Az emberi lét valóságorientált és mitizált teljességében az „Alúlsó Magyarország", a „másik haza" képe merül fel: a múltba vetített s a múltból származtatott sorstörténetek világaival.

A „világutazó" útja sorsút; a Sinka költészet visszatérő toposza, életstratégiája; ugyanakkor a történelmi ember közös sorsképe is: „Csak lázas utasok vagyunk; … nincs hely, nincs mező, nincs út, hol árván futó ballangók ne lennénk."[8] Az „alúlsó" társadalom paraszt- és pásztorléte az egyetemes ember szimbolikus allúziójává (is) válik.

Az „ÉN" sorstörténete, létformái önreflexív, monológokban jelenik meg; míg a közösségtörténet népének történelmi „sorstalansága" „életrekeltett" látomásvilágokban, életképsorozatok idézeteiben, metszeteiben rögzülnek.

„Évek, évek milyen idősek!
Milyen vén mind és milyen drága!
Tükrök ők, bennük nézem magamat
s belőlük visszatükröződnek;
sírások, könnyek, ragyogások,
s én vagyok mind, ahogy éltem;
lelkemnek mind: egy-egy hasonmása." (II. 552.)

E beavató szólam a belső és a külső létformák közti viszonyrelációkról, a költői világlátás reprezentatív lenyomatairól; a szubjektum s az objektum rendszerei közti „*visszatükröződés*" szerepéről szól.

A „hasonmásfogalom" értelmezi a közösséghez és önmagához való viszonyát, az azonosság s a különbözőség közti öntudat vetületeit. Az „Alúlsó Magyarországot" teremtő „ÉN" a szigetlakók képzetét a „történelemnélküliek", a „hazátlanok", a „sorstalanok" világaiból alkotja meg; önmagát e világba vetíti; részesül létükben, s benne artikulálódik sorsuk, s ezáltal önvilága is: az „Alúlsó Magyarország", a „Szik-haza" képe, a „Tiszántúl Kalevalájának" képzete[9], a „Viharsarok"[10] világa.

8 Sinka István: Pásztorének. Kazinczy Irodalmi Társaság, 1935. Bp.

9 Sinka I. (1958)

10 vö. Féja Géza: Viharsarok, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1937.

A „Sziget" a költői s a közösségi lét színtere, mitikus realizációja; a valóságos lét „tükörképének visszatükröződése." Az „alúlsó" társadalmi rétegek átmeneti szállásheIye, melyet a kisbérlők, zsellérek, özvegyek, Istenkeresők, a magányosok; a valamikori paraszt- és pásztortársadalom típusai: az „aligélők" (II. 235.), a „napról-napra élők" (II. 238.), a „féljövendő népei" lakják (II. 238.): a „sós sivatag" „földi börtöne" (II. 238.) zárja élettereiket, létüket.

A paraszt- és pásztorkarakterek azonban mégis, mintha egy „népeposz" világaiból léptek volna elő: hősök és óriások, mítoszok-eposzok királyai. Az alkotó tapasztalati világaiból, saját élettörténetéből, a valóságreferenciát hangsúlyozó hőseit mitikus világokba emeli; a kettős referencia teszi hitelessé, egyszersmind halhatatlanná azt a világot, amelyből menekül, s amelyet újra élni vágy.

4.

Az *alkotó* múltból merített emlékképei újraértékelik az „ÉN" élet- és sorstörténet, az önépítés traumáit; individuális és kollektív stációit. Története a Szigetek létében folytatódó „vándorút"; újraéli, visszaéli önmagát, sorsát:

„Árulóim az emberek,
üldözőim a csillagok,
és a világ … a világ
utolsót ragyog." (II. 296.)

Ez a vesztes sorsa, aki önmaga keresésére indul, hogy hazát-otthont teremtsen közösségének és ezáltal önmagának is. A mitikus létformák sem oldják saját „sorstalanságát", mégis visszavezetik az „ÉN"-hőst az „alúllévők" társadalmába; talán visszatér az elbeszélő önmagához is; költői harcához, küldetésének folytatásához. A kettős referencia, a valószerű s a mitizált alapozza meg a mű szemléletformáit és regisztertípusait is.

Az „*ÉN*"- narrátor az égi s a földi princípium ősmítoszainak tradíciói szerint válik világok vándorává, aki a „szó" erejével, a „hírnök" küldetését vállalva kerül szembe az ellenséges világgal.

„Engem Szent-Mihály
küldött hírnöknek
bele a télbe,
s az emberek kiköptek
a havak hidegére:
keserű szavaim nem szerették.
Régi, égi heve
hajtott az angyalnak;
virágzó botjának alsó kis levele
voltam. Életemet ették
a magyar kínok,
mik utaimon elébem nyargaltak.
Dalok, bánatok és sírok
közé dobott törvénye ereje." (II. 436-437.)

A küzdelem motivációit irodalmi és történelmi allúziókkal és saját életsorsának igazságaival teremti meg.

„…Embernek még nem voltam ember,
Gyermeknek már nem voltam gyermek,
De szűröm ujjában ott volt velem
a történelem,
a magam sírása
s egy darab kenyér,
és egy könyv
a szabadságról elrongyolódva." (II. 379.)

A „magyar kínok" szubjektív és társadalmi okai az eposzi-mítoszi allúziókban válnak a hős erejévé[11], s teszik őt a nemzet sorstalanjainak a küldöttévé. A Petőfi-kötet a „haza és szabadság" interszemantikai üzenete; irodalmi allúziója; a Szigetek könyve alaptétele, melyet az önsors vizsgálatában, az emlékezéshez kötött visszaidézés szembesítésével krédójává tesz.

Az önképrelációk hősi-eposzi jellegének a mítoszival való összefonódása a mítoszalkotás és mítoszfosztás egyidejűségében, kettősségeiben szélsőséges önértékrelációkat jelez.

Az „ÉN" s a „MÁSIK"[12] viszony problematikájára utal akkor is, amikor a „hasonmás" relációt megalkotja. Az „ÉN" s a „hasonmás", mint a „másik" viszonyban, a jelentésrelációk a „tükör", a „tükröződés", „visszatükröződés" teóriája szerint a többszörös közvetítés, a valószerűtől való eltávolodás képzetét kelthetik. Az „én vagyok mind ahogy éltem, lelkemnek mind egy-egy hasonmása" állítás, a későbbi önnarráció, egy mentális folyamatsor kivetülésének is tekinthető, illetve világképi referenciát jelez.

Az egyéni létsors alakulástörténetének, a hősszerep a „visszatekintés" múltjának kommentárában az „ének szembesítésének" szituációit hívja elő:

„Igen, álom volt életem.
De szertefoszlott hamar…
Így lettem, amivé lettem:
szél ellen futó, a hold cselédje,
kinek annyi kis öröm is nagy öröm:
útjaira ha odacsillog
a múltnak egy-egy eltört cserépje…" (II. 460.)

A holdképpel összefonódó, a sors- és önképvariációkhoz kapcsolódó relációs viszony, a visszacsatolás rekurziója, mely szabályozó szerepet tölt be: a jövő megnyilvánulását a múlt történéseihez igazítja[13]; a hősmítosz megkérdőjeleződését, válságát tükrözheti.

11 Dumézil G.: Mítosz és eposz. Tanulmányok. Gondolat, Bp. 1986.

12 Buber, M. ÉN és TE. Európa Kiadó, Bp. 1999.

13 rekurzió: algoritmus szerint ismétlődő lépésekből álló műveletsorozat, ahol az eredmény további műveletek kiindulópontjaként visszatér. In: Bakos F. szerk. Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai Kiadó, Bp. 1973. 723.

A „hold cselédje" önképet a „holdjelentés konnotációi mint mitológiai allúziók határozzák meg az ÉN"t. A mitológiai változó, mint a változékonyság, a bizonytalanság attribútuma, az alárendelődés, a kiszolgáltatottság állapotára utaló szerepvonásokkal rendelkezik; a „holdféle lét" negatív mítoszvonásait erősíti. A metaforizáció jelentésvilágainak összetettségére, társadalmi hátterére is vonatkoztatható, a létviszonyok instabilitását érzékelteti.

Mivel az „ÉN" narratívumai regresszív jellegűek, a múltidőbeliség dominanciáit erősítik; ezért a „visszafordítás" teóriája szerint állandó időmetaforiként viselkednek: nemcsak negatív, hanem sorskompenzációs szerepet is betöltenek.

Az önértékelés reminiszcenciája relativizáló funkciót teljesít, de az önértékelés, a sorskritikával együtt, végső igazságok kimondására kényszerítik:

„Igen: itt a földön tónak vize kéklik;
Igen: földi tájon nagy folyók sietnek;
Igen: folyók között itt hazád egy ország;
Légy hozzá hű: a sors ostora hajt rajta végig.
Még jó, ha csak ostort kapsz. Bolond szívednek
az is annyira óriási – hisz hazád e föld,
Bölcsőd és temetőd – hogy megszépül tőle megcsufított orcád."
(II. 576.)

A szigethős himnusza, imája; hazáról és önmagáról szóló vallomás: sorstörténetének „mégis" igazsága. A Kölcsey-allúzió kapcsolja a nemzeti irodalmi tradíciókhoz; a küldetés- és énidentifikációhoz. A hazafogalom az „alúllévő" társadalmat mintha a nemzet egészével fonná össze; a „harc" toposzát mintha a megbékélés felé vezetné.

Az „ÉN"-ek egzisztenciaharca mégis folytatódik; dimenziókon átívelő meditációk, felismerések; többféle „végső igazság" kimondásához vezetik:

Óh, van álom és valóság.
Mind a kettő tükör. Egymásnak tükre.
…Egyik éned megtelik égi hanggal,
a másikat a föld foglalja le:
és megütközik e kettő,
és e kettő között megütközöl magaddal." (II. 461.)

Az „ének" sorsképeit álom és valóság; azaz az égi és a földi; a fikció s a valóság; a külső s a belső bipoláris dimenziók egzisztenciaharca határozza meg. Az álom, a képzelet világait s a valóság attribútumait a „tükrözéselmélet" szerint ítéli meg; a tükrözés tükröződése eltávolítja a képzetet a képzelőtől; a valóságot a valószerűtől; egymás relációiban érzékelhető már csak a tükrözött. Ez az imagináció világa? Vagy talán a bennünk és kívülünk létező világ a megismerhetetlen? Agnoszticizmusát továbbgondolva, eljutunk a „minden" viszonylagos létéhez; a modernitás kétségeinek, egzisztenciális válságának a traumatizált „valóságáig"?

A beteljesületlen küldetés kényszeríti (talán) a belátásra, hogy az irodalmi lét nyújthat csak vigaszt, és talán az olvasó számára is:

„Írtam nevető fiatalnak,
írtam síró öregnek,
és írtam, mert álmoknak voltam rabja,
meg hogy ne legyek boldogtalan,
mint a fa, mikor magára hagyja már a lombja." (II. 586.)

A falevél kezdőkép s a falomb zárlat az egyetemes folytonosság hite, illúziója felé mutat; egymáshoztartozásuk metaforikus/szinekdochikus képe. A „sorskör" teológiája érvényesülni látszik: az élet- és léttörténeti meditáció folyamata „teljes kört" ír le. (?)

A Szigethaza valóságreferenciái azonban halványulnak; a senki és a semmi földjévé válnak; csak a „szellem hazája" az a mitikus tér, mely a haza konnotatív létét igazolhatja; de a „szellemi létnek" nincs alternatívája sem a mitikus, sem a valóságos létben:

„Nem széle földnek, nem partja víznek:
táj ez, most szerzett ország,
határa mintha ketté vágják a levegőt
olyan, katonájának nem fizetnek;
belső nap süt benne, bánatukat ide hordják,
kiknek halhatatlanság a birtokuk,
és nem övék a föld." (II. 572.)

A mitizálás egzisztenciális terei a tükörviszonyok relációi; határátlépések a mitikus terekbe; a „semmi" birtoklása a „birtok"; a szigethős is a „nincshez" tartozó attribútummá válik. Mégis, a „nincsben" a Becsület és a Törvény (II. 572.) vezeti a hőst: „úgy kötöttem sorsomat én is/eme ország két nagy oszlopához,/s lettem, ami azok: Becsület és Törvény;" a szigethős sorsútjának, önkeresésének krédója, alapja és mércéje.

Az egzisztenciakeresés önképzárlatának is tekinthető az a narratívum, melyben nem énként, hanem személytelen kívülállóként szólal meg; az individuumtól való távolság tárgyilagos igazságértékét idézve:

„…egy csellengő valaki,
valami Sinka,
az udvar sarkában
ágyat vetett a tengericsuhában
magának és a holdat
bámulta. A tücskök
nem danoltak neki;
az ég felé fútt egy kis pipafüstöt;
kenyerét megette
szárazon, és a feje alá tette
a bakót. Rossz szűre az volt,
betakarózott… A puha
csuhában jó volt meghálnia,
ő jövevény volt, senki,
a por fia." (II. 317.)

A Sinka és a „senki" a kezdetet s a véghelyzetet „köti" össze, amit a „valami" s a „jövevény" jelentésszituációja differenciál; valójában a „por fia" lesz az a determináns, amely értelmezi a „Sinka" fogalmi jelentését, a „senki" konklúzióját.[14]

5.

Az *értelmezés*, szűkebb és tágabb értelemben is, antropológiai igény.[15] Értelmezéskor valami keletkezik, és ez a valami nem azonos sem a tárggyal, sem azzal a regiszterrel, amelyre áttettük a művet. Az „eredendő hiányt", mely motivációs impulzust vált ki, az alkotó és az olvasó is „visszapótolja" a műegészbe. Továbbá a rekurzióban, az előzőekben ismétlődő műveletsorok eredményeit tevékenységformák kiindulásának tekinti, így az állandó *visszacsatolás* a szövegben történő újabb folyamatokat és jelentésviszonyokat generál. Az értelmezés a „fordítás" sajátos formája, mely az értelmezőtől függő relációkat eredményezhet.

A *mítoszallúziók* és más mitizáló formák, ebben a folyamatsorban, a szöveg mélyrétegeit elérő-átható, a „*visszaértelmezés*" sajátos eljárásmódjának tekinthetők, melyek kohéziós jellegű értelmezésrelációkat hívnak elő.

A Sinka-mű az önmegértés, újraértés recepciója, az önszembesítés konfigurációja; a viszonyítás mércéje; az értékválasztás statútuma; antropológiai sajátossága.

A mítoszallúziók ebben a tematikai folyamatban szemléletformaként és motiváló regisztertípusként működnek, az önértés stratégiai-poétikai rendszerébe illeszkedve kettős hatást fejtenek ki: átformálják az összetevők szerepét, illetve új viszony- és jelentésrelációkat teremtenek vagy szüntetnek meg.

Az *emlékezésből, emlékből* nyert közléstípus a „visszafordítás" klasszikus, evidens formája; amikor a már meglévőt újraértelmezi, amely rárakódik az előző létezőre is. Az időmetaforika szerepe az, hogy e rekurziós műveleteket lehetővé tegye. E műveletek összefüggnek az idő- és térviszonyok „átfordító" *határtranszformáció*[16] szerepeivel, mellyel a Sinka-mű tér- és időszemléletének regresszív, múltba forduló és progresszív, jövőképet vizionalizáló transzformatív szerepei mutatkoznak meg. A határátlépés variabilitása, a mítoszallúziókban betöltött szerepe szerint, különböző típusjelenségeket, transzperszonalitást, transzformatív cselekvést, valamely dimenzióváltást eredményez; a mű alaptézisét alkotja meg: a belső jelentést külső referenciává transzformálja.

14 „sinka": sorstalanná vált, a valakiből a senkire degradálódó „mitikus" személy, akit a humán léttől fosztott meg sorsa.
l. In: Etimológiai szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete. Főszerkesztő Zaich Gábor. Tinta Könyvkiadó, Bp. 2021 (a sinkófál: „eltüntet, elsikkaszt szavakkal kapcsolatba hozható"); 769.

15 Iser, W.: Az értelmezés konfigurációi. In: Az értelmezés világai. Gondolat K. Bp. ELTE Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék. Bp. 2004.

16 vö. Cassier, E.: Mitikus esztétika és teoretikus tér. Vulgo 1-2, 1931/2000.
Lotman, J.: Szöveg a szövegben. Kultúra, szöveg, narráció. Orosz elmeszakértők tanulmányai. Szerkesztette Kovács Árpád V. Gilbert Edit. Janus Pannonius Egyetemi K. Pécs, 1994.
de Man, P.: A temporalitás retorikája In: Az irodalom elméletei. Jelenkor, Pécs, 1996.
Frye, M.: Az irodalom mitikus struktúrái, 1998. 7., Európa K. Bp. 1998.

A *mítoszallúziók*, mint a „*visszafordítás*" esztétikájának sajátos formái, a „visszafordítás mítoszaiként" különböző, a szemantikai térben kapott szerepeket teljesítenek (kudarcsorselemek; elégtétel képzete, önvád, kompenzáció, lét és nemlét relációi stb.)

Minden határváltás más dimenziós szövegként társul az elsődleges szöveghez, transzkulturális jellegű; ugyanakkor a valóság s a fikcióteremtés relációiban az imaginárius létforma- és jelentés artikulációit teremti meg.

A határátlépés rendszereivel, retorikai-szemantikai váltásaival új tematikai terek nyílnak, a mítoszképzés „katalizátor" szerepet tölt be.

A *motívum* formavilága a mítoszallúziók emblematikus retorikai és szemantikai eljárása; mely a világirodalomra is kiterjedő „archetípusként" mítoszokban, eposzokban; különböző irodalmi műfajokban, hiedelmekben, vallási rendszerekben stb. kimutatható irodalomelőtti szimbolikát jelöl és aktivizál.[17]

A Sinka-mű alapmotívumát az *utazásfogalom* polifóniája jellemzi: mint toposzegység, különböző fogalmi keretben azonosít; allúzióként kiemel, összefüggések integratív megjelenítője. A mítoszallúzió formái jelentésrétegeket mozgósítanak, igazolnak; az egzisztencia kiterjesztése vagy koncentrációja, a „hírnök-szerep" motivikus igazolása vagy kudarca jellemzi. Az allúziós mítoszalkotás az önmagán, közösségén túli szegmensekre történő kiterjesztésével együtt a hazasors s a világegyetem tematizációiban is jelen van.

Az út-sorsút, e Sinka műben is, a hős eredetének és küldetésének egyéni és közösségi sorsrelációiban kap kiemelt szerepet.

Az *időmotivika* az úttematika kontextusait, a létsors determinációit jelző szakaszokat és összefüggéseket a létezés és az elmúlás értelmében (is) tárgyiasítja. A Szikföld az otthon- és hazakeresés motívuma: az útonlevés relációinak átmenetiségét hangsúlyozza; a sorsbizonytalanság az út ok- és célrendszerének beteljesítését késlelteti, vagy lehetetlenné teszi.

A motívumallúziók (pl. út, utas, puszta, antropologikum, idő, tér stb.) érintkeznek azokkal a metaforikus jelzésekkel és szerepekkel, melyek a mitikus világlátás allúziórendszereinek kontextusvilágaiba, a határváltások transzkulturális létébe kerülnek.

A *határváltás* polifóniája a mítoszképzés poétikai eszköze; többirányú eljárása; dimenzióváltásai a „metafizikai" beszédmód reprezentációi, melyet ma már a különböző kultúrák közti párbeszéddel azonosítanak.[18]

A Sinka-művet a *palimnézis*, a vissza- és újraemlékezés formavilágai hatják át; poétikai jellemzőit a mitikus látásmód víziói felé sodorják.

A Szigetek könyve az „*ÉN*"*-hez* való eljutás individuális és kollektív útja; a mű alapmotívumának költői kiteljesedése. Az ÉN „útja" végül is, az egyéni léttől a közösségi lét mítoszáig; a közösségi létformák pusztulásával az egyetlen „ÉN" mítoszáig vezet.

17 vö. Cs. Gyimesi Éva: Teremtett világ. Pátria Könyvkiadó, 1992.
Kulcsár Szabó Ernő: Beszédmód és horizont. Formációk az irodalmi modernséghez. Argumentum Könyvkiadó, 1996.
Kulcsár Szabó Zoltán: A korszak retorikája. A korszak és századforduló mint értelmezési stratégia. Literatura, 1962.

18 vö. Iser, W.: Az értelmezés konfigurációi. Gondolat K. Bp. ELTE Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék Bp. 2004. 181.

Az önmegnevezések a sorsút egy-egy szakaszát jelzik, a „küldött-hírnöktől" az „árva", a „por fia", s végül a „senki" státusáig jut.

A jövő világát egy apokaliptikus vég utáni látomás jeleníti meg:

„Csak jönne a
világvége már,
ama nap,
mikor a hegyek összeomlanak,
és a hallgatag kövekből
egy új birodalom születik:
A szegényeké, ahol
mindenféle hatalomnak
elromlanak bilincsei:
a zsarnokokat az útfélre vetik,
ó, csak jönne már, szállna a vihar,
akár világvég, akár ítélet,
de lezárná ezt a korszakot." (II. 284-285.)

A „szegények új birodalma" a mindenféle zsarnoki hatalom megszűnését jelentené. A Szigethaza utópiáját a jövő utópiájával állítja szembe, ahol a történelmi egyenlőtlenséget talán az egyetemes egyenlőség utópiája számolná fel.

6.

A *mítoszallúziók*, *mitikus relációk* sajátos sinkai eljárásformák, struktúrák,[19] melyek a költői világ átformálásához, átlényegítéséhez vezetnek.

A Sinka-költészet mitologizáló jellegét kétirányú tendencia jellemzi: egyrészt egy archaikus típusú költői mitologizációban a közösségi lét, a paraszt- és pásztortársadalom retorizálását, a közösség s az „ÉN" viszonyrelációit mitizált és társadalomtörténeti kontextusban jeleníti meg.

A kollektív alapú mítoszallúziók, mítoszrelációk szakrális jellege a közösségi kultúrából eredeztethető példázatok, érvelések, magyarázatok, meditációk stb. allúziói; nagyrészt még a pogány mitológiák atavisztikus formáiból fakadnak; archetipikus jelenségeik visszautaló szerepet és rekurziós technikákat érvényesítenek (pl. a kozmoszrend világképi allúziói; a mítoszhős származásának sámán- és táltosmítoszai; bipoláris világrendek, a harc és küzdelem polifonikus formái stb.) Másrészt a keresztény kultúra bibliai tudáselemei; hagyományainak szellemisége és formavilágának perszonifikálása, antropológiai alkalmazása jellemzi.

A Kalevala-hatásnak, a naiv eposzhagyományok rekonstrukciós szemléletének kiemelt jelentőséget tulajdonítunk.[20] A „Tiszántúl Kalevájának" terve a „visszafordulás" sajátos kísérlete; az „alulsó" társadalmi létformák drámájának és saját sorstörténeté-

19 Frye, M. Az irodalom mitikus struktúrái, Európa K. Bp. 1998.

20 Elias Lönnrot: Kalevala (1835) Copyright Akkord Kiadó és Talentum Diákkönyvtár Sorozat, 1968. Felelős kiadó: Földes Tamás
vö. Dumézil, G.: Mítosz és eposz. Tanulmányok, Gondolat, Bp. 1986.

nek az „újraalkotása", mely egy népnek és hősének a küzdelmeit, az azonosságtudat kohézióját, a hazateremtés mítoszát, az „Alúlsó Magyarország" ideáját tematizálja.

A *modern* típusú, szubjektív alapú mitizáló tendenciákban a személyiségválságot megélő költő a küldetéses – képviseleti legitimáció válságának útkereső magatartását az „átmenetiség" létélményében éli meg. A közösségek erodációja fokozza a „magáramaradottság" egzisztenciális válságát, az „Egyedül mentem/nem volt velem/más, csak névtelen nevem" (II. 294.) tragédiáját jelzi. Az emberi méltóság és humán létmód rekonstrukciós kísérleteiben a dehumanizáció gyakorlatába ütközik; a „visszafordítás" mítoszai nem hoznak megújulást; csak az ön- és korkritikát; a beteljesületlen ars poeticát; az „égi" allúziókísérletek elmaradását.

A mitizált önszerepek után már csak a költői – tanítói – társadalmi küldetéstudat krédója üzen: „Tanítsd a sokaságot szeretni…" (II. 585.); s „Itt hagyom a földnek mi enyém volt, a reményt." (II. 586.)

A „Korán jöttem. Magam vagyok./Miért is nem jöttem holnap" (II. 552.) önértékelése és költészettörténeti helyzetképe a válasz arra a *felvetésre*, hogy a „visszatérés mítosza" s a „belső béke" léte elérhető-e. A „léthiány" valóságos és mitikus érzete világképét meghatározó tapasztalat, a plebejus nézőpont realizációja és válsága is.

Költészete, a Szigetek könyve, a „visszafordulás" értelmében is tradicionális; egyszersmind a modernitás tapasztalatának reményével és reménytelenségével egyszerre szólaltatja meg az archaikus világok hagyományait s a modernitás ellentmondásait; az „átmenetiség" létélményét és drámai világszemléletét.

* * *

Az értelmező s az értelmezett státusa, ebben az esetben is, kontaminációs helyzetbe sodródik. Ahogy értelmezünk, ahogy kifejezzük magunkat, magunk is értelmezetté válunk. Az értelmezés humán értéke az ön- és világalkotás, melyet azért teszünk, hogy megtudjuk, mit jelent „lenni és élni".[21]

21 Iser, W.: A fiktív s az imaginárius, Osiris K. Bp. 2001. 103-158.

Zilahy L. Ágnes

Írói véna

Zilahy Lajos ősi református papok és jogászok ivadékából származott, apja az utódját látta benne. És anyja, szegény, tán élete végéig sem bocsájtotta meg, hogy ilyen kalandos pályát választott a fia.

Első irodalmi jelentkezése: a máramarosszigeti líceum önképző körének elnöke volt, és versét 1906-ban kinyomtatták egy máramarosszigeti lapban. Nagy örömmel vitte haza az újságot megmutatni anyjának. Éppen akkor jött át a szomszédból anyja barátnője, aki mindjárt azzal kezdte, hogy nagyon zubog a gyomra, és gyorsan ki kell ugrania a budira. Anyja a biztonság kedvéért a fia kezében tartott újságot adta oda a barátnőjének. Első versének ez a példánya így esett áldozatul.

Tíz esztendővel később *Versek* (1916) című első könyvét vitte ajándékba anyjának.

Lelkendezve újságolta, milyen nagy esemény ez. Anyja sírva fakadt

– Anyám, nem kell ezért sírni – vigasztalta az idős asszonyt.

Mire az anyja könnyei mögül szipogva megszólalt:

– Nem a meghatottságtól sírok én, fiam, hanem azért, mert úgy látom, te sosem szerzed meg a doktorátust.

Tintacsöpp

(Zilahy Lajos írásása, a *Magyar Szó*
1966. október 23-i száma szerkesztett változata)

A húszas évek végén, amikor már a *Két fogoly* című regénye túl volt a tizedik kiadásán, egy vacsora alkalmával egy idősebb hölgy volt az asztalszomszédja, aki megkérdezte tőle:

– Hány évet töltött Toboloszkban?

– Sosem jártam Toboloszkba – felelte.

A hölgy hitetlenkedve csóválta a fejét, és sorolta érveit. Huszonkét évet éltek Toboloszkba, mert a férje bányamérnökként dolgozott ott. Ha azt állítja az író, hogy soha nem járt ott, honnan tudhatta, hogy a főutca milyen fával van burkolva, milyen hangja volt a húzós csengőnek a Licharov-patika ajtaján, és honnan tudhatta, hogy Krukov Igornak hívták a Laszkutjana szálloda kövér igazgatóját. Ők a Licharov patikával szemben laktak, és évekig törzsvendégek voltak a Luszkutjanában.

Az író egyszerű választ adott. A regényét 1925-ben a Hotel Berryben írta, Párizsban. A lakók nagy része menekült orosz arisztokrata, cári udvaronc vagy egyéb gazdag előkelőségek voltak, akik mint taxisofőrök vagy pincérek keresték a kenyerüket, de emberi méltóságukat a francia nyomorban is megőrizték. Tudták Zilahyról, hogy író, és a milliónyi magyar hadifogoly szibériai drámájáról írja regényét. Vacsora után a kis étteremben összetolták az asztalokat, papírlappal, ceruzával felfegyverkezve figyeltek. Az író volt a kérdező, és ők a válaszolók. Ahogy minden száműzetésben, az egy tájról valók egy utcából, egy hotelben verődtek össze, az ő orosz barátai is valamennyien

toboloszkiek voltak; többek között Toboloszk volt kormányzója, a hegyes szakállú, törékeny Volkonszkij herceggel az élen, akinél elegánsabb férfit nehezen lehetett elképzelni, bár ruhája néhol kopottas volt.

Zilahy számára adva volt a helyzet, hogy a regénye szálait Toboloszba vezesse. Szívesen válaszoltak minden kérdésére. Láthatólag jólesett nekik Toboloszk legkisebb részletére emlékezni, hol volt az ortodox templom… melyik volt a legismertebb szálloda és étterem… melyik utcában volt a patika… milyen volt az utca burkolata… és így tovább. Így jutott Toboloszk pontos adataihoz.

Anyja után Mihálynak keresztelték

Zilahy 1930-ban nősült, ekkor harminckilenc éves volt, feleségül vette a huszonkét éves Bárczy Piroskát, Budapest nagytekintélyű polgármesterének, Bárczy Istvánnak a lányát. Ez a házasság a későbbiekben – minden valószínűség szerint – közéleti szereplésében, újságírói, lapszerkesztői munkájában előnyére vált. Az uralkodói körökben Bárczy István veje „valakinek" számított, különösen olyan írói kvalitásokkal, mint amilyenekkel Zilahy rendelkezett.

Megismerkedésük hasonló körülmények között történt, mint ahogyan azt évekkel azelőtt a *Két fogoly* hőseiről írta az író. Zilahy a Duna-parton sétált és barátja kérdésére, hogy felmegy-e a Hubay-féle zene-teára, azt felelte, hogy nem szereti a zenét. Barátja mégis rábeszélte, ott mutatták be Piroskát Lajosnak. Piroska, az anyja cenzúrája miatt, a zene és a képzőművészet világa felé hajlott, így nem olvasta Zilahy írásait. Ezért aztán zavarban volt, hogy miről is beszéljen vele. Tudta azonban, hogy a Budapesten levő mindössze két skót terrier közül az egyik az övé, így megvolt a téma egyik szála.

Abban az időben alig volt olyan leány, akit, mint a *Két fogoly*ban a hősnőt, Mihálynak neveztek volna el. Lajosnak fogalma sem volt arról, hogy Piroskát az apja gyerekkora óta Mihálynak hívta.

Ebből később félreértések is származhattak. Például, Piroska az eljegyzésük alkalmával Lajosnak ajándékozott arany cigarettatálcába a saját kézírásával a következő ajánlást vésetett: „Ez is, Mihály is, a tied".

Mikor aztán a fiuk megszületett, Lajos a hollywoodi barátainak sürgönyileg, azaz táviratban így számolt be:

„Fiunk született, anyja után Mihálynak keresztelték."

Segített a Szent-Györgyi család

A következő év őszén súlyos tragédia érte a Zilahy családot. Mihály fiukat felvették a Harvard Egyetemre, és bekerült az intézet lövészegyletébe is, ám egy lövészgyakorlaton halálos balesetet szenvedett. Az író alkotóerejét fia halála egy időre megtörte.

A szomorú hír hallatán, a Szent-Györgyi család meghívta a zilált lelkiállapotú barátot a feleségével együtt egy teljes évre az otthonukba.

„…Amikor a fiamat elvesztettem… Ha a Szent-Györgyi család nincs, és nem áll mellém oly tiszteséggel és szeretettel, én már talán nem is élnék. Átsegítettek életem legnagyobb krízisén. Ilyen jószándékú, figyelmes családdal még soha nem találkoz-

tam. Akkor még élt Szent-Györgyi Albert barátom felesége és a lánya. Szent-Györgyi mindennap levitt magával a tengerre. Fürödtünk, napoztunk, és sokat beszélgettünk. A rák keletkezésének okai foglalkoztatták akkor, ezt az alattomos betegséget kutatta, amely aztán közvetlen a családjában végzett iszonyú rombolást…

„Száműzetésben"

Zilahy Lajos nem tudta kimenekíteni az összes vagyonát. Az állam rátette a kezét lakására, bútoraira, a szobi birtokát elkobozták. Magyarhonban kizárólag Szobon őrzi utcanév nevét, emlékét.

Zilahy Rhode Islandon tudott venni egy házat és New Yorkban egy kis bérházat a 82. utca 341. szám alatt. Itt csupán egy pici lakást tartott fent magának, a többit kiadta.

Idézet Zilahy Lajos Budai Tibornak (unokaöccse) írt leveléből (1956. október 8.):

„Fő gondom: hogyan tudok megszabadulni ettől az ócska, külvárosi háztól, melytől azt reméltem, hogy legalább fedelet nyújt, ehelyett most már harmadik éve eszi az idegeimet és utolsó dollárjaimat. Piroska vidéken (egy óra vonattal) egy szép Rockefeller kórházban dolgozik mint Medical Librarian, fizetése kevés, de teljes ellátás, és minden erőfeszítésem az, hogy én is oda, a közelébe kerülhessek. Amikor Zoli (unokatestvére) azt írja, hogy otthon, akármilyen szegénységben és megpróbáltatások után, együtt van a család – ennek az értékét csak mi tudjuk fölfogni. Piroskával néha úgy ülünk a vonaton, s olyan arccal nézünk ki az ablakon, mintha egyedül csak mi ketten laknánk egész Amerikában."

Egy amerikai kiadó megvette a még itthon elkezdett, és kint befejezett *Dukay-trilógiát*, melynek első és harmadik kötetét angolul írta, később magyarra fordította. Az itthon letiltott *Halálos tavasz*t bemutatták New Yorkban. A film premierjén jelen volt Zilahy Lajos és Jávor Pál is. Ők ketten gyakran találkoztak a Hudson-folyó partján, beszélgettek, felidézték a régi emlékeket.

Egy ilyen sétáról szomorúan tért haza Jávor.

– Mi történt – kérdezte aggódva a felesége.

– Tudod, mit mondott Lajos? Az író és a színész sánta kutya lesz, ha elveszti anyanyelvét – felelte.

Halász Péter újságíró 1966-ban látogatta meg az írót New Yorkban. Beszámolója természetesen nem jelent meg a magyar sajtóban:

„Az író szerény kis lakásban él, szobája falán csak két dísz volt: egy közös fénykép Illyés Gyulával és Déry Tiborral, meg egy másik fotó, amin halott fia, Mihály volt látható."

Zilahy panaszáradata:

„Írták nekem, hogy bontják a Blaha Lujza téren a Nemzetit. Olyan, mintha engem bontanának… Húsz darabomat játszották ott. Tudod, hogy még mindig igazgatósági tagja vagyok az Akadémiának? Azt tudod, mit ír rólam az Akadémia kiadásában meg-

jelent lexikon? Tizenöt sort. Néhány művet megemlít. És a végén: *Jelenleg Amerikában él, ahol Magyar Népköztársaság ellen fejt ki ellenséges tevékenységet*. Azt hiszed, nem fáj? De igen. Fájnak a támadások, itt is, ott is."

Az írót a hatvanas évektől foglalkoztatta a hazatérés gondolata, főleg hazája szomszédságában, amikor már Újvidéken alkotott… Majd nyolcvanéves korában elhatározza, hogy hazaköltözik.

Romló egészségügyi állapota nem tette lehetővé a vágyálma beteljesülését.

Kívánságára hamvai az óhaza földjében nyugodnak.

Fotó: Mórotz Krisztina

SZILÁNKOK

MIHÁLYI MOLNÁR LÁSZLÓ

A prígyelek

Csak így nevezték őket, és volt ebben valami lenéző lesajnálás, elidegenítő távolságtartás, de szánalom és együttérzés is, mert ahogyan és amikor bekerültek a faluba, amilyen rideg szemekkel fogadták őket, nem is köszöntek nekik, legyenek meg, ahogy tudnak, hiszen miattuk vitték el a rokont, szomszédot, a jó gazdákat a csehek, ezek meg csak úgy jönnek, beülni a máséba, a készbe, alig van mit lerakni a katonai teherautóról, ami a vasúttól hozta idáig őket, ki tudja, honnan jöttek, és bevonulnak a legnagyobb portákra, a felszerelt csűrben vetőgép, szecskavágó, azt sem tudják mire való, kecskét meg kutyát hoztak magukkal, és kevés cókmókot, hát ezt a prígyelt kapták, vagyis a papíron a „kiutalás" szó így szerepel, hivatalos, államnyelven, de más nyelven nem is szabad hangosan szólni, aki magyar akart maradni, azt elvitték Csehországba, vagy utána „lakosságcserére", a többi meg beíratkozott szlováknak, mert megmondta a komiszár, de sokan csak lószárnak nevezték, némi ékezethibával, szóval a pisztolyos kirendelt komiszár megmondta, hogy aki nem íratkozik be szlováknak, azt elviszik, akár a lágerbe is, mint a zsidókat, de azoknak legalább nem tiltották meg, hogy zsidóul beszéljenek, de most már majd csak szlovákul lehet (vagy csehül, ha ott szolgált, mint katona, és megtanult valamit), mert ez már nem hortista fasizmus, hanem demokrácia, így a reszlovakizáció a demokrácia alapja, ami annyit jelent az ő szótárukban, hogy a valamikor „elmagyarosodott ősszlovákok" leszármazottai mostantól újra visszaszlovákosodnak, a prígyelek majd segítenek, mert ő azok, akik a hosszú magyarországi száműzetésből, hála a jóságos csehszlovák államnak, visszatérhetnek őseik földjére, amit az állam házzal, portával és földdel jutalmaz, és ők lesznek, akik majd megtanítják beszélni meg viselkedni az elfajzott falusiakat, akik szlovák létükre, mert mostantól már azok, bár még nem tudnak szlovákul, ezen a nagy világnyelven, mert ez lesz itt a jövő, csak hát szegény prígyelek se gazdálkodni nem tudnak, se rendesen szlovákul, mármint úgy, ahogy a szlovák könyvekben van, mert amit beszélnek, az vagy a csehhez, vagy a lengyelhez, vagy az oroszhoz hasonlít, mert ott a magyarországi száműzetésben ők tótok voltak, vagy tirpákok, vagy még ki tudja minek nevezték magukat, és úgy beszéltek, ahogy az anyjuktól tanulták, nem könyvekből, mert ők, vagyis elődeik még akkor költöztek oda vagy kétszáz éve, amikor a törökök hazatakarodtak, és csak a nagy lepusztított világot hagyták maguk után, ott kaptak akkor ingyen földet, telket, mentek tömegével, mások meg a hegyek közt, a Mátrában szénégetők, pásztorok vagy favágók voltak, és csak tótul tudtak, de nem rég hangszórós autók érkeztek hozzájuk, és megmondták nekik, hogy aki akar egy jó nagy portát, földet meg sok jószágot, az jelentkezzék, ingyen megkapja, ha szlovák, így aztán megtudták, hogy ők nem tótok, hanem szlovákok lennének, ami ugyanaz, csak nem mindenben egyezik az ő beszédük meg az újságé, amit osztogatnak, de nem is sokat gondolkoztak, nem mondták meg nekik,

hogy honnan lesz az az ingyen, gondolták, hogy építenek nekik újat Cseszkóban, és akinek semmije sem volt, az mindjárt aláírta, bár olyan is jött, aki nem is falubéli, nem is tót, csak valami gondja volt a hatósággal, vagy a háború alatt nem jól viselkedett a zsidókkal, és most baja lehet belőle, kapott az alkalmon, hogy új életet kezdhet valahol messze, hiszen fiatalon nem is tudta, hogy mit csinál, csak ment a többivel, mert akkor az volt a menő, most prígyel lett ő is, persze amikor átjöttek a határon, nem tudott meg sem mukkanni, de nem baj, fő hogy beíratkozott szlováknak, akiért kiebrudalhatnak egy magyart az országból, mert így szólt az egyezség, hogy ahány szlovák jelentkezik áttelepülésre, annyi magyart visznek el („jelölnek ki elvitelre") innen, bár úgy hallották, hogy a magyarok is önként jelentkeztek elmenetelre, mert ez így demokratikus meg nagyon emberséges, hogy ki lehet cserélni, vagy lecserélni, mint a sérült lovat a szekér előtt, ha lesántul, hát ilyen sánták voltak a magyarok ebben az időben, hogy a gazda legszívesebben lelőtte volna valamennyi sérültet, de nem kapott rá engedélyt, bár ugyanígy vitették el ezek a zsidókat is negyvenkettőben, még fizettek is értük elszállítási költséget, ötszáz birodalmi márkát, de arról már nem szabad beszélni, mert az újság azt írja, hogy olyan nem is volt, mert a cseszkó az győztes hatalom lett, de prígyel van, most azzal kell foglalkozni, hogy miként is, mert csupa evangélikus jött, az meg ki tudja milyen fajta nép, ez a falu katolikus, evangélikust eddig nem ismertek, hát nem elég, hogy tótok, még templomba sem járnak, kocsma pedig nincs, így az első követelésük, ami létre is jött, hogy legyen kocsma a faluban, eddig nem kellett, főzött mindenki magának tisztát otthon, rendes szilvát, bort itt nem isznak, csak savanyú szőlő terem meg, sört meg csak a városban, mert attól város a város, hogy ott sört mérnek, de ha valamit megünnepeltek, áthívták a rokont, szomszédot, nem kellett hozzá kocsmáros, de most már ez a primitív magyar szokás is meg fog szűnni, a modern kor alapkövetelménye a kocsma, lett is, csak a prígyelek ülnek benne, onnan kóválygognak haza esténként, mert ha inni kezdenek, abba nem hagyják, amíg el nem homályosodik előttük a világ, meg hát nem is érzik itt jól magukat, hogyne innának, pedig mindent megkaptak, amire egy mesebeli pásztorgyerek vágyakozhat, de sem a földet, sem az időjárást nem ismerik még itt, meg nem ilyen gazdasághoz szoktak, fát azt tudnak vágni rendesen, fogy is az erdő, amit kaptak, döntik a fákat halomra, lesz tüzelő télire, legalább ennyi, néha összejárnak, egymás közt susmukolnak, ki tudja, miről, de az asszonyok szeme szomorú, nem tudnak pletykálkodni a helyiekkel, nem is állnak velük szóba a szomszédok, betolakodtatok ide, legyetek meg magatoknak, szól át a szomszéd a harmadik szomszédnak ezekről, nem is gondolkodva, hogy ezek sem így képzelték el, nekik nem ezt ígérték, ők csak önként kivándoroltak, mint más Amerikába, nekik ez az ígéret földje jutott, a prígyelélet, és már vissza sem mehetnek, határzár van, és a komiszár szerint nemzeti kötelességük a falu élén példát mutatva a nagy szláv ország alapjait kell erősíteniük, de a kocsmában még nem jöttek rá, akármennyi pálinkát is vedeltek, hogy ez miként lehetséges, csak a gyerekeket nem érdeklik ezek a dolgok, hamar otthonra találtak, birtokba vették a bejárhatót, játszanak, kóborolnak, és már fociznak is a bikaréten a helyiekkel, persze külön csapata van a régi falusiaknak, abban a prígyel gyerek nem játszhat, egymás ellen igen, de valamit azért otthon is odasúgnak a gyerekeknek, hogy ne keveredjenek el a betolakodókkal, ne vigyék túlzásba a barátkozást, be ne hív-

ják akármelyiket is a házba, az nem kap zsíros kenyeret, és a lányoknak messze el kell kerülniük a prígyel suhancokat, így hát azok kezdenek el magyarul tanulni, pedig az iskolába, ahová messziről küldtek egy tanítót, csak szlovákul kell és szabad beszélni, igyekezett is a „pán ucsityely" nagy dérrel-durral a fejükbe verni valamit, de csak a prígyelcsemetékkel értett szót, hamar elment a kedve, utána ő is, azt mondták, behívták katonának, helyette jött egy tanítónő, aki a helyiek szerint kuplerájjá tette a tanítói lakást, a legények ott frissítették biológiai ismereteiket, szóval az oktatási intézmény szlovák nemzeti fejlesztési programja megfeneklett (vagy talán éppen kibontakozott?), így a tanítónő is elég jól megtanult magyarul, s ha ezt a Tótanyácska intézmény harcos vezetői megtudták volna… de nem tudták meg, mert amikor tanfelügyeleti látogatás érkezett, talán nem véletlenül, megszaporodtak a prígyelekkel a feljelentők is, ami azelőtt nem volt, ám a fiatal nemzeti szellemű tanfelügyelőt a célszemély meggyőzte módszere helyességéről, miután ügyesen hazaküldte a gyerekeket, és behívta kávézni a tanítói lakásba az ifjú titánt, aki ragyogó arccal tért vissza állomáshelyére, a járási hivatalba, kiváló jelentéssel nyugtázva az állapotokat, amelyek ezek után sem változtak, bár a prígyel gyerekek valamit meg is értettek abból, amit a hölgyike beszélt az iskolában, míg a falubéli gyerekek, már mint az őslakosok, leginkább otthon maradtak, segítettek a háztájiban, a szüleik is ezt látták célszerűbbnek, itt legalább valóban megtanulnak valamit, és az a kis k… sem rontja meg erkölcseiket, amiként az állambácsi ezt jogosan elvárná ettől a felszámolandó nem prígyel népcsoporttól, vagyis akit nem vittek el és nem íratkozott fel szlováknak, az csak évek múlva kapta meg a jogait a kommunistáktól, mert azok rendezték vissza, no nem a földeket meg a házakat, hanem azt, hogy már bárki megszólalhat nyilvánosan is magyarul, lett magyar tanító, aki csak csóválta a fejét, hogy mit is kezdjen a kilenc meg tízévesekkel, akik még nem tanultak meg írni, de az ország himnuszát már énekelték, „gedomómúj, gedomómúj", meg „nattatróca…", és mindenki választhat, vállalhat munkát, katonának is behívhatják, hogy megvédjék ezt a jó demokratikus államot, nagy lett akkor az öröm, néhány család visszajött Csehországból, pedig ott volt ám üres porta a három millió német után, de nem tudták megszokni, hazahúzott a szívük, hazajöttek, bár a portájukra fel sem mehettek, a házukat már elfoglalták az idegenek, beköltöztek valamelyik rokonhoz, vagy elmentek a városba, bérlakásba, mert a gyári segédmunkásoknak is kiadták olcsón, azt a házat is valamelyik magyar iparostól vették el, akit Magyarországra deportáltak, azokat vissza már nem engedték, csehből haza lehetett, sokan mégis maradtak, jól fizető állásokból válogattak, benősültek, csehek lettek, már csak a síremléken írják le úgy a nevüket, ahogyan szüleik, elődeik használták, valahol egész parcella magyar temető emlékeztet valami érthetetlen kiutalásra, ami ide kiméretett a háborús bűnösökre, mert a törvény szerint, aki magyar vagy német, az attól a naptól háborús bűnös, aki ellen bármi megtehető … meg is tették, megadták a módját, de arról nem szabad beszélni, csak a zsidókról, azokat is elvitték, csak azért, mert zsidók…

… ám változnak az idők, az árnyék is fordul, és estére ellenkező irányba mutat… nem oly rég találkoztam az egyik prígyel leszármazottal, örömmel mondta el, hogy ő, akinek anyai nagyszülei még tótok voltak, prígyelként kerültek a faluba, ám tót

édesanyját egy helyi legény vette feleségül, nem a kormányprogramhoz, hanem a helyi szokásokhoz igazodott, az unokája is magyar iskolába jár, ám ami szomorú, hogy a régi falubéli őslakos társai közül már alig akad, aki az unokájával magyarul beszélne, egyetlen örökségüket, az elhagyott portát sem becsülik, ott romosodnak, vagy eladják aprópénzért akárkinek … nem kell már rendelet, dekrétum, komiszár, nincs lélek, ami megtarthatná az eget, magyar pap sincs, aki vasárnap elmondhatná az apák és anyák tiszteletének parancsát… a házfalakat pedig bedönti az idő… de a temetőt szép rendben tartják, arra még van keret.

Fotó: Mórotz Krisztina

BÉRES KLÁRA

FAZEKAS ISTVÁN MÉLTATÁSA

Bethlen Gábor Alapítvány díjátadó ünnepsége
Pesti Vármegyeháza díszterme – 2025. november 15.

Fazekas István költő, drámaíró vehette át a Teleki Pál-érdemérmet Dr. Béres Józseftől

A Bethlen Gábor Alapítvány minden esztendőben olyan személyek előtt tiszteleg, akik a magyar nemzet szellemi megerősítésében, a hit, a tudomány, a kultúra szolgálatában kimagasló életművet hoztak létre. Olyanok előtt, akik szavaikkal és tetteikkel példát állítanak embertársaik előtt, és megerősítenek mindannyiunkat abban, hogy a jövőnk a lélek erejében rejlik. Fazekas István személyében ma egy ilyen ember előtt hajtunk fejet.

Fazekas István Jókai-díjas és Váci Mihály-díjas költő, író, műfordító, jogász, a héber, a görög, a latin nyelv tanára, újságszerkesztő, riporter, teológus, református lelkész. Azaz, a szó legszorosabb, klasszikus értelmében vett polihisztor. De még jobban illik rá, hogy küldetéses ember. Küldetéses, aki nemcsak hatalmas tehetséget kapott a Gondviselőtől, hanem azzal akként bánik, ahogy azt a Teremtő elvárja. Azaz, a szorgalommal megszerzett tudását kitartással, eltökélten, igaz emberként kamatoztatja mások szolgálatában, miközben életének minden pillanatában a Jóisten felé tekint.

Jogi diplomáját 1991-ben szerezte, dolgozott ügyészként, majd ügyvédként. Éveken át szerkesztette Pozsgay Imrével a *Stádium Társadalmi és Kulturális Hírlap*ot, melyet – érzékelve a magyar társadalom súlyos megosztottságát – a szellemi összefogás érdekében hoztak létre. 2016-ban teológus diplomát szerzett. 2019-ben teológiából doktorált. 2016–22 között a Selye János Egyetem Református Teológiai Karán héber, görög és latin nyelveket tanított. Emellett sokféle tudományos munkát végez, alapvetően a zsoltárok kutatásával és zsoltárfordítással foglalkozik, valamint a görög tragédiaköltészet sajátosságait és eredetét vizsgálja. Tagja a Doktorok Kollégiumának. A modellváltáskor egy évig a Színművészeti Egyetemen docensként a dramaturgszak szakfelelőse volt, dráma- és színháztörténetet, valamint gyakorlati dramaturgiát tanított a diákoknak.

2022-től a budapesti Erdélyi Gyülekezet vezető lelkésze. A hitélet vezetése és szervezése mellett jelentős menekültmissziós munkát végez. A Reménység Szigetén több mint 400 ukrán menekültnek adtak szállást, nemzetközi konferenciák, Kárpát-medencei táborok szervezője, kárpátaljai testvérgyülekezetek, erdélyi óvodák, iskolák, idősotthonok támogatója.

Felesége református lelkész, munkatársa az Erdélyi Gyülekezetben, öt gyermeke, két unokája van.

Fazekas István sokoldalú, színes és felelősségteljes munkásságában kiemelkedik rendkívüli írói tehetsége. Eddig 28 könyve jelent meg: verseskötetek, színdarabok, esszék, tanulmányok, műfordítások, interjúk. 12 történelmi, társadalmi kérdésekkel is foglalkozó drámájából 8 került színpadra. A reformáció idejét felidéző hangjátékát 5 rádiócsatorna adta le, négy hangoskönyve készült el. Két színpadi adaptációt készített, színpadra írta Herczeg Ferencnek a három alkalommal Nobel-díjra jelölt kisregényét, *Az élet kapuját,* és Szabó Dezsőnek a *Feltámadás Makucsán* című elbeszélését.

A közelmúltban társforgatókönyvírója volt a nagysikerű, több díjat elnyert *Bartók nyomában* című dramatizált dokumentumfilmnek.

Jómagam akkor kerültem Fazekas Istvánnal személyes kapcsolatba, amikor egy Béres József életéről szóló pályázatunk egyik nyertese lett. Mint később kiderült, pedagógus édesapja révén, még gyermekkorából ismerte a nagyhírű kutatót, akinek igazságkeresése nagy hatással volt rá. Később 2 színpadi műve is született, melyet a tudós személye inspirált. 2015-ben *A megvádolt*, 2023-ban a *Gyógyítók* című dráma.

Nem véletlenül születtek ezek a művek. Fazekas Istvánt a költőt, az írót, a drámaírót az élet mélységei izgatják, bajaink gyújtópontjátját vizsgálja, melyekből felszínre hoz, elénk tár valami mérhetetlenül aktuálisat, azzal szembesít, ami valóban a lényeg. A dráma nemcsak történelmi rekonstrukció, hanem morális példázat is, az ember örök küzdelmét jeleníti meg, a hitet az igaz ügyben, a reményt a megváltásban, s a rendíthetetlen bizalmat, amely a legnagyobb sötétségben is fényt gyújt. „Akit hívogat a fény, az a homály mögé akar látni" – hangzik a Gyógyítókban Béres József hitvallása, mely egyben Fazekas sajátja is, akinek egész pályájára jellemző a szellem, a világosság keresése.

„A történelemnek vannak pillanatai, amikor tiszta megfogalmazásuk csak a drámába sűrítés által lehetséges" – vallja az író, akinek írói nagyságát jól jelzi, hogy Béres József sorsán át a puha diktatúra természetrajzát is képes volt megragadni, a kádári időket, a gulyáskommunizmust, azt az időszakot, amikor a hajlíthatatlan kutatónak esélye lehetett a diadalra. Ám ez a diadal mégis a hős karakteréből fakad föl. Fazekas Bérese ugyan lelkiismeretében a görög hősökhöz hasonlítható, ám természetrajza szerint a magyar népmesék legkisebb fiúja, a „jó tett helyébe jót várj" tisztességű és bizakodású meg nem alkuvó. Amilyen valójában Béres József volt. Mi a titka ennek a korrekt emberábrázolásnak? A karakter pontos megismerése. Mi segítette a drámaírót ebben? A drámai konfliktusra való rátalálás. Mi volt ehhez az iránytűje? A görög tragédiaköltészet.

Fazekas István a homály mögé akar látni. Világosságot akar a lelkekben. Világosságot, melynek végső forrása a Teremtő. Van egy verse, amit ezekkel a sorokkal zár:

„Ki a dalhoz szegődött el, / annak az Isten is ének. / Így vagyok én Veled, Uram. / Verset írok: írlak Téged." Tudja, hogy a művészet a Teremtőtől ered, s minden igaz műalkotás a Teremtőre mutat.

Fazekas István művészetének mélyén egy csendes, mégis rendíthetetlen belső emberi tartás húzódik meg. Legyen szó versről, drámáról vagy teológiai elmélkedésről, minden sora egy irányt jelöl: az ember felelősségét a Teremtő és a közösség előtt.

Hadd tegyek még említést egy másik csúcsművéről, mely világosan mutatja, hogyan tud Fazekas István klasszikus formákhoz nyúlni – bibliai motívumokhoz, drámai krízisekhez –, s mégis frissen élő kérdésekkel szólni hozzánk. A *Pilátus éjszakája*, egy kis kamaradarab, egy egyfelvonásos történelmi dráma, mely visszavezeti a nézőt egy olyan helyzetbe, melyben a Jézus perét vizsgáló Poncius Pilátus súlyos lelki és erkölcsi dilemmával néz farkasszemet. Pilátus felismeri Jézus ártatlanságát, ám mert zsarolható, egy politikai korrupció áldozata lesz, s bíróként abba a helyzetbe kerül, hogy a lelkiismeretével ellentétes döntést kénytelen hozni. A darab azt vizsgálja, hogy mi az ára annak, ha elgyávulunk az igazságtól, és engedünk a törvénytelen hatalomnak.

Most, amikor Teleki Pál Érdemérmet nyújtunk át Fazekas Istvánnak, akkor azt az emlékezést, felelősséget, bátorságot ünnepeljük, amely Fazekas István költő, drámaíró, műfordító egész alkotói pályájára jellemző. Írásainak tisztaságáról és gondolati tisztességéről ma sem mondhatunk mást, mint amit első verseskötetének, a *Harangok és kereplők*nek a megjelenésekor Serfőző Simon így fogalmazott meg: *„Fazekas István a „megfáradt szívek földjéről" Váci Mihály, Ratkó József nyomdokait követve jön a keleti végek felől. Azok szavával a verseiben, akiké a nehéz élet, a nehéz sors, a mindennapi küzdelem. Oly tiszta, egyszerű ez a líra, mint a népdal, a virágének. Olyan áttetsző, mint a források vize. Nincs semmi mesterkéltség, csináltság benne. A fiatalság hite, szenvedélye fűti mindenik sorát, s röpíti csillagok magasába ezeket az énekeket.*"

Minden kitűntetés arra hivatott, hogy kijelölje azon embereket, akikre szabad és kell is figyelnünk. Fazekas István eligazító példája annak, hogy mit jelent valódi művésznek lenni ma: nem kis örömök vagy szépségek után loholni, hanem a sebekre, a fájdalmas múlt darabjaira, az igazságtalanságokra is rátekinteni, s felmutatni bennük az emberi lélek erejét. Fazekas István tudja azt is, hogy a törvény önmagában nem elég, ha nem a szeretet vezérli, ha nem erkölcsi célokat szolgál.

Kívánom, hogy ez a díj ne csupán elismerés legyen a számára, hanem ösztönzés, hogy tovább írjon, további drámai párbeszédeket kezdjen. Fazekas István *A megvádolt* megjelenésekor ezt írta könyvének borítójára: *„Béres József sorsában nem az a legmegrázóbb, hogy az igaz és elnyomott ügyért szembeszáll a hamis vádlókat és hamis tanúkat ellene uszító romlott erőkkel. A valódi földindulást az okozza, hogy felismeri: az igazság a szeretet szinonimája. Ennek a felismerésnek eredtem én a nyomába.*"

Kívánom, hogy mozgósítsanak a művei mindannyiunkat erre!

PÓSA ZOLTÁN

NYOLCVAN ÉVES SZONDI GYÖRGY, A MAGYAR ÉS A BOLGÁR IRODALOM HÍDEMBERE

Derű-díjat kapott az ünnepelt Szondi György[1]

1 Toót Holló Tamás közleménye: Csatasorba álltak Szondi apródjai: tisztelői az egyszeri alkalommal, célzottan a díjazottnak szánt és kitalált Derű-díjon kívül a Megérkezés Oktáviába című születésnapi antológiával lepték meg a Napút Online főszerkesztőjét, az ismert bolgaristát, kiadóvezetőt, írót és műfordítót. Március 15-én ünnepelte születésnapját Szondi György, a Napút Online főszerkesztője, akit a Napút folyóirat szellemi köréből az a nyolcvan szerző köszöntött verssel és prózával, akiket a 100+1 példányban megjelent rendkívüli „szondizdat szám" szerkesztője, Lajtos Nóra az impresszumban Szondi nyolcvan apródjaként nevezett meg a „sokszor nyolcvan közül". A kiadványba szánt írásokra szóló felkéréseket a szerkesztő, Lajtos Nóra még januárban kezdte szétküldeni, s a Napút és a Cédrus Művészeti Alapítvány szellemi vonzáskörébe tartozó szerzők közül határidőre össze is gyűlt a meglepetésnek szánt antológia anyaga, melyben mások mellett Bába Szilvia, Babics Imre, Bánki Éva, Báthori Csaba, Bertha Zoltán, Csáji László Koppány, Fodor Miklós, Géczi János, Halmai Tamás, Iancu Laura, Kovács Kataing Ferenc, Liptay Katalin, Mirtse Zsuzsa, Oláh András, Pálfi Ágnes, Petőcz András, Pósa Zoltán, Pozsgai Zsolt, Sándor György, Suhai Pál, Szabó Palócz Attila, Toót-HollóTamás, Tornai Xénia és Zalán Tibor is szerepel. A kiadvány bemutatóját és a születésnapi ünnepséget az ünnepelt születésnapján tartották az Aragvi Grúz Étteremben, ahol a rendezvény moderátora, Csáji László Koppány felszólítására több szerző élőben is felolvasta Szondi Györgynek szánt művét. Tornai Xénia szabályos szonettben laudálta az ünnepeltet egy szál rózsa kíséretében. Gyuri, akit valóban meglepetésként ért tisztelőinek akciója, meghatottan mondott köszönetet, s idézte fel az általa vezetett szellemi műhelyek történetét és az abban közreműködő jeles irodalmárok egész sokaságát, hozzátéve: nélkülük ő nem lenne Szondi György. A kiadvány különlegessége, hogy abban szerzőként szerepel Szondi György lánya, Szondi Eszter is, s hogy azt tördelőszerkesztőként Szondi György fia, Szondi Bence, a Napkút Kiadó igazgatója jegyzi. A rendezvény időtartama alatt a szerkesztők a főszerkesztő megkerülésével, az ő tudta nélkül élesítették a Napút Online felületén a „szondizdat szám" anyagát, amely digitális formában ezzel bárki által olvasható vált. Ezt a fegyelmezetlenséget a szerkesztők tudatosan vállalták, s a titkos publikálást a „szondizdat" szójátékkal megidézett szamizdatok kontextusába illő akciónak, kellően tiszteletteljes függelemsértésnek minősítették. A Megérkezés Oktáviába című „szondizdat szám" a Napút felületén itt érhető el

Eddigi életünk leghosszabb, 1990-ig tartó szakaszát elnyelték a baloldali diktatúra kőkemény, majd dagonyalágyan langyosan, fullasztón gyilkos hétköznapjai. Ez a meghatározás híven illik nemzedékünkre, kiknek gyermek és ifjúkora oly korban játszódott, amikor az embert olyan „bűnökért" – a szót vastag idézőjelbe téve vegzálták, üldözték, diszkriminálták, amelyek egyrészt ab ovo nem bűnök, másrészt nem tehet róluk. Szondi György József Attila díjas költő, műfordító, folyóiratalapító, bolgarista, irodalomtörténész, esztéta Isten kegyelméből az ausztriai Feffernitzben jött e világra 1946. március 15-án, Sal György néven, bolgár felmenők sarjaként. A mai fiatalok számára nehezen elképzelhető, hogy valakinek csupán a születési helye és a származása miatt is nehézségei támadnak már a gimnáziumi beiratkozás alkalmával, s az egyetemi stúdiumok elkezdésekor is. Gyurit a Pécsi Nagy Lajos Király Gimnáziumban a bár semleges, de mégis egyértelműen a kapitalista táborhoz tartozó szülőország és a gyanús származás teszi számkivetetté, az érettségi után volt uránbányász, újságkihordó, majd könyvtáros, s csak a katonaévek leszolgálása után, 1967-ben veszik föl az Eötvös Lóránd Tudományegyetem magyar-könyvtár szakára, s csak „birtokon belül" cserélheti át a bibliotékusi pályakezdést a számára kedves, meghatározó bolgár irodalmi és nyelvi stúdiumra. S elindul a kiemelkedő, üstökösi pálya, melynek során kiváló, kiugró tanulmányi eredményei, vers és tanulmánypublikációi teszik őt két nemzet irodalmi büszkeségévé, hasonlóképpen egyik legjobb barátjához, közös kebelbélinkhez, a magyar anyanyelvű és bolgár apanyelvű író, irodalomtörténész, szervezőhöz, a Gyurihoz hasonlóan tündökletesen tehetséges költői prózamesterhez, Doncsev Tosohoz a magyar és a bolgár kultúra és irodalom hídemberévé. Briliáns költői reputációjának növekedésével párhuzamosan fut végig egy olyan páratlan életutat, melyben egymás mellett él a hűség és a sokrétű kalandozás magannyi szólama. Hiszen egyetlen fő munkahelye volt, 1975-től kezdve 2007-es nyugdíjba vonulásáig, még pedig a rendszerváltozásig Gorkij Könyvtárnak, utána Országos Idegennyelvű Könyvtárnak átkeresztelt kellemes, belvárosias környezetben lévő könyvparadicsomban. E kies helyen volt először kutató bibliotékus, majd főtanácsos és főkönyvtáros. Ezzel párhuzamosan 1975-1979-ig volt a Szófiai Ohridi Szent Kelemen Egyetem magyar lektora, majd vendégtanára, s 1981-1984-ig a Magyar Tudományos Akadémia aspiránsa, 1980-tól tíz éven át volt az Európa Könyvkiadó bolgár irodalomért felelős szerkesztője. Szófiában 1984-ben védte meg kandidátusi disszertációját bolgár nyelven. „Civil" pályájára a koronát azzal tette föl, hogy 1999-2004-ig kinevezték a patinás Szófiai Magyar Kulturális Intézet igazgatójává és a magyar nagykövetség kulturális tanácsosává, majd ezután közvetlenül 2009-ig a Szófiai Ohridi Szent Kelemen Egyetem vendégdocenseként jeleskedett. Saját erőből, tehetsége és szorgalma révén vált azzá, aminek létezését a Kádár korban a hatalom és a szakma kollaboráns képviselői makacsul tagadni, vagy kicsinyelni próbáltak. **SZONDI GYURI A SZÓNAK KLASSZIKUS ÉRTELMÉBEN RENESZÁNSZ SZEMÉLYISÉG, AZ IRODALMON BELÜLI SOKOLDALÚSÁG JELES KÉPVISELŐJE!** A sokoldalú, a sokrétű, a többműfajú embertől a szűkkeblű közepesek úgy rettegnek ma is, mint ördög a tömjénfüsttől. Kétnyelvű primer alkotóként eléri, harmadik kiváló közös barátunkhoz, Sutarski Konrád-Konrad Sutarski lengyel-magyar költőhöz hasonlóan, hogy nem csak a magyar,

hanem a bolgár költőtársadalom is sajátjának tekinti őt. Csak egy verssel hadd bizonyítsam, mily félelmetesen sokszólamú metaforabokrokkal képes a briliáns tehetségű Szondi György érzékeltetni létünk esendőségét, kozmikus magányát és kitaszítottságát, s a gondolkodó, az Isten képmására teremtett Ember csak azért is győzelmét a körülmények fölött az ÁBRÁNDULÁS című költeményében:

ÁBRÁNDULÁS

Állunk csak csóvában
Állsz magad majd, valaki rézsút
Kő és tűz. Légcsók
Felhők fojtogatóznak a mélyben
Számolod az űrt, nem éred
Kutak tündökölnek, tekintetmáglyák
Vizslató hang, dédelgetett falak
Fészket fonsz – másban
Barlangi bölények, kezedben szén
Félsz iramlik messze már

Valakinek is vagyok, csak senki
Mókusszivárványnak – nemág

Eloldalognak a búzaszálak
Ne sülj szembe,
ne sülj

Szondi költészetének alapegysége azon meghökkentő metaforabokroknak visszafogott, fegyelemmel felsorakoztatott áradata, melyek látszólag egyszerű, köznapi képek meghökkentő egymás mellé rendezésével tárják föl a létezés kozmikus titkait.

Szédülés fogja el az embert, amikor a műfordító Szondi Gyuri teljesítményét veszi számba. Eddig mintegy négyszáz szerzőtől tizenegyezer oldalnyi prózát, húszezer verssort hangolt át bolgárból magyar nyelvünkre. Köztük – csak mutatóba említenék néhányat, olyan emblematikus művek szerepelnek, mint Emilijan Sztanev Lázár és Jézus, Szibin herceg legendája - ezt Juhász Péter fordította, Tihik és Nazarij. Antikrisztus (Európa Könyvkiadó, 1985) című regényei, Blaga Dimitrova Időtöröttek - Szondi György utótanulmányával ellátott válogatott verskötet, fordította Szondi György. Székely Magda, Turcsány Péter, Kráter Műhely Egyesület, 1991) Immár nagyrészt a saját kiadójában rendezte sajtó alá és magyarította más fordítókkal közösen olyan híresen emblematikus gyűjteményes köteteket, mint a Bronzpillák – Az új bolgár líra 125 éve (Masszi Kiadó, 2002) Madárezredes – Kortárs bolgár drámák más fordítókkal közösen (Napkút Kiadó, 2009), Almák – Kortárs bolgár elbeszélők antológiája (Napkút Kiadó, 2009) S az sem elhanyagolható tény, hogy mintegy kettőszáz szócikkel szerepel a Világirodalmi Lexikonban. Bolgár nyelven megjelent tanulmányainak, esszéinek,

interjúinak száma meghaladja az ötszázat, s ebben nincsenek bene a magyarul írt hasonló műfajú opusok.

S eközben a gyertyát kétfelől égetve, emberfölötti energiáktól és elhivatottságtól sarkallva él ki tudja már, hányadik, szenvedélyének, a folyóirat és a könyvkiadásnak, az az irodalomszervezésnek, rendezvények koordinálásának, az irodalom és az irodalmi nyüzsgés életben tartásának. Tisztában van azzal, hogy a szépirodalom legtartósabb hordozója a könyv, ám az irodalmi élet folyamatosságának éltetője a nyomtatott, s újabban az internetes folyóirat és lap. Ezért szabadidejét, éjszakáit föláldozva, olykor Budapesten, máskor Szófiában, s kedves, közös harmadik hazánkban, AZ ISTENI BALATONFÖLDVÁRON szerkeszti nyaralás helyett-mellett az éppen aktuális folyóirathoz, könyvműhelyhez kapcsolódó korpuszokat. 1994 óta folyamatosan irányít, vezet, meghatároz szellemileg olyan folyóirat és könyvműhelyeket, mint a POLISZ, majd az 1990-ben általa alapított NAPÚT című folyóirat, s volt a Masszi könyvkiadó kulcsembere, s végül a Napútból kisarjadt Napkút könyvműhely alapító vezetője, szinte elsorolni is nehéz, de muszáj, hiszen nekünk, barátainak és szerzőinek tudatosítanunk kell, hogy a költő, a műfordító, az irodalomszervező, a magyar és a bogár literatúra meghatározó, reneszánsz személyisége mind, mind egyazon ember. Nevezetesen SZONDI GYÖRGY ki legyőzve az életútja során reá rótt megpróbáltatásokat és hendikepeket, két kultúrának, két irodalomnak is jelesévé vált primer, szekunder alkotóként, az irodalom művelőjeként és szervezőjeként. Különösen emlékezetesek a budapesti Bolgár Kulturális Intézetben és főleg fő munkahelyén, az Idegen Nyelvű Könyvtárban rendszeresen, havonta többször is megtartott rendezvényei, melyeken bemutatja az általa még most is szerkesztett Napkút könyvműhely kiadványait. Ezeken megcsillantja egészen különleges, fanyar humorát, szeretetteljesen közvetlen moderátori képeségeit is. S azokat a szomorú méltósággal megtartott alkalmakat is elhivatottan vezényli, melyeken elhunyt szerző és pályatársainkról emlékezünk meg, legutóbb például a nemrégiben hirtelen a Mennyek Országába távozott kedves barátunk Parcsami Gábor remek posztumusz kötetének premierjén.

Hát, drága barátom, lehet, hogy nagy merítésre vállalkoztam rövid terjedelmen belül, de úgy éreztem, kötelességem elmondani minél szélesebb spektrumban, mi is, ki is vagy Te, Szondi György, a jeles literátor és a hűséges barát, két hagyományosan baráti nemzet, nyelv, kultúra számára, hiszen a bolgár-magyar testvériség hasonlóan tradicionális, misztikus, transzcendens mélyben gyökerező kötés, mint ami a lengyelek és köztünk, magyarok között létezik. Nyolcvanadik születésnapodon egyszerre kívánjuk Neked, Drága Barátom, hogy találd meg az egyensúlyt a megérdemelt olimposzi derű és a magánéleti nyugalom, a családi élet, valamint közös szenvedélyünk, az irodalom elhivatott művelőjének, biztos kezű irányítójának szerepköre között. Kicsit önző módon reméljük, Drága Gyurikám, hogy továbbra is fényes üstökösként ragyogsz a magyar és a bolgár irodalom közös égboltján Isten dicsőségét hirdetve, ki az emberek közül mindenkinek ajándékozott egy olyan dolgot, amit ő maga a világon mindenkinél a legjobban képes művelni. Neked ebből a kincsből több halomra való is megadatott.

ISTEN ÉLTESSEN SOKÁIG!

CSÁK GYÖNGYI

FIRKÁK[1]

Reggeli gondolatok

Nyelvújítóként nem erőszakolom meg gyönyörű nyelvem, csillogjon egyszerűségében, úgy legyen csoda.

***

Ha az utolsó verset írnám, kapkodnék fűhöz-fához, próbálnám kiragadni szörnyű és nehéz gyermekkorom legemlékezetesebb mozzanatait, de csak töredék lenne, töredék.

***

Az Isten sokat segített, bár nem voltam bigott – megadta leroskadásaim után feltápászkodásaimhoz szükséges erőt.

Valahányat lendített előre rajtam, annyit, vagy a dupláját kényszerített hátra, így lépegettem és lépegetek ma is az élet-sakktáblán.

***

Mivel törvényeimet magam hoztam,
csak azok szerint élhetek.

Az olvasás éve kapcsán

Tegnap láttam a Faludy Györgyről készített portréfilmet. Nyugtáztam aggodalmát és reményét, hogy korunkban nem kell az írott szó, a vers, a rítus magáért van, a költő teszi a dolgát, ír és már azért is megéri, ha csak egyetlen lélekben megkapaszkodik, gyökeret ereszt ott és szétfut indaként.

***

Augusztus – éjjel tizenegy, frontátvonulástól zsibbad a fejem. Hirtelen hideg zuhanyként ér Laura hangja, aki apja csitító szavai ellenére sikítozik, vinnyog. Apja figyelmezteti, hogy nem adja oda neki a labdát, ha tovább hangoskodik, erre a lány még erőteljesebb visításba kezd, az apa enged, a hároméves amazon győzött, játéka megkezdődik a ház előtti betonjárdán.

Laura torka bírja az önkényt és az uralmat. Fáradok hallgatni ennyi vinnyogást, mások is, mert dühösen szólnak ki a panelház ablakaiból.

Lassan éjfél. Mikor kerül ágyba, mivé nő majd ez a gyermek? Jaj, skizofrénia!

Mikor veszi át egy tücsök csendes birodalmát?

***

Régóta tart, mégsem nevezném egyértelműen szenvedéstörténetnek. A szenvedélytörténet szóösszetétel jobban megállja helyét az én olvasatomban, hiszen szenve-

1 Részlet a MÚLTBAN TOPORGÓ c. készülő könyvből

délyről szól a fáma nem mindennapiról, ezért aztán túl törékeny és becses hősei számára, hisz rajtuk kívül nem sok embert zavar a kelekótya hosszúra nyúlt , semmiben elvesző minden.

***

Rokoni szálak, gondolat jár karöltve a gondolattal, néha csak a nyomában, így is közel egymáshoz, majdhogy egyek….

***

Szeretem a jóindulatú, ártatlan ragaszkodókat. Mindig adnak annyit, hogy ne restelljem viszonozni.

Maga alá temet néhány jólfésült, irígy mondat. Erőre kéne kapni és kievickélni innen, hogy az adósságot egyszer lerójam.

***

Sűrű a programom, mindig vannak körülöttem, egyre türelmetlenebbül várok az én időmre, töltekezni akkora magánnyal, mely újra megindítaná a verslavinát.

***

Tegnap hajnalban, rosszullétemkor akartam búcsút venni levélben a fiaimtól, a fiúktól, akik értelmét jelentették a nyomorult, küzdelmes életnek, a sorsuk fölötti aggodalom nem múlik ma sem. Reggel sebtében munkához láttam, matatni kezdtem utolsó, kiadatlan írásaim között, hogy rendet teremtsek, a felesleges hajtásoktól megszabadítsam őket, mielőtt csendesen kiúsznék a létből, hátha lesz valaki, akit érdekel, akivel sikerül egy nyelvet beszélnem…

***

Van valami belül, bizonyára van: ketrec vagy erős cella, fura boltozat képekkel, ám elképzelhető, hogy egy testembe ékelődött üveg őrzi a palack szellemét, aki gyakorta álmokba, új mesékbe hajszol és szégyellem a háttérbe szoruló, deformálódó valóságot,. Velem pusztulnak, hiába akartam állítani az arra érdemeseknek emlékművet; a követőknek, hagyni figyelmeztető jeleket nehogy borzalmas önfejűségem példáját kövessék, mert aki feltétel nélkül szeret engem és nyomomba szegődik, nem tűri meg a nyomdafesték.

***

Nem tudom hol vagyok, mi zajlik körülöttem, zajló jégtáblán sodródom az ismeretlenbe valami sötétség felé.

Akik annak idején forradalmár típusú embernek könyveltek el, most csalódottan néznék gyáva toporgásom, pedig megfáradtan, bátor tettek gúlája mögött kívántam várni egykor a dicső halált.

***

Nem mozdultam előre egy lépést
sem tettem, egy másik világ
izgató képei hiába rajzolódtak
maradtak a nagy kalandozás
előtti kíváncsi remegések.

Én még hallgattam a regéket, sámánszerű éjszakában hallottam a távoli sámándobokat, dagasztotta ereimet valami ősi ösztön, akartam megélni a nagy és elkerülhetetlen életpontokat, mindent mi asszony létemből adatott, idegenség vett körül, irigyen figyelték tigrisugrásaimat – sebeim nyaldosását (mert ölni lehet velük) a kardélű szavaktól.

(a kínai horoszkóp szerint tigris vagyok)

***

Jelen és múlt

Hogy nézel ki – meghíztál! – méltatlankodott kebelbarátnőm, akivel hosszú évek óta ma találkoztam először. Szteroidot szedsz talán, mert az arcod, az arcod teljesen megváltozott… Igen, meg, az idő múlása is árt az embernek, megöregedtem,. Leplezetlen érdeklődéssel nem nézne többé gimnáziumi tanárom, aki egyszer óra végén odajött hozzám és csak ennyit mondott halkan: ha tudnék festeni, önt festeném meg, gyönyörű madonna arca van…

***

Hetek óta szaggatott, furcsán nyomasztó álmokat látok. Reggelre már csak az összerakhatatlan szürke puzzle kockák maradnak, meg az enyhe fejfájás a hiábavaló fejtörés után, az egész nap hangulatát meghatározó és figyelmeztető jelként felfogható gonosz képvillanások.

Rossz passzban vagyok a családommal együtt. Nőnek a látható és láthatatlan sebeim egyaránt a kezelések ellenére is.

Az amortizációs folyamat egyre gyorsul, a belső kontroll gyengül és percről-percre gyengít… A lehetőségek fakötege hatalmas robajjal gurul lefelé egy lejtőn – az úttestre egyenként érkeznek, nagy galibát okozva az arra haladóknak.

Míg gurulnak a farönkök, én órák-napok lélekvesztőjén utazok, kétségbeesve, hogy már képtelen leszek írni , nem élvezhetem a költő- lét ünnepélyes pillanatait.

Szeretem a magányt, felszabadít, elszabadítja a bennem fakadót. Szikár, szép gondolatok végre, minden gondolatmorzsáért kapkodok, nehogy szétszéledjenek, elveszszenek, mert ismételhetetlenek, a hozzájuk hasonlók csupán gyatra másolatok. Van ebben a nekilendülésben valami kölcsönösség a kristályosodó gondolatok és köztem,, hiszen felkínálkoznak, megnyitnak egy titkos kaput,.. kíváncsian lépem át, hosszú csalogató lépcsősoron igyekszek valami mélybe, elkap a jó értelemben vett örvény., tisztít, lelkifurdalásomon segít, és vezet e gyatra, szánni valóan sivár létezésből valamerre, ebben a ritka, kegyelmi állapotban, papírra vetni az ismételhetetlent…. . Vajon hány elágazás vár még az én keresése közben?

SZÖLLŐSY TIBOR

BECUR BÁCSI HÁZI PÁLINKÁJA

Becur bácsi, így becézték Körözsi Bélát, a kisváros mindenki által ismert és tisztelt mindenesének, majdnem kilencven évébe belefért – ahogy mondani szokta – kicsiben a világtörténelem: végigharcolta a második világháborút, kétszer megsebesült, évekig Szibériában volt hadifogoly, kitanulta a felcseri szakmát, hazatérve ő lett a városka orvosa; sebeket gyógyított, szuvas fogakat távolított el, gyermekek százait segítette világra akkor is, amikor frissdiplomás orvosok, nővérek érkezésével és közreműködésével vontatottan bár, de működni kezdett a szakszerű egészségügyi ellátás.

Mi, a helyi kórház szakemberei a vezetőséghez hasonlóan nem vettük rossz néven, hogy a „kolléga" folytathatta, ha nem is a korábbi intenzitással, gyógyító tevékenységét, sőt alkalmanként igyekeztünk helyrehozni melléfogásait, amit Becur bácsi mindig megköszönt.

Felnéztünk rá azért is, mert rendszeresen tevőlegesen jelen volt a közösség ügyeinek megoldásában. Évtizedekig a helyi református egyház presbitere volt, 112-szeres véradásával kiérdemelte a Tiszteletbeli Donor címet, városunk első díszpolgára lett. S tette mindezt korát meghazudtolóan lankadatlan fizikai potenciállal, valamint helyhez és alkalomhoz illően túlzásokat kerülő humorral, megszórva mondandóját finom attikai sóval.

– Most vajon mit fundált ki? – találgattam gondolatban a portájához közeledve. Történt ugyanis, hogy mindig mosolygó felesége aznap délelőtt felkeresett, hogy tolmácsolja a férje kérését:

– Problémái adódtak… Látogassa meg a korai esti órákban…

„Csak nincs valami súlyos baja? De hisz akkor siettetett volna. Netán újabb huncutságon töri a fejét, vagy csak beszélgetni szeretne és régi jó ismerősként engem szemelt ki dumapartnernek?"– találgattam gondolatban.

–Köszöntelek, doktor úr, köszönöm, hogy eljöttél a szabadidőd rovására is – fogadott a bejárati ajtóban és betessékelt a tisztaszobába, ami szerény anyagi állapotról, de kifinomult tisztaságszeretetről és ízlésről árulkodott.

Miután asztalhoz ültünk, belépett Jolika néni, a felesége.

– Jolán lelkem –fordult feléje a gazda –, hozzál abból az isteni lélekmelegítőből, hadd kínáljam meg a doktor urat, és kikérjem a véleményét.

– Inkább halljam, van-e valami panasz, amit orvosolhatok… – vetettem közbe.

– Nem kell elsietni, mindennek meg van az ideje – hárította kétfelé hófehér, tömött bajuszát mosolyogva – arra is rátérek…

Jolika néni, aki már maga is nyolcadik x-ében járt, tálcát tett elénk az asztalra, rá literes, nyakig töltött butéliát, két pohárkát és öblös tányérban frissen sütött tepertős pogácsát.

– No, töltsél csak, Jolikám! – emelte koccintásra az apró poharat Becur bácsi. – Egészségünkre, doktor úr!

Még egyszer köszönöm, hogy meglátogattál!

Látható élvezettel felhajtotta a pohárka tartalmát, kézfejével megérintette ajkát és pogácsáért nyúlt.

– Fogyaszd, doktor úr, nem méreg ez, hanem gyógyszer, megelőz mindenféle nyavalyát. Ebben a járványos világban nagyon is ajánlatos a fogyasztása!

Máris öntött magának, majd miután kényszeredetten én is megittam, az én poharamba is.

– Nem, nem, köszönöm, ez tényleg finom nedű, de én nem kérek többet – hárítottam el a kínálást. – Mondd el, miért hívattál…?

– Remélem, nem haragszol meg rám, öreg barátodra, majdnem-kollégára, de muszáj volt valahogy téged idecsalni… Következő a helyzet: a szomszédom felesben kifőzte a kertünkben található nemtudom-szilvát. Megkóstoltam egy gyűszűnyit – amennyit Jolika lelkem megengedett. Nagyon ízlett, de nem adott többet, mert félti az egészségemet, meg azt is prédikálja, hogy kilencven felé nem ajánlatos iszogatni. Én meg szerettem volna, mert jólesik. Arra gondoltam: meghívlak téged, így Jolika nem tehet semmit ellene, meg kell kínálni téged és természetesen engem is… Ha nem iszod meg, majd én felhörpintem az egészségünkre. Nézd el öreg barátodnak, hogy megjáratott…

Bosszankodás nélkül elnéztem, sőt jókedvűen búcsúztam el öreg Becur barátomtól, akivel bűnpártolásba estem.

Fotó: Mórotz Krisztina

OLÁH ANDRÁS

Áramszünet

A szülőföldet ért háborús trauma és a veszteségek számbavétele mellett a megtartó emlékek felidézése, a béke és nyugalom iránti sóvárgás, az otthonkeresés és otthonra találás nyomja rá bélyegét Lőrincz P. Gabriella legújabb kötetében összegyűjtött műveire.

A ciklusokból kiemelt – akár mottóként is értelmezhető – nyitóvers drámai módon festi le azt tagadásba fulladó tehetetlenséget, amellyel az „összepakolt múltra", kénytelen visszatekinteni a szerző. A kényszerű menekülés, az otthontalanság persze nem csupán a háborús agresszió terméke. Mögötte ott húzódik a kisebbségi létből fakadó megkülönböztetés is. A költeményben összesűrűsödő fájdalmat pontosan tükrözik az alábbi sorok: „Én már ö*sszecsomagoltam, / a hitetlenséget tűzre vetettem, de az örömet / hová tegyem, a fehérnemű vagy az ingek közé? / Oda, ahol nem keresi senki, / oda, ahová a vámosok sem nyúlnak*" (Nem).

A kiszolgáltatottság lelket gyötrő felismerése adja tehát az alapot, a kiindulási pontot a problémák számbavételéhez, aminek részleteibe a kötet további írásai nyújtanak betekintést.

Az első ciklus (Hegyek vigyáznak) darabjai a háború szörnyűségeit, a kényszerpályára szorított ember tehetetlenségét, cselekedeteinek iszonytató voltát tárják fel. Mindezt legmarkánsabban az utasítások ellenvetés nélküli teljesítésére kötelezett katona egyetlen napjának bemutatásán keresztül érzékelteti a szerző: „*A katona lőtt, bombát indított, talált. / Sikeres napja volt. / Gyermekkórház, öregek otthona, rehabilitációs központ*" (Parancs). De ez a katona a magánéletben talán maga is szeretetéhes férfi, családapa, ám nem elég erős ahhoz, hogy szembe szálljon az őt bábként mozgató hatalmi érdekekkel. A saját döntés lehetőségét feladva sodródik a lelketlen koordináták által kiszabott úton az újabb rettenet felé.

A háborús pusztítás, a rombolás a jövőtlenség és reménytelenség képét vetíti előre: „üres lakásfalak őrzik emlékeinket, / és az otthagyott ruhák" (Otthagyott élet). A kétségbeejtő kilátástalanság fogalmazódik meg a romba dőlt házak látványa kapcsán: „*de hová költözhet a visszatérő gólya?*" (Kikelet). Jöhet-e új tavasz, hozhat-e változást, visszatérhet-e az élet a normális kerékvágásba – vagy mindez csak álom marad? Keserédes a költő válasza: „Álmomban mindig béke van, és él mindenki, aki akkor élt".

Csakhogy az álmokba avatatlan kezek tenyerelnek, s ezek a gyűlölettől eltorzult lelkek még ezekben a borzalmas időkben is azt érzik fontosnak, hogy beletapossanak egy nemzet lelkébe, kisatírozzák, átírják a történelmet, lecseréljék és megsemmisítsék az emlékeket. „*Láttam látomásban és valósan, / várromokról gaz kezek / fűrészelik épp a madarat*" – írja Lőrincz P. Gabriella a munkácsi vár ormáról eltávolított turul-

ra utalva. E szörnyűséges mutatvány végrehajtói a nyilvánvaló kötődéseket akarják megsemmisíteni, elszakítani azt, ami összetartozik, növelve ezzel a kisebbségben élő magyarság szenvedéstörténetét. Csak a veszteségeket szaporítják, s nem számolnak azzal, hogy ez a stáció is kitörölhetetlenül beleég emlékeinkbe.

Erre rímel a kötet címadó verse is: „*Fegyvertelenül, ahogy világra jöttünk, / markoljuk szorosan a béke torkát. / De véres már a két kezünk, / tüzet kérsz, fegyvert, cigit, gyertyát. / Indulunk hát végleg, az otthonok tátongó falak, / s hogy kik lakják majd a felszínt, nem tudjuk, / csak azt, hogy kik vannak a föld alatt. / És megszólal utoljára a búcsút intő templomharang, / de nem hallja már senki, / akinek szólna, messze van*" (Ahogy a világra jöttünk).

Az *Énekek Énekéből* vett idézet adja a következő ciklus címét, amely az ember által épített világ folyamatos romlását, amortizálódását veszi górcső alá („*Tégy engem, mint pecsétet*"). Keserűség és csalódás, hiány és fájdalom jajszava szisszen föl ezekben a versekben. És persze az idő feltartóztathatatlan múlása is ott vacog az élet telére készülő egyén éjszakáiban: „*Mit sírsz a más baján, /…/ Hozz inkább fát a tűzre, ha tél van. / Én levetkezem, ha levetkezel. / A hónapok évekké tömörülnek. / Mit bánom én, hogy ősz vagy, / s ráncosodsz. / Úgy bújok hozzád minden éjjel, / hogy elhiszem, holnap meghalok*" (Végtelen). A szeretet melegét semmi sem pótolhatja. Ezt fogalmazza meg az alábbi sorokban: „*Hideg van. / Újra fűteni kell, / mert egyedül, hidd el, / én is megfagyok. / Hiába állnak strázsát ágyam mellett / kivont karddal angyalok*" (Hideg).

S erre tromfol a „Látomás" című vers, amely az ég és föld közötti határmezsgyén egyensúlyát kereső ember keserű sorsát vetíti elénk: „és látni már, hogy kivágják az utolsó fákat. / Mi fájdalmakkal fűtünk majd, / ha elfogynak, hát megfagyunk". De a költő értelmezésében a fák is mi vagyunk, s ekként a jövő reménye is. Ha eljön a tavasz, újra rügy fakad, s új élet kezdődhet. „*Világok között állunk, / csak barnatestű fák vagyunk a hegyoldalon*" (Lázálmok, ha éjjel).

A harmadik ciklusban (Földet magamra) a halottait – halottainkat – szólítja meg Lőrincz P. Gabriella. „*Még a csönd sem igaz, ami utánunk maradt*" – írja a Sár című versben. „*Maradj a világok között, / egyszer utánad megyek.*" A kopott képekbe szürkülő múltból előbukkan az elvesztett hozzátartozók, barátok halványodó emléke is: „*Mert nincs már, aki felsegítsen. /… / lassan elkopik a kezed emléke is*" (Halványodás). De verseket szentel Petőfi, Lator László és Gyurkovics Tibor emlékének is.

Az utolsó költeményben pedig a végesség elkerülhetetlen voltát fogalmazza meg drámai tömörítéssel: „*Mindennap anyákat temettem, / ma végre én fekszem a sírba. / Ezer liter földet magamra húzok, / anyaföld leszek, ahogy meg van írva*" (Anyaföld).

A záróciklus (A vétkes) a stigmáitól szabadulni nem tudó és nem is akaró embert mutatja meg: „*az olajszagú lángosevőt*", aki zsíros kezével összemocskolja a templomi szentségeket, s aki ránc marad Isten homlokán: „*Mélységes ránc, kis gyilkos ember, / por vagy csupán, vagy kétmaroknyi.*" (Isten ráncai). Az önmagát és környezetét romboló, telhetetlen ember képe bukkan fel a Január című versben is: „*Amit nem rágott meg az idő, / azt tűzre vetjük, / mert fázós lelkünknek semmi sem elég.*" S ott feszül a félelem, hogy „*egyszer elmegy majd az utolsó vonat*" is (Jegyeket, bérleteket).

Az újrakezdés reménye azonban felülírja a jövőtlenséget és a mindent felemésztő pusztítást: „*Ebben a télben boldog minden hópehely. / …/ az ablakban muskátli virágzik, / fittyet hány mindenre, / legyen csak jégvirág odakint, / ő bent vöröslik, mint a vér, és nekem hullajtja majd szirmait*" (Február).

A bizakodásra az Istenből fakadó hit adja az alapot. Mert egyszer minden fal leomlik. Ahogy leomlottak Jerikó falai is. És az élet új értelmet nyer: „És legyen minden házból otthon, / legyen minden kemencében illatos kenyér, / legyen terített asztal, jusson mindnek, aki kér" (Jerikó rózsája).

Ez a bizakodás lengi körül Lőrincz P. Gabriella költészetét, aki a megélt traumák ellenére bízik a hit erejében, a gondviselésben, és az emberi kitartásban. Hiszen az élet nem lehet örök menekülés és sötétségbe zárkózás. Ezt fogalmazza meg a már idézett nyitóvers utolsó szakaszában: „*Napfényt engedek az összepakolt múltra. / Csak a jót hiszem el, akkor is, ha nem igaz, / a részeg angyalokat ágyba fektetem, / melléjük térdelek, és mondom sokszer, / hogy megértsem végre, / az Isten sosem hibázik*."

Lőrincz P. Gabriella: Ahogy világra jöttünk. Orpheusz Kiadó, 2024.

Fotó: Mórotz Krisztina

GYERMEKHANGON

SZÁRAZ PÁL

A Kis Tücsök hangja

A Kis Tücsök szomorúan álldogált a tisztáson, mert elvesztette a hangját. Arra ment a Hangya.

- Mi történt, Kis Tücsök? Miért nem ciripelsz?

- Eltűnt a hangom – suttogta a Kis Tücsök.

- Ne szomorkodj, én megkeresem – ígérte a Hangya. – Tudom, hová tűnik a Kis Tücskök hangja. Itt várj rám.

Arra futott a gyíkocska.

- Mi történt, Kis Tücsök? Miért vagy ilyen bánatos?

- Elvesztettem a hangomat…

- Ne keseregj, én megtalálom. Éppen azzal foglalkozom, hogy a Kis Tücskök hangját keresem. Viszontlátásra, és ne szomorkodj.

Odarepült a szépséges Jégmadár, és ráült egy ágra.

- Mi történt, Kis Tücsök? Olyan elkeseredettnek látszol…

- Eltűnt a hangom…

- Ne nyugtalankodj. Visszahozom a hangodat, még ha a legmagasabb fa csúcsára repült is.

Arra mászott a Teknősbéka.

- Üdvözöllek, Kis Tücsök! Miért van olyan savanyú kedved?

- Elvesztettem a hangomat…

- Ó, Tücsök, Tücsök! A hangot nem szabad elveszíteni! Ne búsulj, én meglelem. Várj itt, visszajövök még sötétedés előtt.

A Kis Tücsök várt, várt, és úgy tűnt neki, hogy a percek lassan, nagyon lassan múlnak.

Arra szaladt a nyúl:

- Hány óra? – kérdezte tőle a Kis Tücsök.

- Reggel kilenc felelte a Nyúl.

Arra szállt a Légy.

- Hány óra van most?

- Öt perccel múlt kilenc.

Oda araszolt a Hernyó.

- Hány óra?

- Tíz perccel múlt kilenc.

Milyen lassan telik az idő! Hogyan üljön a Kis Tücsök egy hosszú nyári napon át a réten, anélkül, hogy ciripelne?!

- Hány óra? Hány óra? – kérdezte mindenkitől, aki arra ment, arra futott, vagy arra repült, de a percek lassan múltak.

Délben a Kis Tücsök megevett egy eperfalevelet, lefeküdt a kamillavirág alá, és elaludt.

Este hat óra tájt ébresztette fel a Hangya.

- Nincs szerencséd, Kis Tücsök… Csak egy darabkáját találtam meg a hangodnak.

Letette a hang darabkáját a menta szirmára, és elfutott.

A Kis Tücsök egy teljes órán át szomorúan bámult a menta szirmára, és nem tudta, mit csináljon.

Hét órakor odakúszott a Gyíkocska.

- Mindent megtettem, amit tudtam, kicsikém, de a hangodnak csak egy darabját találtam meg. Hasznát veheted?

A Kis Tücsök összeillesztette hangjának két darabkáját, és tovább várakozott.

Nyolc órakor fütyörészve odarepült a Jégmadár.

- Itt a hangodnak egy darabkája. Egészen fent, a ciprusz csúcsán találtam meg. Bocsáss meg, a többit nem sikerült megtalálnom. Bizonyára a szél vitte el valamerre…

Most már csak egy parányi darabka hiányzott.

Elmúlt kilenc óra, elmúlt tíz… De a Teknős még mindig nem volt sehol.

A Kis Tücsök beburkolta hangjának három darabkáját egy rózsaszirom-kendőcskébe, és álomra hajtotta a fejét. De elaludni csak nem tudott.

„A Tücsök nem ciripel háromnegyed hanggal – hajtogatta, a csillagos égre tekintve. – A Tücsöknek az egész hangja kell."

Mennyi csillag van az égen! Hogyan lehetséges, hogy a Kis Tücsök a szikrázó csillagokra tekintsen, és ne ciripeljen?

Hirtelen… tip-top, sss, ss… Valaki a fűben topogott. Tip,top, sss, ss… a Teknős járt ott.

- Bocsáss meg nekem, Kis Tücsök, hogy ilyen sokáig odamaradtam.

- Mondjad gyorsan, megtaláltad a hangomat?

- Nem, kicsim, nagyon sajnálom.

Megijedt a Kis Tücsök.

- Nem találtad meg tehát a hangomnak egy darabkáját sem?

- Mit csinálnál a hangod darabkájával, Kis Tücsök? Egy darabkát valóban találtam. Tessék.

A Kis Tücsök fogta a hangdarabkát, és hozzáillesztette a többihez.

- Cip! Cirip! – a Tücsök rázendített.

Odafutott a Gyíkocska és a Hangya, odaszállt a Jégmadár. A Teknős – mint tudjátok – már ott volt.

A Kis Tücsök kinyitott egy üveg nektárt és megvendégelte barátait. Azután reggelig dalolt nekik.

A nyuszi és a nyár

Abban az évben a tél hosszú volt, oly hosszú, mint a nyulak füle. A nyár pedig rövid volt, csupán nyúlfarknyi.

Az állatok mind azt mondták:

- Milyen hosszú nálunk a tél! Borzasztó hosszú. Ilyen hosszú tél nincs sehol! A nyuszi is elmondta ezt minden nap. Egyszer, amikor a népes nyúlcsalád már csak egy kis darab nyírfakérget evett ebédre, a nyuszi így szólt:

- Ne féljetek, ma elmegyek a nyárért. Hamarosan visszajövök.

Előbb azonban meg kellett tudnia, hol tanyázik a nyár. Ezért elballagott a Bagolyhoz: az egy fa tetejében lakik, és mindent lát.

- Hé, bagoly! – A nyuszi hátra szegte a fejét annyira, hogy a fülei csiklandozni kezdték a sarkát.

- Illenék tudniuk a nyulaknak, hogy a baglyok nappal alszanak! – dörmögte a bagoly.

- Csak egy pillanatra zavarlak. Azt szeretném megtudni, hol tanyázik a nyár?

- Mindenki tudja, hogy a nyár a költöző madarakkal együtt van abban a nagyon forró erdőben, ahol a banán terem. A nyulaknak is tudniuk kellene ezt. Jó éjszakát.

A nyuszi nagyon izgatott lett:

- Még nem „jó éjszakát"! Azt is mondd meg, hogyan lehet eljutni abba az erdőbe?

- Ostoba kérdés! – A bagoly ásított. – természetesen Dél felé kell menni.

A nyuszi elindult Dél felé. Már néhány napja ment, mendegélt, de nem fáradt el egy cseppet sem. Ám egyszercsak találkozott a rókával és a farkassal. A róka azt mondta:

- Meg kell, hogy együnk téged. Nem akad olyan gyakran nyúlpecsenye télen.

- Igaz, nem akad gyakran! – erősítette meg a farkas is.

A nyuszi megijedt:

- engem nem szabad megenni. Én a nyárért megyek. Ti is tudjátok, milyen jó nyáron.

- Mindjárt döntünk ebben a dologban. Itt várj ránk! – felelte a róka, és félrevonult tanácskozni a farkassal.

A nyuszi éppen meglépni készült, amikor visszajöttek.

- Megennénk, de el kell, hogy engedjünk – nézett bánatosan a nyuszira a róka. – Nekünk is kell a nyár.

- Értem – felelte a nyuszi, és tovább állt.

Ment, mendegélt, míg meg nem látta a medvét. Az olyan nagy volt, hogy a nyuszi rögtön így szólt hozzá:

- Tiszteletem!

- Szervusz – brummogta a medve. Hallgatott egy sort. Majd felszólította a nyuszit: - Vesd le a bundádat! Szükségem van rá. Látod, az enyém milyen elnyűtt. És tél van, érted?!

- Értem – felelte a nyuszi. – De hát bunda nélkül nem jutok el a nagyon forró erdőbe, ahol a banán terem.

- És miért akarsz oda menni?

- A nyárért megyek.

- Úgy? Hát az egészen más. Szerencsés utat!

Több figyelemreméltó nem történt útközben a nyuszival, ha csak azt nem számítjuk, hogy majdnem lefagyott a farka, meg hogy a mókus megkínálta szárított gombával…

Egy szép napon eljutott az erdőbe, ahol a banán terem. Csöppet sem hasonlított ahhoz az erdőhöz, amelyikben ő lakott: itt nagyon nagy forróság volt, és nyüzsgött a sok-sok költöző madár.

A nyuszi odakiáltott nekik:

- Kedves költöző madarak! Nyuszi vagyok, a távoli erdőből. Nálunk egyre csak tart a tél. Mi erről a véleményetek?

A madarak mélyet sóhajtottak, aztán szégyenkezve mondták:

- Igaz, ideje visszarepülni… Nyarat hozni a mi dolgunk…

És elrepültek. A nyuszi megevett egy banánt, aztán útnak indult hazafelé.

Fotó: Mórotz Krisztina

Álommanó és a betegség

Kerekerdő közepén áll egy öreg, odvas fa. Hétköznapi erdőjáró azt hiheti, mókus, bagoly vagy fakopáncs lakik benne.

Amikor az égen az első csillag felébred, ragyogni kezd az odú bejárata is, és Álommanó lép ki, varázsporos zsákkal a hátán. Ledobja a zsákját, aztán lemászik a létráján. Varázslattal máris az ajtó előtt terem. Bekopog.

– Hahó! Anyuka, Apuka! Nyissa már ki! Megérkeztem – türelmetlenkedik.

Egy fáradt szemű Anyuka botorkál az ajtóhoz. – Gyere csak be, Álommanó! A kisfiam lázasan fekszik az ágyban. Reméltem, hogy ideérsz, mielőtt elalszik.

Anyuka kezét egy szomorú kislány fogja.

Álommanó bemegy a gyerekszobába. A kisfiú arcán piros pír jelzi, hogy beteg. A manó felmászik az ágyra, és onnan kérdezi:

– Van egy különleges varázsporom, a fagyipor. Megengeded, hogy ezzel altassalak el?

Igent int a gyermek. Álommanó leteszi a zsákját, és matatás közben magyarázni kezd: – Azért különleges ez a por, mert csak lázas gyerekre hat. Az álmodban egy apró fagyi fog megjelenni. Na de nem akkora, hogy megfájduljon tőle a torkod! Épp csak akkora, hogy a hűsítő ízét megérezd.

– Nagyon jó. Milyen ízű? – kérdezi suttogva a kis beteg.

– Vanília – dünnyögi a manó.

– Csokis nem lesz?

¬ De! A vanília után az következik.

A kisfiú rábólint a fagyiporra. Már száll is a levegőben a varázspor, és mosolyogva elalszik.

Álommanó most a kislányhoz fordulva kérdezi: – Te miért vagy ilyen szomorú?

– Beteg a tesóm. Nem tudtunk együtt játszani, és anyukám sem ér rá – fakad ki a lány.

– Nagyon jól viselkedett, sokat segített. Nagyon szeretem – erősíti meg Anyuka is az elhangzottakat.

– Értem. Neked is jár a különleges varázspor. Ha ezt a lilát szórom rád, akkor te mondod meg, miről álmodnál szívesen. Szeretnéd ezt választani?

– Persze, hogy igen! – válaszol azonnal a kislány.

– Miről szeretnél álmodni?

– Hmm. Nem is tudom – kezdi a töprengést. – Megvan! Arról, hogy a tesóm jól van! És ha már jól van, akkor találunk egy unikornis-pegazust a házunk előtt. És elmegyünk vele repülni, és kiderül, hogy a felhők fagyiból vannak!

Ahogy meséli, már száll is a levegőben a varázspor.

Mindkét gyermek elaludt. Álommanó hazamegy. Otthon icereg-ficereg, amíg megtalálja a legkényelmesebb pózt az ágyában. Végre ő is aludhat. Ekkor kalapácsolás

hangja ébreszti fel. – Melyik fakopáncs kopog ilyen későn? – Zsörtölődve nyitja ki az ajtóját, s meglepődve látja, hogy Apuka épp egy zöld csúszdát szerel az ajtaja elé.

– Köszönjük a munkádat! Most már nem kell nyöszörögve lemásznod a létrán. Szép álmokat! – búcsúzik Apuka, és hazaindul.

Fotó: Mórotz Krisztina

KOPOGTATÓ

SÓS JÚLIA ANNA

Az ősz panasza

Halkan jő az ősz, mint ősz hajú atya,
Kinek vállán évszázad súlya pihen,
S szemében égő múlt csillaga terem,
Midőn a nyár emlékét sírva hagyja.

Arany ruhát ölt a lankadó határ,
S levél-zsoltárt zeng a búsuló berek,
Mintha imát mormolnának a fák, öregek,
S siratják mindazt, mit elvitt a nyár.

Szőlőfürt könnye csordul a hegy lábán,
Bor lesz belőle: bús, arany nedű,
S ki issza, arcán mélabú derű,
Mint halk ítélet suhan a nap árnyán.

Kémények szava száll az esti tájban,
Mint fáradt ember mellkasából a szó,
S a táj szíve ver lassan, hallgató,
Míg csillag ragyog a félhomályban.

Lomb temet lombot, mint testvért a testvér,
Sírja a föld az elhullott napok zaját,
S minden avar egy némán zengő szavát,
„A lét is hervad, bár öröknek tetszék."

Madár szárnya az égre búcsút ír,
Mint fekete tinta fehér lapon,
S a szél tanítja: nincsen világon,
Csak az út, mely mindig messzire hív.

Ó, ősz, te csöndes, aranyszínű halál,
Te tanítod a szívet sírni szépen,
Hogy ne vaduljon fájdalma tengerében,
De hulljon, mint a lomb, mely utat talál.

S az őszi ég borong a táj fölött rogyva,
Ha lombja hull a fáradt földre mélyen,
Mert tudja: minden vég új tavaszt ígér régen,
S a halál öléből sarjad újra ragyogva.

KENDI DOMINIK JÁNOS

Emberi érzelmek

Mintha belülről rozsdásodnék,
minden dobbanás szög lenne
saját mellkasomba verve.
Nem vérzek.
Csak szivárgok.
Lassan. Csendben.
Olyan elegánsan, hogy senki se vegye észre.
Az emberi érzelmek már nem kiabálnak,
ülnek az ágy szélén éjjel,
nézik, ahogy próbálok nem rád gondolni.
De te ott vagy
minden levegővétel mögött,
mint kimondatlan szó,
szétmarja torkom.
Hiányod nem hangos.
Nem tör-zúz.
Csak rátelepszik mellkasomra,
és tanít lélegezni fél tüdővel.
Azt hittem, erős vagyok.
De az erő nem az,
amikor nem sírsz.
Az erő az, amikor szétesel,
és másnap ugyanazzal az arccal
bemész a világba,
mintha nem omlott volna rád
egy teljes univerzum.
Az emberi érzelmek árulók.
Elhitetik, hogy túléltem.
Aztán egy dal, egy illat, egy név,
máris térdre kényszerít
egy emlék előtt,
ami nem is akar már engem.
Mert az emberi érzelmek
nem látványos tragédiák,
lassú kivégzések,
ahol áldozat
és hóhér
ugyanaz a szív.

Otthon

már nem hívsz és így én sem jövök már
pedig emlékszem
a lépcső aminek fokain ülve
annyiszor tűnődtem a naplementét csodálva
a fehér csempéken szétomladozó fény
az olívazöld tapéta és az ajtófélfának
nekidőlve te
barna bőröd
érdes nevetésed
félbemaradt mondataid amik ott lebegtek
a levegőben mint súlytalan medúzák

az óceánparti levegő a szél
a pálmafák és a morajló hullámok
fekszünk a homokban
vagy éppen a teraszon ülve azokból a kecses
szinte súlytalan üvegpoharakból
valami európai vörösbort iszunk
és csak bámuljuk a víztömeget ami halkan
és megnyugtatóan suttog felénk

vagy úszunk egyet a langyos vízben
és csodállak az új fürdőruhádban
vagy kiélvezzük a vöröslő alkonyat
magányát és meztelenségét
és ott felejtjük magunkat a parton
aztán reggel mámorítóan frissen ébredünk
a nap első sugaraira

Kerestem, de nincsen az ágy alatt

Azt mondtad nekem,
Keressem a szerelmet.
Kerestem.
Benéztem az ágy alá, a szék mögé.
Felhajtottam a takarót,
Hátha oda bújt el a világ elől.
Mert én néha oda szoktam.
Átkutattam az egész házat,
De nem találtam.
Talán nem mer ide bejönni.
Talán nekem kell keresni.
Kimentem a nagyvilágba,
Keresem, kutatom.
Megkérdeztem egy öreg nőt,
Persze neki nem mondtam, hogy ő egy öreg nő.
Azt tanítottad,
Nem szeretik hallani, hogy öregek.
Mint a gyerekek.
Ők is mindig mondják:
Nagylány vagyok, nem kislány!
De a szerelmet sem a kisgyerekek,
Sem az öreg emberek
Nem tudták elmagyarázni.
Én kitartóan kerestem.
Jó azért nem túlságosan kitartóan,
Nem akartam elijeszteni.
Meg egy kicsit lusta is vagyok.
De mégis hogy leljem meg a szerelmet,
Ha ő nem talál meg engemet,
Te meg nem mondod el nekem,
Hogy merre is keressem?
Meg amúgy más sem tudja,
És ki állította,
Hogy ő tényleg megtalálta?
És tényleg jó dolog az?
Szerelem az, amit elengedünk,
Szerelem, ha szórakozunk,
Házasodunk,
Aztán majd úgyis elválunk?

Megéri így keresni?
Kell nekem?
Nem akarok miatta sírni.
Éjszakákon át
Nem akarok virrasztani.
Szerintem legalábbis
Amikor lemegy a nap,
Nekünk nem szerelmesnek kell lennünk,
Hanem inkább aludni.
Miért mondod hát nekem,
Essek szerelembe?
Egyáltalán nem biztos,
Hogy a szerelem akar engemet.
Én élni akarok,
Nem sérülni.
Nevetni akarok, amíg lehet.
Mert amit kerestem,
Felesleges.
Nem kell engem szeretni.
És a végén úgyis mindenki
Egyedül fog meghalni.

Fotó: Mórotz Krisztina

HÍREK

VERSPÁLYÁZAT

Sós Júlia Anna olvassa fel a pályázatra beküldött versét

A **Partium folyóirat** és az **Unitárius Alkotók Társasága** pályázatot hirdetett önálló kötettel még nem rendelkező fiatal, pályakezdő alkotók számára. Tetszés szerinti témában 2 korábban még nem publikált verset kellett benyújtani a résztvevőknek.

Az írásokat 3 tagú zsűri (*Finta Éva, Vári Fábián László, Oláh András*) bírálta el.

Az eredményhirdetésre 2026. április 16-án került sor a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárban.

A legjobb pályaművek szerzői elismerő oklevélben és pénzjutalomban részesültek. A zsűri döntése értelmében az

1. díjat Sós Júlia Anna (Andornaktálya) nyerte el.
2. helyen végzett Kendi Dominik János (Nagyvárad).
3. lett Varga Lili Tímea (Budaörs) és Bokor-Szekeres Máté (Fót).

A díjazott versek a Partium „*Kopogtató*” rovatában olvashatók.